

Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială

Raport anual 2019

Raport anual al
Comitetului Național
pentru Supravegherea
Macroprudențială
pentru anul 2019

NOTĂ

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative
și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României

Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București

tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52

<http://www.cnsmro.ro/>

ISSN 2601-8144

ISSN-L 2601-8144

Cuprins

Organizare	5
Sinteză	6
1. Activitatea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială în anul 2019	8
1.1. Cadrul politicii macroprudențiale în România și Uniunea Europeană	8
1.2. Problematika dezbătută în cadrul ședințelor CNSM	12
1.3. Activitatea grupurilor de lucru în cadrul CNSM	13
1.3.1. Grupul de lucru interinstituțional privind taxa pe active financiare instituită prin OUG nr. 114/2018	13
1.3.2. Grupul de lucru pentru diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale pe filiera industriei agroalimentare	14
1.3.3. Grupul de lucru interinstituțional privind expunerile suverane	15
2. Imagine de ansamblu asupra principalelor riscuri și vulnerabilități la adresa stabilității financiare	16
2.1. Evaluări ale riscurilor și vulnerabilităților la nivel internațional	16
2.2. Principalele provocări la nivel național	18
2.2.1. Sectorul bancar	21
2.2.2. Piața de capital	26
2.2.3. Piața asigurărilor	35
2.2.4. Piața pensiilor private	37
3. Măsuri implementate pentru îndeplinirea obiectivelor macroprudențiale naționale	41
3.1. Măsuri macroprudențiale adoptate la nivel european pe parcursul anului 2019	42
Caseta A. Rolul CERS de coordonare a măsurilor macroprudențiale și centralizare a notificărilor, conform noilor prevederi CRD V/CRR II	44
3.2. Măsuri macroprudențiale adoptate în România pe parcursul anului 2019	45
3.2.1. Amortizoarele de capital	45

Caseta B. Experiența altor state membre în aplicarea amortizorului anticiclic de capital – studiu de caz Marea Britanie	50
Caseta C. Modificările cadrului de operaționalizare a amortizorului de capital pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII) prin implementarea pachetului CRD V/CRR II	55
Caseta D. Modificările cadrului de operaționalizare a amortizorului de capital pentru riscul sistemic (SyRB) prin implementarea pachetului CRD V/CRR II	65
3.2.2. Alte instrumente macroprudențiale	69
4. Implementarea politicii macroprudențiale	78
Anexă	80
Abrevieri	83
Listă tabele	84
Listă figuri	84
Listă grafice	84

Organizare

Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială (CNSM) este compus din:

Banca Națională a României. BNR are un rol intrinsec în menținerea stabilității financiare, date fiind responsabilitățile ce rezultă din dubla sa ipostază de autoritate monetară și prudențială. Atribuții subsumate obiectivelor de stabilitate financiară sunt exercitate atât prin reglementarea și supravegherea prudențială a instituțiilor aflate sub autoritatea sa, cât și prin formularea și transmiterea eficientă a măsurilor de politică monetară și supravegherea funcționării în condiții optime a sistemelor de plăți și de decontare de importanță sistemică.

Autoritatea de Supraveghere Financiară. ASF contribuie la consolidarea unui cadru integrat de funcționare și supraveghere a piețelor financiare non-bancare, a participanților și a operațiunilor pe aceste piețe.

Ministerul Finanțelor Publice. MFP este organizat și funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, care aplică strategia și Programul de guvernare în domeniul finanțelor publice.

Sinteză

Pe plan internațional, riscurile la adresa stabilității financiare s-au intensificat pe parcursul anului 2019. Prin urmare, procesul de consolidare a politicii macroprudențiale a continuat, în timp ce majoritatea statelor europene au implementat măsuri restrictive într-un context macro-financiar global incert. Riscurile sistemice de natură ciclică au determinat, în principal, adoptarea unor măsuri care să vizeze diminuarea acestora, precum constituirea unor amortizoare anticiclice de capital, jumătate dintre statele membre ale UE optând pentru utilizarea acestui instrument macroprudențial, în timp ce riscurile de natură structurală au condus la recalibrarea amortizoarelor în unele state membre. La nivelul cadrului de reglementare, adoptarea pachetului CRD V¹/CRR II² este de natură să ofere un grad sporit de flexibilitate autorităților macroprudențiale și să crească eficiența instrumentelor utilizate.

În România, vulnerabilitățile externe și interne au determinat adoptarea unei conduite prudente a politicii macroprudențiale, în principal prin menținerea măsurilor privind debitorii și a rezervelor de capital constituite în anii precedenți. Pe parcursul anului 2019, Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială a evaluat necesitatea recalibrării sau implementării instrumentelor macroprudențiale de care dispune conform cadrului de reglementare în vigoare și a emis 5 recomandări adresate Băncii Naționale a României referitoare la amortizoarele de capital (4 recomandări privind amortizorul anticiclic de capital și o recomandare privind amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică):

- ➔ în ceea ce privește amortizorul anticiclic de capital (CCyB), analizele efectuate pe parcursul anului 2019 au furnizat semnale mixte privind oportunitatea majorării cerinței aferente acestui instrument macroprudențial, decizia fiind de menținere a amortizorului la nivelul de 0 la sută;
- ➔ în cazul amortizorului pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII), au fost identificate 9 instituții de importanță sistemică cărora li se aplică un amortizor diferențiat cuprins între 1 la sută și 2 la sută din valoarea totală a expunerii la risc. Pentru anul 2020, lista băncilor de importanță sistemică nu a suferit modificări, fiind majorată cerința de capital în cazul unei singure instituții de credit, în linie cu cea aplicabilă băncii-mamă în țara de origine.

¹ Directiva (UE) 2019/878 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 de modificare a Directivei 2013/36/UE în ceea ce privește entitățile exceptate, societățile financiare holding, societățile financiare holding mixte, remunerarea, măsurile și competențele de supraveghere și măsurile de conservare a capitalului.

² Regulamentul (UE) 2019/876 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2019 de modificare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 în ceea ce privește indicatorul efectului de levier, indicatorul de finanțare stabilă netă, cerințele privind fondurile proprii și pasivele eligibile, riscul de credit al contrapărții, riscul de piață, expunerile față de contrapărți centrale, expunerile față de organisme de plasament colectiv, expunerile mari și cerințele referitoare la raportare și la publicarea informațiilor, și a Regulamentului (UE) nr. 648/2012.

- ➡ Amortizorul de capital pentru riscul sistemic (SyRB) a fost menținut pe parcursul anului 2019 la același nivel la care a fost introdus în iunie 2018, urmărindu-se obiectivele privind asigurarea unei administrări adecvate a riscului de credit din perspectivă macroprudențială și menținerea stabilității financiare, în ipoteza în care tensionarea echilibrelor macroeconomice interne și incertitudinile regionale și mondiale persistă. Având în vedere îmbunătățirea constantă a indicatorilor privind creditele neperformante și gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante, cerințele efective privind amortizorul de capital pentru riscul sistemic au înregistrat o dinamică descendentă pe parcursul anului 2019.

Activitatea CNSM pe parcursul anului 2019 s-a concretizat prin emiterea unui număr total de 6 recomandări privind instrumentele macroprudențiale (amortizoare de capital) și alte aspecte ce țin de politica macroprudențială, precum și prin organizarea unor grupuri de lucru interinstituționale pentru: (i) analiza impactului taxei pe activele financiare, (ii) diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale pe filiera industriei agroalimentare și (iii) analiza privind expunerile suverane. Concluziile grupurilor de lucru se concretizează în rapoarte înaintate pentru analiză Consiliului general în vederea identificării unor potențiale măsuri pentru diminuarea vulnerabilităților constatate. De asemenea, potrivit mandatului său și respectând principiul transparenței și al responsabilității instituționale, CNSM a continuat activitatea de comunicare în 2019, publicând pe *website*-ul propriu comunicate de presă după încheierea fiecărei ședințe și recomandările adoptate.

Anul 2020 aduce noi provocări pentru politica macroprudențială, concretizate prin efectele șocului global indus de pandemia SARS-CoV-2 asupra cadrului macro-financiar intern și extern. În acest sens, Banca Națională a României a implementat o decizie privind posibilitatea nerespectării temporare a amortizoarelor de capital constituite, cu menținerea respectării cerințelor prevăzute de cadrul legal pentru aceste flexibilizări. Rezervele de capital constituite pe parcursul anilor precedenți, prin recomandările emise de CNSM, vor putea fi utilizate de sectorul bancar pentru a evita o întrerupere bruscă a finanțării și pentru a susține economia reală într-o perioadă marcată de incertitudine, îndeplinindu-și astfel obiectivul fundamental.

1. Activitatea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială în anul 2019

1.1. Cadrul politicii macroprudențiale în România și Uniunea Europeană

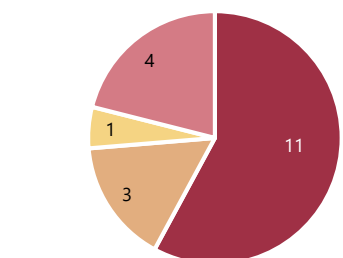
Consolidarea cadrului politicii macroprudențiale, de la bazele puse în 2010 prin înființarea Comitetului European pentru Risc Sistemic, a continuat pe parcursul anului 2019 la nivelul întregii Uniuni Europene, prin definirea autorității macroprudențiale naționale (Spania) sau prin modificări aduse cadrului legislativ sau strategiei de politică macroprudențială (Germania, Lituania).

Cadrul macroprudențial național are la bază autoritatea macroprudențială, înființată ca urmare a Recomandării CERS/2011/3 privind mandatul macroprudențial al autorităților naționale, cu un mandat clar de identificare, monitorizare și evaluare a riscurilor pentru stabilitatea financiară, precum și de implementare a politicilor în scopul îndeplinirii obiectivului său prin prevenirea și diminuarea acestor riscuri. În ceea ce privește instrumentele macroprudențiale, Recomandarea CERS precizează faptul că autoritatea macroprudențială trebuie să dețină controlul asupra unui set de instrumente adecvate pentru atingerea obiectivelor sale, conferind flexibilitate fiecărui stat membru în ceea ce privește atribuirea competențelor asupra instrumentelor de politică macroprudențială. În acest sens, cadrul de reglementare european definit prin Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE și Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 (CRD IV/CRR), prin intermediul căruia au fost introduse instrumentele de politică macroprudențială (amortizoarele de capital, parametrii de risc sau măsurile de flexibilitate), prevede posibilitatea stabilirii unei autorități competente sau desemnate care să administreze acest portofoliu de instrumente.

Aranjamentele instituționale în domeniu relevă două tendințe majore la nivel european: stabilirea unei singure autorități macroprudențiale și desemnate³ sau conferirea celor două

³ Sintagma „autoritate macroprudențială” se referă la atribuțiile ce decurg din Recomandarea Comitetului European pentru Risc Sistemic din 22 decembrie 2011 privind mandatul macroprudențial al autorităților naționale (CERS/2011/3), în timp ce „autoritate desemnată” implică instrumentele macroprudențiale cuprinse în secțiunile I și II, cap. 4, titlul VII din Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE și prevederilor art. 458 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012.

Grafic 1.1. Autoritatea macroprudențială și cea desemnată, în cazul în care cele două coincid

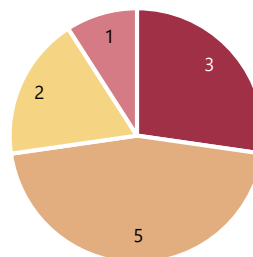

■ banca centrală
■ autoritatea de supraveghere financiară
■ guvernul (minister)
■ comitet*

*) Marea Britanie a fost încadrată la categoria Comitet, având în vedere faptul că Financial Policy Committee este o structură independentă care își desfășoară activitatea în cadrul Băncii Angliei.

Sursa: CERS

Grafic 1.2. Autoritatea macroprudențială și cea desemnată, în cazul în care cele două diferă

■ comitet + autoritatea de supraveghere financiară
■ comitet + banca centrală
■ comitet + guvern (minister)
■ banca centrală + autoritatea de supraveghere

Notă: În cazul Italiei, nu a fost stabilită nicio autoritate macroprudențială, iar autoritatea desemnată este banca centrală.

Sursa: CERS

roluri unor instituții sau autorități separate. Din prima categorie fac parte 19 state, majoritatea optând în favoarea unui rol decisiv al băncii centrale, în timp ce o serie de țări precum România, Franța sau Polonia au înființat structuri separate, sub forma unor comitete interinstituționale, care să coordoneze politica macroprudențială la nivel național. În mod similar, banca centrală ocupă o poziție importantă în categoria țărilor care au optat pentru instituții sau autorități distincte, cel mai frecvent aranjament instituțional fiind cel în care autoritatea macroprudențială este reprezentată de un comitet interinstituțional, în timp ce una dintre autoritățile de supraveghere sectoriale (banca centrală sau autoritatea de supraveghere financiară) preia rolul de autoritate desemnată.

De asemenea, se observă faptul că statele care optează pentru cadrul instituțional în care autoritatea de supraveghere financiară deține rolul de autoritate desemnată privind instrumentele macroprudențiale sunt, în general, cele în care această autoritate se ocupă atât cu supravegherea piețelor financiare, cât și cu cea a sectorului bancar (Germania, Austria, Suedia sau Finlanda).

Cadrul instituțional pentru implementarea politicii macroprudențiale aplicabil în România, bazat în totalitate pe un comitet interinstituțional, reprezintă o soluție aplicată într-un număr redus de state membre. Realizând o analiză comparativă între România, Polonia și Franța, se pot identifica o serie de elemente comune, dar și diferențe importante, precum:

- Membrii comitetului: Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială este format din nouă membri din conducerile Băncii Naționale a României, Autorității de Supraveghere Financiară și Ministerului Finanțelor Publice. Președintele CNSM este guvernatorul BNR, iar directorul general al Fondului de garantare a depozitelor bancare participă la ședințele CNSM în calitate de membru fără drept de vot.

În Franța, structura HCSF (Haute Conseil de Stabilité Financière) prevede opt membri, dintre care cinci ocupă funcții oficiale (ministru de finanțe care prezidează ședințele comitetului, guvernatorul Băncii Franței, președintele și vicepreședintele Autorității de Control Prudențial și Rezoluție, președintele Autorității Piețelor Financiare și

președintele Autorității Normelor Contabile din Franța), iar trei membri, selectați pe baza expertizei în domeniul economico-financiar, sunt numiți pe o perioadă de cinci ani de către președintele Adunării Naționale a Franței, președintele Senatului și ministrul de finanțe.

Comitetul de Stabilitate Financiară din Polonia are un număr redus de membri, autoritățile fiind reprezentate doar de conducătorii instituțiilor care alcătuiesc comitetul (președintele băncii centrale, ministrul de finanțe, președintele autorității de supraveghere financiară și președintele fondului de garantare). În schimb, având în vedere structura comitetului conferită de un mandat dual privind politica macroprudențială și gestiunea crizelor, președintele băncii centrale prezidează comitetul de politică macroprudențială, în timp ce ministrul finanțelor conduce comitetul de gestiunea a crizelor.

- Obiective, misiune, strategie: toate cele trei comitete au adoptat un set de obiective comune, preluate, în principal, din Recomandarea CERS/2013/1 privind obiectivele intermediare și instrumentele politicii macroprudențiale. Pe lângă obiectivele intermediare ale politicii macroprudențiale, cele trei comitete acordă o importanță deosebită atât schimbului de informații între instituțiile care formează comitetul, cât și intervențiilor de tip *soft power* prin emiterea de recomandări și avertizări adresate destinatarilor, comunicate de presă sau opinii formulate de comitet.
- Instrumente macroprudențiale: instrumentele macroprudențiale aflate la dispoziția celor trei comitete sunt reprezentate de amortizoarele de capital (CCyB, O-SII/G-SII, SyRB) sau de măsurile de flexibilitate prevăzute la art. 458 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013. În schimb, există diferențe în ceea ce privește procesul de adoptare a deciziilor referitoare la implementarea acestor instrumente.

CNSM poate emite recomandări adresate Băncii Naționale a României privind toate cele trei amortizoare de capital, având în vedere faptul că, spre deosebire de Franța și Polonia, banca centrală are atribuția exclusivă de supraveghere a sectorului bancar.

În Polonia, deciziile privind amortizorul anticiclic de capital, amortizorul pentru risc sistemic sau măsurile de flexibilitate sunt adoptate printr-un regulament al Ministerului Finanțelor, în timp ce Autoritatea de Supraveghere Financiară emite decizii administrative, după consultarea Comitetului de Stabilitate Financiară, privind determinarea instituțiilor de importanță sistemică (instituțiile O-SII/G-SII).

În Franța, HCSF poate decide asupra implementării amortizorului anticiclic de capital sau a celui privind riscul sistemic la propunerea guvernatorului Băncii Franței, în timp ce Autoritatea de Control Prudențial și Rezoluție (ACPR) poate implementa, în colaborare cu HCSF, măsuri privind amortizorul de capital pentru instituții de importanță sistemică (O-SII/G-SII).

- Transparență și comunicare: comitetele din Franța, Polonia și România se reunesc cel puțin trimestrial, iar după încheierea fiecărei ședințe este publicat un comunicat de presă care sintetizează principalele subiecte discutate în cadrul ședinței. Totodată, un instrument de comunicare important, utilizat în cadrul strategiei de politică macroprudențială al celor trei comitete, este raportul de activitate anual, publicat

pe *website*-urile acestora. În cazul Franței și României, *Raportul anual* este prezentat în Parlament cu scopul de a informa asupra deciziilor de politică macroprudențială adoptate pe parcursul anului.

Analiza comparativă permite identificarea unor dezavantaje ale cadrului politicii macroprudențiale în care autoritatea macroprudențială și cea desemnată sunt reprezentate de un comitet interinstituțional, respectiv: (i) potențialul pentru inacțiune (*inaction bias*) și (ii) complexitatea procesului de implementare a deciziilor, ca urmare a implicării multilaterale din partea autorităților și instituțiilor de supraveghere a sistemului financiar. Pe de altă parte, un astfel de aranjament asigură un cadru de colaborare și coordonare a acțiunilor autorităților cu rol important în domeniul asigurării stabilității macroeconomice și financiare.

De remarcat faptul că România este singura țară din UE care a acordat rolul de autoritate desemnată pentru aplicarea instrumentelor macroprudențiale prevăzute de CRD IV/CRR unui comitet interinstituțional, deși banca centrală este autoritatea națională cu atribuții de reglementare și supraveghere a instituțiilor de credit. Cadrul actual prevede faptul că în România există două autorități competente care îndeplinesc funcțiile și atribuțiile prevăzute în Directiva (UE) 2013/36 și în Regulamentul (UE) nr. 575/2013, fiind astfel împuternicite în temeiul dreptului intern să supravegheze instituțiile ca parte a sistemului de supraveghere existent, respectiv BNR pentru instituțiile de credit și ASF pentru firmele de investiții.

O soluție pentru simplificarea procesului decizional este propusă în cadrul Planului național de adoptare a monedei euro, în contextul creșterii importanței politicii macroprudențiale cu rol de stabilizator ca urmare a renunțării la politica monetară odată cu adoptarea monedei unice europene, ce reclamă necesitatea asigurării unui cadru eficient, atât din punct de vedere instituțional, cât și operațional, obiectiv primordial în ceea ce privește pregătirea sectorului financiar pentru aderarea la zona euro. Propunerea din Planul național prevede modificarea Legii nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național de către Parlamentul României, prin „acordarea Băncii Naționale a României a rolului de autoritate desemnată pentru implementarea instrumentelor macroprudențiale prevăzute în CRD IV și CRR, prin modificarea în consecință a art. 3 alin. (2) lit. b) și c) și alin. (3) din Legea nr. 12/2017, pentru asigurarea unui proces rapid și eficient de implementare a măsurilor de politică macroprudențială aplicabile instituțiilor de credit (inclusiv amortizoarele de capital)”. Acest tip de aranjament instituțional, în care autoritatea macroprudențială este reprezentată de un comitet, în timp ce banca centrală este autoritate desemnată, este utilizat de mai multe țări, printre care Olanda, Spania, Slovenia, Ungaria, și poate asigura un echilibru între coordonarea interinstituțională și creșterea eficienței în implementarea politicii macroprudențiale prin evitarea inacțiunii, în special în cazul apariției unor șocuri cu propagare rapidă în care viteza de reacție a autorităților poate fi decisivă. Un astfel de aranjament instituțional ar permite creșterea eficienței procesului de implementare a măsurilor de politică macroprudențială și, totodată, ar asigura coordonarea politicilor la nivelul sistemului financiar prin activitatea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială.

1.2. Problematika dezbătută în cadrul ședințelor CNSM

Ședințele ordinare ale CNSM sunt organizate de cel puțin patru ori pe an, în baza unui calendar convenit. În cursul anului, la solicitarea oricărui membru al său, Consiliul general se poate întruni în ședințe extraordinare. Reuniunea membrilor Consiliului general în cadrul ședințelor ordinare sau extraordinare se face la convocarea președintelui CNSM, ședințele având loc, de regulă, la sediul BNR.

În anul 2019 au avut loc 6 reuniuni ale Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială în datele de 4 februarie, 18 februarie, 6 iunie, 11 septembrie, 10 octombrie și 16 decembrie.

Consiliul general al CNSM s-a întrunit în data de 4 februarie 2019 pentru a dezbate studiul de impact realizat de Banca Națională a României privind taxa pe active financiare – introdusă prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 114/2018 privind instituirea unor măsuri în domeniul investițiilor publice și a unor măsuri fiscal-bugetare, modificarea și completarea unor acte normative și prorogarea unor termene – asupra instituțiilor de credit, a activității de creditare și a creșterii economice. Membrii Consiliului general au decis să se înființeze un grup de lucru al Comisiei tehnice privind riscul sistemic din cadrul CNSM, format din reprezentanți ai Ministerului Finanțelor Publice și ai Băncii Naționale a României, care să aprofundeze analizele. Concluziile grupului de lucru interinstituțional au fost prezentate Consiliului general în data de 18 februarie 2019, iar, în baza materialului prezentat, CNSM a identificat posibile soluții de adaptare a OUG nr. 114/2018, cu respectarea legislației în vigoare. Mai multe detalii se regăsesc în Secțiunea 1.3 privind activitatea grupurilor de lucru.

În cadrul ședinței din 6 iunie 2019 au fost discutate aspecte care vizează politica macroprudențială, precum: (i) analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital, (ii) proiectul *Raportului anual* al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială pentru anul 2018, (iii) analiza pieței titlurilor de stat, (iv) oportunitatea aplicării prin reciprocitate a măsurilor macroprudențiale adoptate de Franța și Suedia, (v) evaluarea semnificației țărilor terțe pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital și (vi) strategia privind implementarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) de către instituțiile financiare nebancare (IFN), entități aflate sub supravegherea BNR, ca bază a contabilității și pentru întocmirea situațiilor financiare individuale și metodologia pentru identificarea funcțiilor critice ale instituțiilor de credit.

Cu această ocazie, Consiliul general al CNSM a fost informat cu privire la: (i) riscurile sistemice identificate la nivelul sistemului financiar național, (ii) evoluția solvabilității sectorului bancar din România și (iii) măsurile macroprudențiale prevăzute în Planul național de adoptare a monedei euro. Totodată, în cadrul ședinței a fost prezentat, într-o primă formă, proiectul Regulamentului intern al CNSM referitor la regimul de confidențialitate al informațiilor și documentelor și regimul de arhivare, elaborat în scopul punerii în aplicare a prevederilor art. 12 alin. (3) din Legea nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național.

Agenda reuniunii din data de 11 septembrie 2019 a supus atenției Consiliului general al CNSM următoarele subiecte: (i) analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital, (ii) modul de implementare a amortizorului de capital pentru alte instituții de importanță sistemică în cursul anului 2020 și (iii) analiza periodică referitoare la implementarea amortizorului de capital pentru riscul sistemic. Tot cu această ocazie, Consiliul general al CNSM a fost informat cu privire la riscurile sistemice identificate la nivelul sistemului financiar național.

În cadrul ședinței din 10 octombrie 2019, Consiliul a fost informat de către Autoritatea de Supraveghere Financiară cu privire la funcționarea tehnică a mecanismelor de evidență a deținerilor de instrumente tranzacționate pe piața de capital și a discutat variante de îmbunătățire a acestora. Totodată, CNSM a dezbătut alte aspecte care vizează politica macroprudențială și riscul sistemic.

Ultima ședință din anul 2019 a Consiliului general al CNSM a avut loc data de 16 decembrie 2019, când au fost puse în discuție următoarele subiecte: (i) analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital, (ii) problematica deteriorării dezechilibrului extern din perspectiva stabilității macroeconomice și (iii) situația băncilor de economisire-creditare pentru domeniul locativ. De asemenea, au fost prezentate o serie de informații legate de aspecte de politică macroprudențială, precum riscurile sistemice identificate la nivelul sistemului financiar național, impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală, precum și rezultatele exercițiului de testare la stres a solvabilității sectorului bancar.

Potrivit mandatului său și respectând principiul transparenței și al responsabilității instituționale, CNSM a continuat activitatea de comunicare în cursul anului 2019, publicând pe *website*-ul propriu comunicate de presă după încheierea fiecărei ședințe. Textul comunicatelor de presă a fost discutat și agreat de membrii Consiliului general al CNSM în cadrul ședințelor.

1.3. Activitatea grupurilor de lucru în cadrul CNSM

1.3.1. Grupul de lucru interinstituțional privind taxa pe active financiare instituită prin OUG nr. 114/2018

Prin prevederile art. 86-89 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 114/2018 privind instituirea unor măsuri în domeniul investițiilor publice și a unor măsuri fiscal-bugetare, modificarea și completarea unor acte normative și prorogarea unor termene (denumită în continuare OUG nr. 114/2018) a fost instituită taxa pe active financiare, datorată de instituțiile bancare, începând cu data de 1 ianuarie 2019, în situația în care media aritmetică

simplă determinată pe baza mediilor ratelor ROBOR la 3 luni și la 6 luni aferente ultimului trimestru/semestru anterior trimestrului de calcul depășește un prag de referință stabilit la 2 la sută.

Având în vedere faptul că banca centrală a identificat o serie de elemente de natură să afecteze stabilitatea sectorului bancar și eficiența mecanismului de transmisie a politicii monetare, a fost creat un grup de lucru al Comisiei tehnice privind riscul sistemic a CNSM format din reprezentanți ai Ministerului Finanțelor Publice și ai Băncii Naționale a României, cu mandatul de a identifica soluții de posibile scenarii de adaptare a OUG nr. 114/2018, cu respectarea legislației în vigoare.

Consultările derulate la nivelul Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială au creat premisele revizuirii prevederilor OUG nr. 114/2018 prin intermediul OUG nr. 19/2019 pentru modificarea și completarea unor acte normative (publicată în Monitorul Oficial al României nr. 245 din 29 martie 2019), fiind diminuate semnificativ vulnerabilitățile identificate în varianta inițială a reglementării în ceea ce privește determinarea taxei pe activele bancare. În forma sa modificată, metodologia presupune: (i) o cotă de impozitare anuală de 0,2 la sută sau de 0,4 la sută, în funcție de cota de piață a activelor (este utilizat un prag de 1 la sută), (ii) o bază de impozitare reprezentată de active financiare ajustate cu elemente precum numerar, expuneri interbancare, solduri la banca centrală, expuneri suverane sau expuneri acoperite cu garanții ale administrației publice centrale, credite neperformante, (iii) un mecanism de reducere a taxei în funcție de creșterea creditării și reducerea marjelor de dobândă și (iv) scutirea de la plata taxei a băncilor care înregistrează pierderi sau restricții asupra creditării. Aceste modificări au contribuit la menținerea stabilității sectorului bancar și la impulsionearea procesului de intermediere financiară, fiind totodată încurajată diminuarea costurilor suportate de clientelă, prin creșterea eficienței operațiunilor derulate de instituțiile de credit.

1.3.2. Grupul de lucru pentru diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale pe filiera industriei agroalimentare

Scopul acestui grup de lucru organizat sub egida Comisiei tehnice privind riscul sistemic din cadrul CNSM este de a identifica posibile soluții pentru reducerea dezechilibrului balanței comerciale pe filiera comerțului cu produse agroalimentare. Soluțiile care se au în vedere a fi propuse vor fi în linie cu prevederile Planului național de adoptare a monedei euro, unde se menționează că este necesară „elaborarea unei politici de dezvoltare a țesutului industrial al României, cu legături pe lanțurile de producție, pe principii transparente, în scopul recâștigării pieței interne și creșterii pe piețele externe pe baza competitivității” (măsură din Secțiunea „Sănătatea financiară a sectorului companii nefinanciare”).

Având în vedere complexitatea tematicii, grupul de lucru este format, pe lângă reprezentanți ai Guvernului și ai Băncii Naționale a României, și din reprezentanți ai:

- autorităților guvernamentale de resort;
- instituțiilor de credit care au rol important în creditarea respectivelor domenii de activitate;
- Asociației Naționale a Exportatorilor și Importatorilor din România;
- principalelor asociații din industria alimentară.

Conform mandatului, activitatea grupului de lucru se va finaliza cu o propunere de recomandare adresată: (i) Guvernului, pentru implementarea de soluții în vederea diminuării vulnerabilității la adresa stabilității financiare pe canalul dezechilibrului balanței comerciale, respectiv (ii) Băncii Naționale a României, în cazul în care se identifică disfuncționalități structurale ale pieței creditului care au contribuit la vulnerabilitatea menționată. Expunerile instituțiilor de credit asupra companiilor din sectorul agricultură reprezintă 8 la sută din totalul portofoliului de credite acordate companiilor nefinanciare, în timp ce împrumuturile către firmele din industria alimentară însumează 5,5 la sută. La nivel individual, se observă o concentrare importantă în cazul a 4 bănci, care au expuneri mai mari de 20 la sută în acest domeniu de activitate.

1.3.3. Grupul de lucru interinstituțional privind expunerile suverane

În urma misiunii derulate în cadrul Programului de evaluare a sectorului financiar (FSAP), încheiată în prima jumătate a anului 2018, Fondul Monetar Internațional a adresat o serie de recomandări autorităților din România, care vizează întărirea cadrului instituțional în domeniul reglementării și supravegherii financiare, precum și propuneri de măsuri pentru gestionarea riscurilor și vulnerabilităților identificate. Una dintre aceste recomandări se referă la „introducerea amortizorului de capital pentru riscul sistemic (SyRB) atent calibrat pentru creșterea rezilienței împotriva riscurilor provenite din expunerile mari față de sectorul guvernamental”, recomandare ce a fost avută în vedere în planul de acțiune privind implementarea recomandărilor FSAP care vizează politica macroprudențială, aprobat în ședința Consiliului general al CNSM din data de 24 septembrie 2018. În acest context, la nivelul CNSM a fost înființat un grup de lucru interinstituțional, format din reprezentanți ai BNR, MFP și ASF, având ca obiectiv elaborarea unei analize de impact și a unei analize de oportunitate.

În ședința din data de 6 iunie 2019, membrii Consiliului general al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială au analizat, într-o primă lectură, propunerile formulate privind implementarea unei măsuri macroprudențiale pentru limitarea legăturii dintre stat și sectorul bancar. În urma discuțiilor purtate, Consiliul general a hotărât continuarea analizelor de impact și oportunitate privind introducerea acestei măsuri în cadrul grupului de lucru interinstituțional, pe parcursul anului 2019 având loc o serie de întruniri ale pe această temă.

2. Imagine de ansamblu asupra principalelor riscuri și vulnerabilități la adresa stabilității financiare

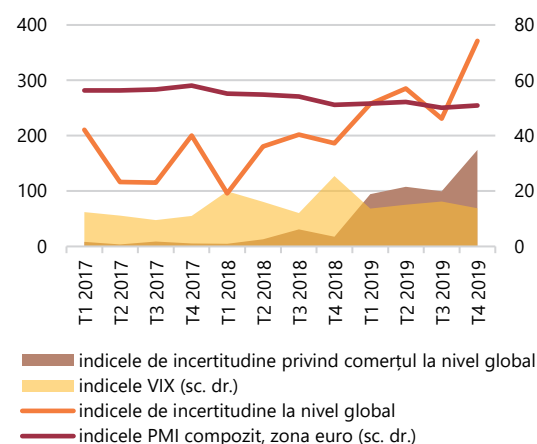
2.1. Evaluări ale riscurilor și vulnerabilităților la nivel internațional

În anul 2019, creșterea economică globală a încetinit pentru al doilea an consecutiv, fiind estimată la 2,9 la sută⁴, cel mai mic nivel înregistrat după criza internațională financiară din 2007-2008. Principalii factori care au determinat această evoluție au fost tensiunile comerciale între China și SUA, accentuarea riscurilor geopolitice și, la nivel european, *Brexit*. În aceste condiții, incertitudinea resimțită pe plan internațional a atins cote ridicate (Grafic 2.1).

Economiile avansate au continuat să consemneze o încetinire a creșterii economice către nivelul pe termen lung (potrivit FMI, +2,2 la sută în anul 2018, +1,7 la sută în 2019). În cazul Statelor Unite ale Americii, creșterea incertitudinilor legate de politici, în special a celor privind comerțul internațional și disiparea efectelor stimulului fiscal de 1,5 trilioane de dolari din anul 2018, au avut efecte negative asupra investițiilor, încrederii mediului de afaceri și activității de comerț. În zona euro, creșterea economică a fost erodată de sporirea incertitudinilor și a tensiunilor geopolitice, reducerea exporturilor, în timp ce incertitudinile legate de *Brexit* au continuat să slăbească creșterea economică din Marea Britanie. Potrivit FMI, creșterea din zona euro a decelerat de la 1,9 la sută în anul 2018 la 1,2 la sută în 2019.

Apariția pandemiei COVID-19 în prima lună a anului 2020 a schimbat perspectivele privind evoluția economiei globale. Măsurile luate în vederea restrângerii numărului de îmbolnăviri cu SARS-CoV-2 de către statele afectate semnificativ de acest nou virus au determinat reducerea sau chiar oprirea unor sectoare economice și restrângerea cererii de consum, estimările preliminare indicând scăderi semnificative ale activității economice.

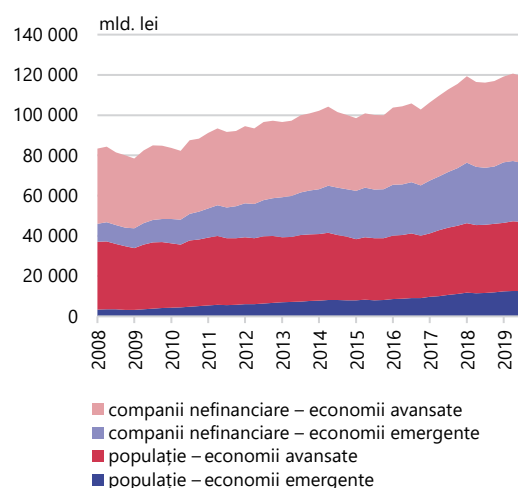
Grafic 2.1. Evoluții economice la nivel internațional

Sursa: Caldara, D. și Iacoviello, M. (2018) - „Measuring Geopolitical Risk”; Ahir, H., Bloom, N. și Furceri, D. (2018) - „World Uncertainty Index”, Stanford mimeo

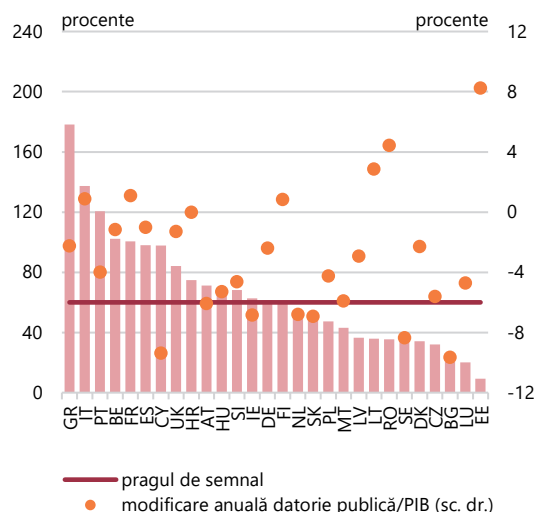
⁴ Fondul Monetar Internațional, *World Economic Outlook*, ianuarie 2020.

Grafic 2.2. Evoluția îndatorării sectorului privat în economiile emergente și avansate

Sursa: BRI

Grafic 2.3. Datoria publică în PIB, T3 2019

Sursa: Eurostat

Principalele vulnerabilități la adresa sistemului financiar global în anul 2019, conform analizei Fondului Monetar Internațional⁵, erau: (i) creșterea datoriilor, în special în sectorul corporativ, (ii) menținerea fenomenului de căutare de randamente mari (*search for yields*), cu efecte asupra evaluării riscurilor, și, în cazul investitorilor instituționali, de majorare a deținerilor de active riscante și mai puțin lichide și (iii) dependența tot mai mare a economiilor emergente de finanțarea externă. La acestea se adaugă riscurile privind perspectivele de creștere economică, precum intensificarea tensiunilor geopolitice (în special între SUA și Iran), riscuri de natură socială, înrăutățirea legăturilor comerciale între SUA și principalii parteneri și accentuarea fricțiunilor economice la nivel global, precum și cele care decurg din riscul climatic.

Nivelul ridicat al îndatorării sectoarelor privat și public continuă să reprezinte o vulnerabilitate majoră de natură structurală. Comparativ cu începutul anului 2008, îndatorarea sectorului privat din economiile emergente și cele avansate s-a majorat cu circa 43 la sută, în special pe seama evoluțiilor înregistrate pe segmentul companiilor nefinanciare (Grafic 2.2). La nivel european, 14 țări consemnează valori ale datoriei publice în PIB peste pragul de alertă stipulat în cadrul Pactului de stabilitate și creștere (Grafic 2.3).

Datoriile corporative sunt deja problematice în câteva economii importante din punct de vedere sistemic, ca urmare a creșterii îndatorării și a slăbirii capacității de administrare a serviciului datoriei. În piețele financiare globale, tensiunile comerciale la nivel internațional au pus presiune asupra reducerii ratelor dobânzii de politică monetară, dar aceste mișcări au îngustat spațiul autorităților monetare de a răspunde la șocuri viitoare. La acestea se adaugă incertitudinile legate de acordul post-*Brexit*. Mai mult, persistența ratelor dobânzilor la un nivel redus care, combinat cu aplatizarea curbelor de randament, pune presiune pe profitabilitatea și randamentele instituțiilor financiare, încurajează strategiile concentrate pe randamente maxime și cresc riscurile legate de evaluarea prețurilor. Tranziția către o economie mai sustenabilă și riscurile sociale, de guvernare, dar și cele asociate mediului

⁵ Fondul Monetar Internațional, *Global Financial Stability Report*, octombrie 2019.

pot constitui de asemenea provocări în viabilitatea modelelor de afaceri cu expuneri mari asupra sectoarelor vulnerabile la schimbările de mediu.

Măsurile care se au în vedere pentru diminuarea acestor riscuri sunt: (i) elaborarea planurilor de intervenție de către instituțiile financiare și de supraveghere, luând în considerare și scenarii potrivit cărora ratele dobânzilor vor rămâne reduse pentru o perioadă lungă de timp, (ii) adresarea problemelor băncilor neprofitabile și a modelelor de afaceri ale acestora pentru a crește reziliența într-un mediu economic mai competitiv și (iii) identificarea expunerilor vulnerabile la riscurile climatice și evaluarea impactului materializării unor pierderi determinate de acestea.

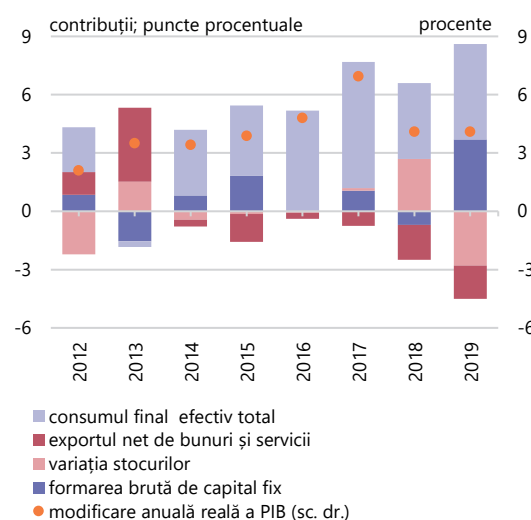
2.2. Principalele provocări la nivel național

Harta riscurilor la adresa stabilității financiare identificate pentru România la finalul anului 2019 a pus în evidență trei riscuri sistemice de nivel ridicat, unul de nivel moderat și un risc sistemic redus. Riscurile evaluate ca fiind de natură ridicată au fost: (i) tensionarea echilibrului macroeconomice interne, (ii) reducerea încrederii investitorilor în economiile emergente și (iii) riscul privind cadrul legislativ incert și imprevizibil în domeniul financiar-bancar.

Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental este considerat ca fiind redus, în timp ce structura și costul finanțării deficitului de cont curent și a deficitului bugetar se situează la un nivel moderat. Nu au fost semnalate riscuri de natură severă, însă la nivel agregat riscurile la adresa stabilității financiare se află pe un trend ascendent, perspectivele fiind de continuare a acestei tendințe pe termen scurt și mediu.

Analiza evoluțiilor din anul 2019 pune în evidență o creștere economică similară celei din anul 2018, respectiv de 4,1 la sută⁶, fiind peste nivelul mediu al zonei euro, de 1,2 la sută. Deși conform previziunilor de dinaintea pandemiei de COVID-19⁷ creșterea produsului intern brut urma să ajungă la valoarea de 3,8 la sută în anul 2020, cel mai probabil efectele induse de restricțiile ca urmare a situației din sănătate vor determina o ajustare semnificativă a economiei în 2020.

Grafic 2.4. Factorii explicativi ai dinamicii PIB

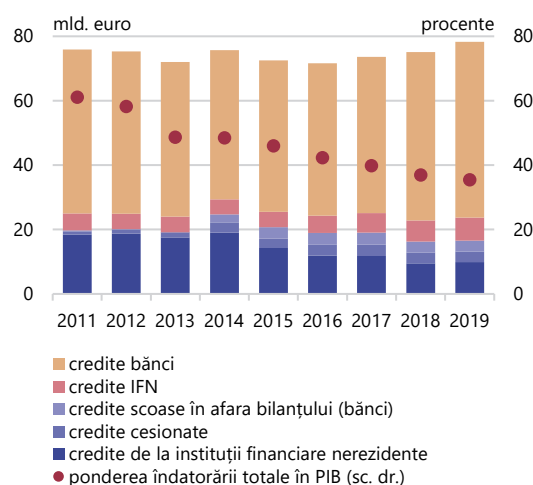

Sursa: INS, calcule BNR

⁶ Produsul intern brut în trimestrul IV 2019 a fost, în termeni reali, mai mare cu 1,5 la sută comparativ cu trimestrul III 2019.

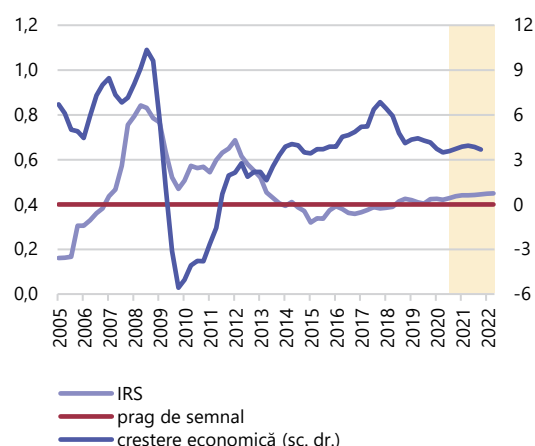
⁷ Prognozele economice din iarna anului 2019 ale Comisiei Europene.

Grafic 2.5. Îndatorarea companiilor și a populației în funcție de creditor

Sursa: BNR, INS, calcule BNR

Grafic 2.6. Indicatorul de risc sistemic (IRS), pragul de alertă privind o posibilă perioadă de stres financiar și creșterea economică

Sursa: BNR, INS, calcule BNR

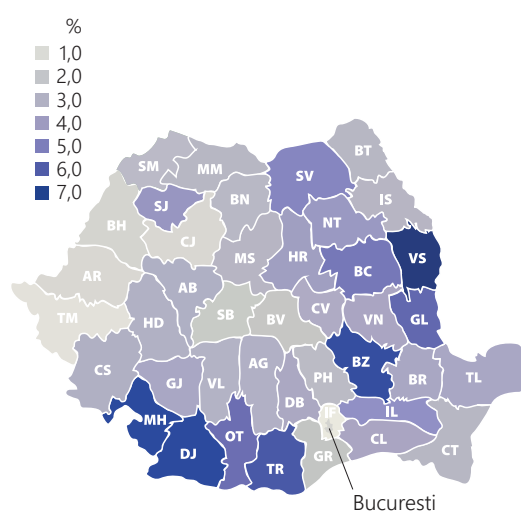
Și în anul 2019 principalul factor determinant al creșterii economice a continuat să fie reprezentat de consumul final (+4,9 puncte procentuale, Grafic 2.4), în timp ce avansul formării brute de capital (+3,7 puncte procentuale) semnalează o îmbunătățire în structura creșterii economice, datorată însă preponderent activității sectorului imobiliar rezidențial și într-o mai mică măsură investițiilor în infrastructură și achiziției de echipamente. Contribuția negativă a provenit dinspre variația stocurilor (-2,8 puncte procentuale) și exportul net (-1,7 puncte procentuale). Dintre ramurile de activitate, comerțul (+0,9 puncte procentuale) și construcțiile (+0,9 puncte procentuale) au reprezentat cele mai importante resurse la formarea și creșterea produsului intern brut în 2019.

Evoluția favorabilă a sectorului construcțiilor este pusă în evidență și de numărul de locuințe terminate, în creștere cu 13 la sută în 2019 comparativ cu 2018, precum și de creșterea volumului lucrărilor de construcții pentru clădiri rezidențiale (+10 la sută în decembrie 2019 vs. decembrie 2018). De remarcat, totodată, aportul negativ al industriei (-0,3 puncte procentuale). În acest context, în scopul asigurării unei creșteri economice sustenabile, se impune implementarea obiectivelor strategice stabilite în Planul național de adoptare a monedei euro, ce vizează, printre altele, intensificarea absorbției fondurilor europene, o mai bună valorificare a mecanismului investițiilor străine directe, corectarea dezechilibrelor economice și dezvoltarea domeniilor esențiale, în special a celor cu un aport ridicat tehnologic și de cunoaștere, în vederea asigurării sustenabilității creșterii economice.

Piața muncii din România a continuat tendința observată în ultimii ani, rata șomajului diminuându-se la 3,8 la sută în T3 2019, de la 3,9 la sută în T3 2018 și 4,7 la sută în T3 2017. Totuși, se mențin vulnerabilități structurale importante precum disparitățile la nivel regional⁸ (Grafic 2.7), neconcordanța dintre calificarea ofertei de muncă și cerințele din partea cererii de muncă, inactivitatea crescută în rândul populației tinere și disponibilitatea redusă

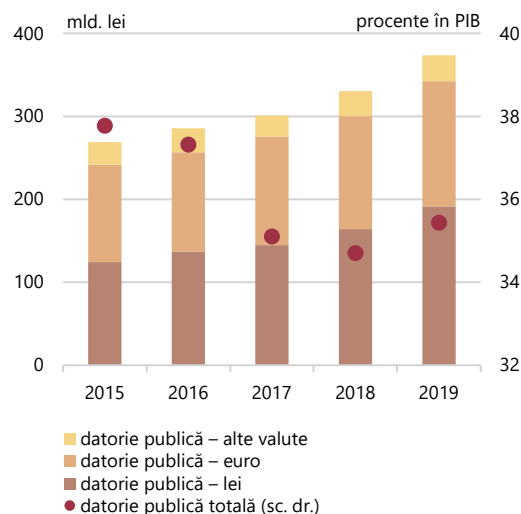
⁸ Rata maximă a șomajului la nivel național, în decembrie 2019, a fost înregistrată în județul Vaslui, respectiv de 7,4 la sută, în timp ce minimul înregistrat a fost în județul Ilfov, de 0,4 la sută.

Grafic 2.7. Distribuția regională a ratei șomajului (decembrie 2019)

Sursa: INS, calcule BNR

Grafic 2.8. Structura datoriei publice după valută

Sursa: MFP, calcule BNR

a forței de muncă. Rata de ocupare a forței de muncă a avut o evoluție favorabilă în perioada recentă, înregistrând o valoare de 66,7 la sută⁹ în T3 2019, comparativ cu 66,2 la sută în T3 2018. Totuși, 68,8 la sută din populația în grupa de vârstă 15-24 de ani este inactivă în România, peste media de 59,5 la sută la nivelul UE-27 (date la T3 2019).

Deficitul bugetar s-a adâncit până la un nivel de 4,6 la sută la finalul anului 2019, în contextul majorării cheltuielilor cu personalul, dar și al celor cu asistența socială. În aceste condiții, datoria publică raportată la PIB a avansat cu 0,7 puncte procentuale în decembrie 2019, comparativ cu decembrie 2018 (35,4 la sută, Grafic 2.8), menținându-se sub pragul indicat de Comisia Europeană. În termeni absoluți, datoria publică a crescut cu 13 la sută în anul 2019. În funcție de creditor, 82 la sută din datoria publică guvernamentală totală a fost obținută de la bănci private, iar 22 la sută din activele instituțiilor de credit autohtone reprezintă creanțe asupra administrației publice. În ceea ce privește datoria publică la nivel regional, potrivit Comunicatului Eurostat nr. 15/2020 din 21 ianuarie 2020, la sfârșitul trimestrului III 2019 un număr de 14 state membre ale UE au înregistrat un nivel al datoriei publice peste limita de 60 la sută din PIB stabilită prin Tratatul de la Maastricht, România situându-se pe locul 7 între statele membre ale UE (35,4 la sută din PIB) cu cel mai scăzut nivel de îndatorare (Grafic 2.3).

Sectorul privat a continuat să se îndatoreze (Grafic 2.5), însă cu un ritm inferior creșterii economice, ponderea datoriei totale în PIB diminuându-se cu 1,6 puncte procentuale în 2019 față de anul precedent, până la valoarea de 35,4 la sută. De remarcat este creșterea creditării IFN, cu 9 la sută în termeni anuali în anul 2019, precum și revitalizarea componentei în valută a creditului bancar, preponderent în cazul segmentului companiilor nefinanciare. Pe parcursul anului 2019, sectorul populației a reprezentat principalul motor al majorării activelor instituțiilor de credit, riscul privind nerambursarea creditelor sectorului neguvernamental menținându-se la un nivel redus. Vulnerabilitățile structurale existente

⁹ Rata de ocupare aferentă persoanelor cu vârste cuprinse între 15 și 64 de ani, date neajustate sezonier.

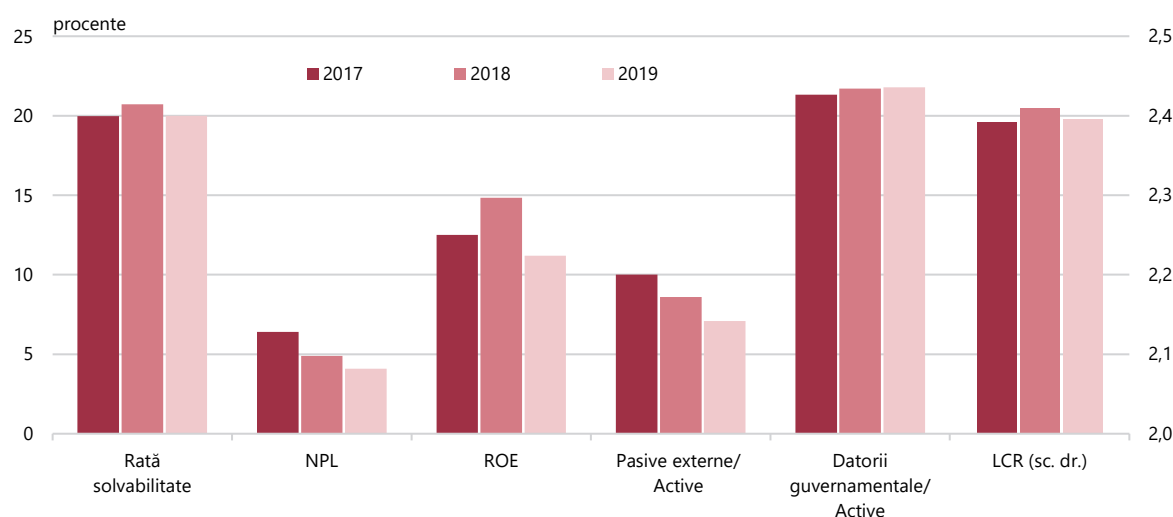
la nivelul sectorului companiilor nefinanciare au continuat să se manifeste. Ponderea companiilor care înregistrează un grad al capitalizării sub limita reglementată, deși în scădere, rămâne la un nivel ridicat (38 la sută, respectiv 259,5 mii de firme). Mai mult, un număr important de întreprinderi nu aveau niciun salariat la finalul anului 2018 (287 mii, 42 la sută din total), iar aproape un sfert din companii nu au desfășurat activitate (162,3 mii de companii au raportat o cifră de afaceri egală cu 0).

Pe ansamblu, nivelul de risc sistemic la adresa stabilității financiare în România se află pe un trend ascendent, probabilitatea apariției unei perioade de stres financiar fiind în creștere, această tendință menținându-se pentru următorii trei ani (Grafic 2.6). În scenariul majorării indicatorului de risc sistemic, ca urmare a materializării unui risc de natură sistemică cu o intensitate medie (de aproximativ 0,5 deviații standard), creșterea ar putea conduce la amplificarea recesiunii economice cu până la -1,3 puncte procentuale (conform *GDP-at-Risk*¹⁰).

2.2.1. Sectorul bancar

Indicatorii de solvabilitate și de lichiditate ai sectorului bancar sunt adecvați în raport cu riscurile, profitabilitatea a fost consistentă, iar calitatea activelor s-a îmbunătățit marginal de-a lungul anului 2019. Astfel, sănătatea sectorului bancar românesc s-a menținut robustă. Activele bancare au crescut semnificativ în 2019 (cu 9,7 la sută), dar intermedierea financiară, exprimată prin raportul între active și PIB, a atins 50,6 la sută, una dintre cele mai reduse valori la nivel european.

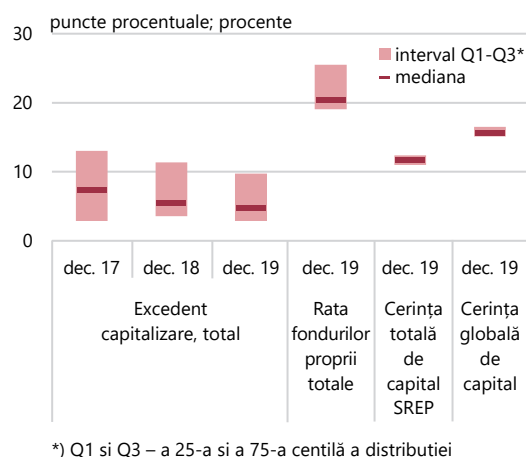
Grafic 2.9. Indicatori specifici sectorului bancar

Sursa: BNR

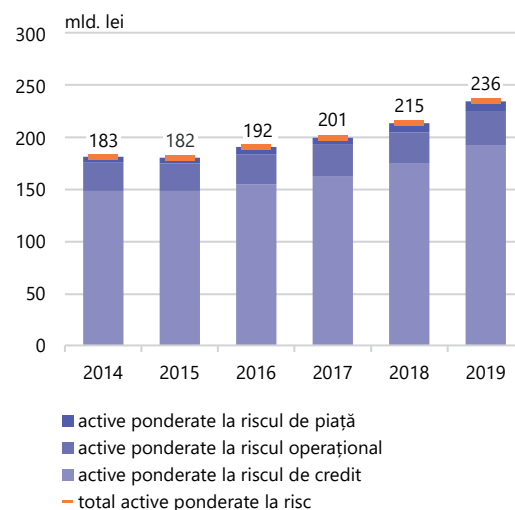
¹⁰ Metodologia *GDP-at-Risk* presupune estimarea impactului modificării nivelului de risc sistemic (cuantificat prin indicatorul de risc sistemic) asupra percentilei 5 a distribuției ratei reale de creștere a PIB.

Grafic 2.10. Evoluția excedentului de capital total față de cerințele minime reglementate și cerințele micro și macroprudențiale

Sursa: BNR

Grafic 2.11. Structura activelor ponderate la risc

Sursa: BNR

Nivelul indicatorilor prudențiali privind adecvarea capitalului arată o bună capacitate de acoperire a pierderilor neașteptate (Grafic 2.9). Rata fondurilor proprii totale încadrează sectorul bancar românesc în intervalul specific unui risc scăzut (20 la sută, decembrie 2019), conform ABE, fiind superioară valorii medii la nivelul UE (19 la sută, septembrie 2019). În condițiile respectării cerințelor de capital impuse microprudențial, cât și macroprudențial prin implementarea amortizoarelor de capital, sectorul bancar deține o rezervă de capital consistentă (4,4 puncte procentuale, valoare mediană, decembrie 2019). Excedentul de capital în raport cu cerințele prudențiale s-a diminuat treptat în anul 2019, dar asimetria la nivel individual s-a redus (Grafic 2.10).

Tendința de expansiune bilanțieră s-a reflectat în accelerarea ritmului de creștere a activelor ponderate la risc (10 la sută în anul 2019, comparativ cu o medie anuală de 6 la sută în cei trei ani anteriori, Grafic 2.11), respectiv în finanțarea economiei reale. Majoritatea instituțiilor de credit persoane juridice române (peste 80 la sută) au înregistrat creșteri, iar pentru mai mult de jumătate dintre acestea creșterea a fost de două cifre. Din perspectiva riscurilor acoperite prin cerințele de capital, la nivelul sectorului bancar românesc structura s-a menținut în timp, riscul de credit fiind preponderent (82 la sută din totalul activelor ponderate), urmat de riscul operațional (14 la sută) și de riscul de piață (4 la sută).

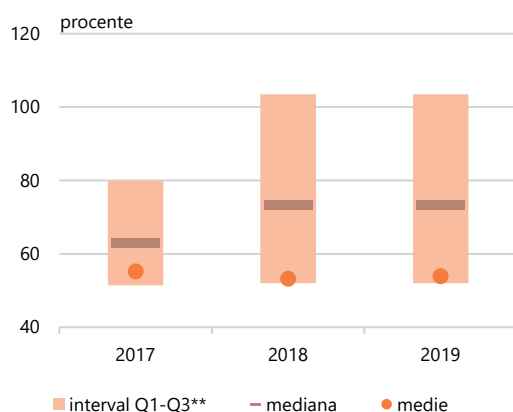
Efectul de levier al sectorului bancar românesc, calculat conform definiției integrale¹¹, are o valoare medie de 9,1 la sută (decembrie 2019), fiind într-o ușoară scădere, însă se menține substanțial peste cerința minimă reglementată de 3 la sută, oferind spațiu pentru creșterea intermedierei financiare în România. Toate instituțiile de credit, persoane juridice române, se conformează acestor cerințe. Nivelul relativ ridicat în raport cu cel european (5,2 la sută) arată preponderența activelor financiare din afara portofoliului de tranzacționare în total active (care conduc la cerințe de capital mai ridicate).

¹¹ Raportul între fondurile proprii de nivel 1 conform definiției integrale și expunerile instituțiilor de credit.

Lichiditatea sectorului bancar s-a menținut adecvată pe parcursul anului 2019, potrivit principalilor indicatori specifici și structurii bilanțiere (Grafic 2.9). Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR – *liquidity coverage ratio*) avea o valoare de circa 240 la sută la finalul lunii decembrie 2019, niveluri ridicate fiind înregistrate de-a lungul întregului an, pe fondul deținerii unei rezerve de lichiditate consistente (formată, în special, din titluri de stat). Acest indicator indică o bună reziliență a băncilor din România de a face față unor șocuri de lichiditate pe termen scurt (30 de zile), afirmație condiționată de posibilitatea instituțiilor de credit de a apela la operațiuni de refinanțare în relația cu banca centrală și de capacitatea acestora de a transforma o parte din dețineri în lichidități pe piața secundară a titlurilor. Indicatorul de finanțare stabilă netă (NSFR – *Net Stable Funding Ratio*) atestă o bună lichiditate structurală pe termen lung a băncilor, care îndeplinesc, în unanimitate, cerințele minime specifice¹² aferente indicatorului componente totale, respectiv componente în lei.

O serie de vulnerabilități structurale specifice sectorului bancar sau mediului legislativ s-au perpetuat și în anul 2019. Acestea vizează: (1) eficiența operațională redusă a unei părți dintre instituțiile de credit, pe fondul unui grad de intermediere financiară scăzut, aspect concretizat în polarizarea profitabilității; (2) orientarea semnificativă către finanțarea sectorului guvernamental, care contribuie la creșterea riscului de concentrare; (3) structura surselor de finanțare; (4) temperarea capacității de îmbunătățire a calității activelor; (5) aportul inițiativelor legislative la creșterea incertitudinii cadrului legal financiar-bancar.

Grafic 2.12. Distribuția indicatorului cost/venit operațional pe bănci*

*) datele la decembrie 2019 nu sunt auditate

**) Q1 și Q3 – a 25-a și a 75-a centilă

Sursa: BNR

Un prim risc structural provine din eficiența operațională deficitară a majorității băncilor de talie medie și mică¹³ din România. Analiza prin prisma mediei indicatorului cost/venit evidențiază o poziționare a sectorului bancar național în intervalul cu risc mediu la sfârșitul anului 2019, conform limitelor prudențiale ale ABE asociate eficienței activității operaționale (50-60 la sută), și sub media UE (Grafic 2.12). Asimetria eficienței operaționale la nivelul instituțiilor de credit s-a accentuat în acest an. Capacitatea diferențiată a băncilor de a genera profit în funcție de dimensiune persistă și indică necesitatea continuării procesului de consolidare, a cărui realizare cu succes depinde și de existența unei guvernante adecvate. Gradul redus de intermediere financiară diminuează posibilitatea de a obține economii de scală, proliferând modele de afaceri axate pe segmentul *retail*, respectiv pe practicarea unor marje relativ ridicate.

Polarizarea profitabilității sectorului bancar este un alt aspect strâns legat de eficiența operațională. Sectorul bancar românesc și-a consolidat profitabilitatea în anul 2019, dar

¹² Indicatorul de finanțare stabilă netă (NSFR – *Net Stable Funding Ratio*) nu a intrat încă în vigoare ca cerință specifică de lichiditate (termenul așteptat fiind anul 2021), nivelul minim prevăzut fiind de 100 la sută.

¹³ Băncile de talie medie și mică sunt cele cu active nete între 1-5 la sută din total, respectiv sub 1 la sută.

contribuția agregată a băncilor de talie mare¹⁴ (87,6 la sută) la rezultatul financiar a depășit, majoritar, cota lor cumulată de piață (76,7 la sută), iar ponderea în activul net a băncilor cu pierderi (2,6 la sută) s-a menținut în zona minimului istoric al ultimilor 12 ani. Consolidarea profitabilității s-a realizat, în principal, pe seama creșterii profitului operațional și a continuării poziționării cheltuielilor nete cu ajustările pentru pierderi așteptate din creditare la un nivel istoric scăzut, care a reintrat însă pe creștere.

Rezultatul financiar net de 6,4 miliarde lei¹⁵ a fost afectat de un eveniment asociat modalității de alocare a primei de stat de către o bancă de economisire-creditare, care a cauzat mărirea semnificativă a cheltuielilor cu provizioanele pentru litigii. Totodată, au fost realizate plăți aferente taxei pe activele financiare nete. Nivelurile consemnate de principalii indicatori de rentabilitate, ROA (1,4 la sută) și ROE (12,3 la sută, Grafic 2.9), au fost ridicate, însă capacitatea de menținere a acestor valori ar putea fi afectată de o aliniere a costului riscului la valorile istorice.

Perpetuarea unei ponderi ridicate a expunerilor băncilor față de sectorul guvernamental alimentează riscul de concentrare, aspect semnalat inclusiv în Planul național de adoptare a monedei euro, spre a fi tratat prin introducerea unui amortizor pentru risc sistemic. Creanțele sectorului bancar asupra sectorului guvernamental cuantificau 22 la sută din active în decembrie 2019, una dintre cele mai ridicate valori între țările UE. Aceste expuneri au un rol important în menținerea unor indicatori de prudență bancară adecvați.

Aportul semnificativ al titlurilor de stat la cuantumul bilanțier al băncilor contribuie la decalajul consistent între durata, respectiv sensibilitatea activelor și pasivelor, amplificând riscul de rată a dobânzii. Analiza impactului unor șocuri asupra curbei randamentelor indică o pierdere potențială de până la 14 la sută din fondurile proprii aferente sectorului bancar¹⁶, determinată de nepotrivirea duratei activelor și pasivelor sensibile la riscul de rată a dobânzii, îndeosebi pe fondul prezenței unei ponderi semnificative a activelor purtătoare de dobândă fixă în bilanțul băncilor. Distribuția pierderilor este eterogenă la nivelul băncilor, în funcție de structura bilanțieră specifică. Ca urmare a structurii de finanțare de tip *retail*, instituțiile de credit din România sunt însă capabile să acopere o parte din acest șoc printr-o ajustare graduală a ratelor dobânzii bonificate.

Un risc de finanțare important este legat de menținerea stabilității principalei surse de finanțare a sectorului bancar, depozitele de la sectorul real (reprezentând 69 la sută din totalul pasivelor în decembrie 2019), în contextul în care o proporție consistentă a acestora provine din depozite la vedere. Acest risc s-a temperat comparativ cu anii precedenți. Astfel, tendința de creștere accelerată a ponderii surselor la vedere în totalul pasivului bilanțier înregistrată în perioada 2014-2018 (de circa 15 puncte procentuale, ponderea menționată ajungând la circa 34 la sută din bilanț) s-a temperat, majorarea fiind marginală în anul 2019

¹⁴ Băncile de talie mare sunt cele cu active nete de peste 5 la sută din total.

¹⁵ Datele la decembrie 2019 nu sunt auditate.

¹⁶ Conform celui mai sever scenariu luat în considerare, care vizează o deplasare ascendentă cu 250 de puncte procentuale a curbei randamentelor în lei.

(de circa 3,5 puncte procentuale) pe fondul creșterii modice a ratelor de dobândă. În vederea diminuării riscului de lichiditate specific surselor de finanțare la vedere, este indicat ca băncile să-și dezvolte strategii care să încurajeze economisirea pe scadențe mai lungi.

Un avantaj al modelului de finanțare tradițional al băncilor, axat pe relația cu populația, este granularitatea ridicată a depozitelor, asociată cu garantarea acestora într-o proporție semnificativă. Totodată, evoluțiile istorice susțin riscul scăzut privind eventuale retrageri în cazul materializării unor condiții economice nefavorabile. Pe de altă parte, dependența de finanțarea externă a sectorului bancar s-a redus cu circa 19 la sută față de anul precedent, până la 5,2 miliarde euro la finalul anului 2019, reprezentând 7 la sută din total pasive. Ca structură, finanțarea obținută de la băncile-mamă (cuantificând două treimi din totalul finanțării externe) s-a menținut relativ stabilă, circa jumătate fiind contractată cu o scadență mai mare de 2 ani și doar o treime având scadența de sub 1 an. Creșterea continuă a depozitelor atrase din partea sectorului real (în special populație), concomitent cu reducerea dependenței de finanțarea externă au contribuit în ultimii ani la ameliorarea treptată a riscului de lichiditate.

Indicatorii privind calitatea activelor, relevanți pentru evaluarea riscului de credit, s-au îmbunătățit în anul 2019, pe fondul unui cost al riscului scăzut. Rata creditelor neperformante a scăzut la 4,1 la sută la sfârșitul anului 2019, încadrând sectorul bancar românesc în categoria de risc intermediar, conform ABE. Tendința de diminuare a ratei creditelor neperformante s-a temperat în anul 2019, iar în contextul așteptărilor de creștere a probabilității de nerambursare la nivelul sectorului real în anul 2020 și al posibilităților reduse de vânzare a creditelor neperformante existente, o convergență către categoria de risc scăzut este mai dificil de realizat în acest moment. Menținerea amortizorului pentru riscul sistemic în anul 2019, calibrat în funcție de gradul de acoperire cu provizioane, respectiv de rata creditelor neperformante, a stimulat evoluția favorabilă a indicatorilor specifici calității activelor. Gradul de acoperire cu provizioane a crescut la 60,6 la sută, fiind amplasat în intervalul cel mai puțin riscant conform criteriilor ABE.

În plus față de vulnerabilitățile structurale existente la nivelul sectorului bancar, legile promulgate și inițiativele legislative în domeniul financiar-bancar au potențat riscurile, fie ca urmare a unor inițiative destinate protecției exclusive a consumatorilor, fie prin implementarea taxei pe active. În acest context, în anul 2019, băncile au continuat să perceapă riscul asociat cadrului legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar ca fiind unul sistemic sever, cu implicații asupra solvabilității sectorului bancar. Totuși, (i) deciziile formulate de Curtea Constituțională în anul 2019 în privința modificării legii dării în plată, (ii) adoptarea OUG nr. 19 în martie 2019, care a revizuit mecanismul taxei pe active, instituite prin OUG nr. 114/2018, precum și, în final, (iii) eliminarea acestei taxe în ianuarie 2020 au diminuat intensitatea manifestării riscului legislativ.

Pe parcursul anului 2019 principalele inițiative legislative orientate spre protecția consumatorilor de produse financiare au avut în vedere modificări aduse Legii privind darea în plată, stabilirea unor plafoane maxime ale ratelor de dobândă, tratamentul aplicabil creanțelor cesionate (considerate a avea o natură speculativă), eliminarea titlului executoriu

al contractelor de credit, tratamentul executărilor silite și conversia creditelor în valută. Proiectul de modificare a Legii dării în plată a fost supus analizei Curții Constituționale.

O sursă semnificativă de incertitudine a fost introducerea taxei pe active în decembrie 2018, prin OUG nr. 114/2018, atât din perspectiva cuantumului taxei, cât și a ariei de acoperire și a interacțiunilor cu indicele pieței monetare ROBOR. BNR a evaluat impactul acestor prevederi și a semnalat nevoia de analiză explicită în cadrul CNSM. În ședința CNSM din data de 4 februarie 2019 a fost prezentat studiul de impact, realizat de BNR, privind taxa pe active financiare, introdusă prin OUG nr. 114/2018, asupra instituțiilor de credit, a activității de creditare și a creșterii economice. Consiliul a decis constituirea unui grup de lucru la nivelul Comisiei tehnice privind riscul sistemic din cadrul CNSM, format din reprezentanți ai MFP și ai BNR, pentru aprofundarea analizei. Concluziile grupului de lucru au fost discutate în ședința CNSM, din data de 18 februarie 2019. Pe baza acestor analize, la sfârșitul lunii martie 2019 a fost adoptată OUG nr. 19/2019, care a revizuit mecanismul de calcul și de plată al taxei pe activele bancare prin acordarea de facilități în sensul diminuării taxei dacă banca contribuie la îndeplinirea obiectivelor de reducere a marjei ratelor de dobândă, respectiv de creștere a creditării. Prin OUG nr. 1/2020, taxa pe active a fost eliminată, aceasta fiind aplicabilă doar activității bancare derulate în anul 2019.

2.2.2. Piața de capital

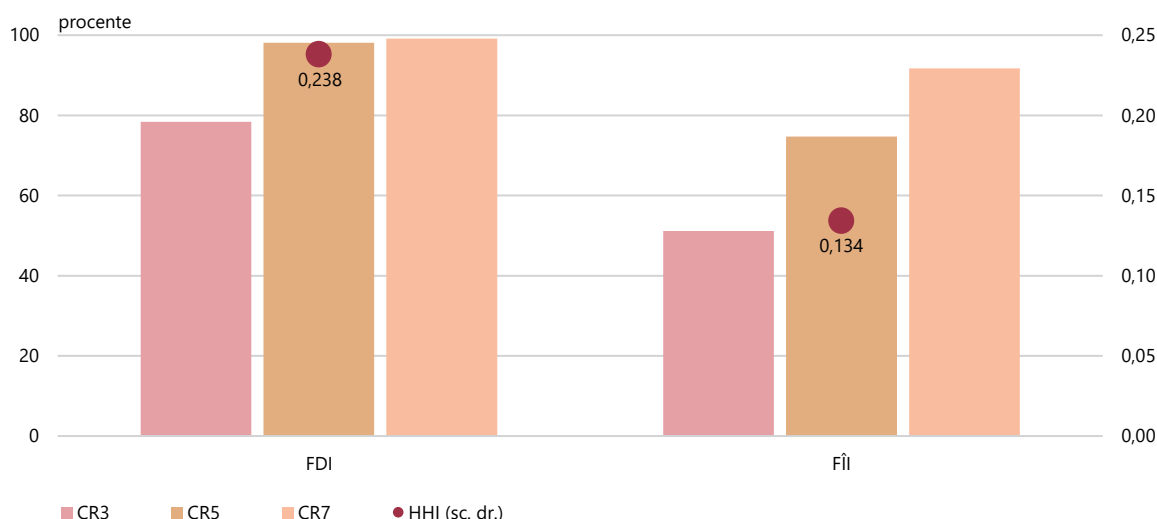
Cele două segmente importante ale pieței de capital locale, respectiv organismele de plasament colectiv și piața bursieră, au cunoscut o volatilitate în creștere pe parcursul anului 2019, corelată cu o tendință similară observată pentru majoritatea piețelor de capital din regiune.

De altfel, piața organismelor de plasament colectiv este puternic interconectată cu evoluția piețelor de tranzacționare a instrumentelor financiare și cu piața bancară, atât performanțele fondurilor, cât și fluxurile nete de capital către aceste entități fiind dependente de nivelul dobânzilor pe piață, al randamentelor obligațiunilor și indicilor bursieri de acțiuni.

Tabel 2.1. Numărul de OPC și SAI

Categorie entitate	Număr entități	
	31 decembrie 2018	31 decembrie 2019
Societăți de administrare a investițiilor	18	18
Fonduri deschise de investiții	78	82
Fonduri închise de investiții	24	26
Societăți de investiții financiare	5	5
Fondul Proprietatea	1	1
Depozitari	4	4

Grafic 2.13. Gradul de concentrare pe piața fondurilor de investiții din România (după activul net la 31.12.2019)

Sursa: ASF

Tradițional, pe piața organismelor de plasament colectiv acționează un număr important de entități (fonduri de investiții încadrate în diferite tipuri în funcție de structura plasamentelor, societăți care le administrează și depozitari), iar fiecare astfel de categorie de entități se confruntă în activitatea uzuală cu riscuri specifice (Tabel 2.1).

Tabel 2.2. Depozitarii activelor OPC

Depozitar	Total active (milioane lei) 31 decembrie 2019
BRD – Groupe Société Générale S.A.	28 464,3
Banca Comercială Română S.A.	10 190,4
Raiffeisen Bank S.A.	7 643,1
Unicredit Țiriac Bank S.A.	270,3
Total active	46 568,1

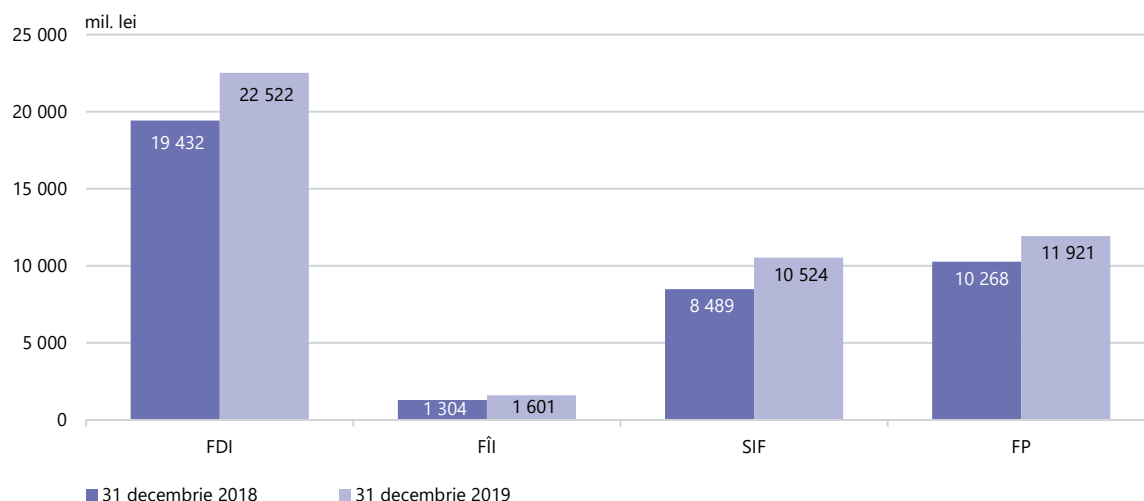
Pe piața serviciilor de depozitare a activelor fondurilor de investiții (Tabel 2.2), în prezent unul dintre riscurile relevante este dat de gradul ridicat de concentrare. O concluzie similară, bazată pe valorile indicatorilor de concentrare prezentați mai jos se poate desprinde și pentru piața fondurilor închise și a fondurilor deschise de investiții (Grafic 2.13).

Tabel 2.3. Activele totale pe categorii de OPC

Categorie fond	Active totale (milioane lei)	
	31 decembrie 2018	31 decembrie 2019
Fonduri deschise	19 432	22 522
Fonduri închise	1 304	1 601
SIF	8 489	10 524
FP	10 268	11 921
Total OPC	39 493	46 568

Sursa: ASF

Grafic 2.14. Evoluția activelor totale pe categorii de OPC

Sursa: ASF

Valoarea totală a activelor organismelor de plasament colectiv (OPC) din România este de 46,57 miliarde lei la data de 31 decembrie 2019 (Tabel 2.3), în creștere cu circa 18 la sută comparativ cu nivelul de la finele lunii decembrie 2018.

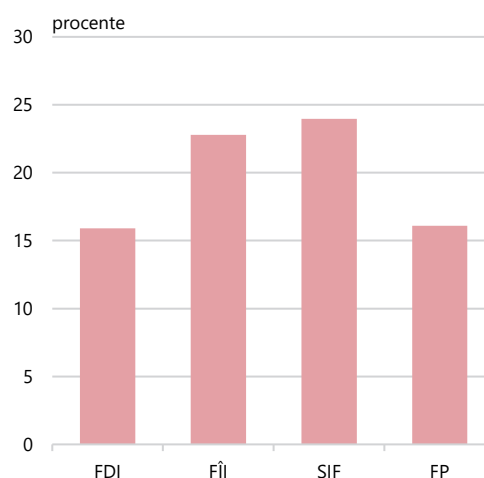
O analiză pe categorii de organisme de plasament colectiv arată că la sfârșitul trimestrului IV 2019 activele totale ale fondurilor deschise de investiții (FDI) s-au majorat cu aproximativ 16 la sută față de finele lunii decembrie 2018. Societățile de investiții financiare înregistrează o majorare a activelor totale cu aproximativ 24 la sută și Fondul Proprietatea a consemnat o creștere a activului total de circa 16 la sută față de sfârșitul anului 2018 (Grafic 2.14). Valoarea activului total al Fondului Proprietatea a fost de aproximativ 11,92 miliarde lei la finalul lunii decembrie 2019.

Activele cumulate ale FDI reprezentau, la finalul lunii decembrie 2019, o pondere de 48,4 la sută în totalul activelor OPC locale, iar activele FÎI reprezentau circa 3,4 la sută.

Din perspectiva riscurilor investiționale generate de structura plasamentelor, FDI sunt orientate preponderent către instrumentele cu venit fix (titluri de stat și obligațiuni), în vreme ce FÎI, SIF și FP au o orientare dominantă către plasamentele în acțiuni.

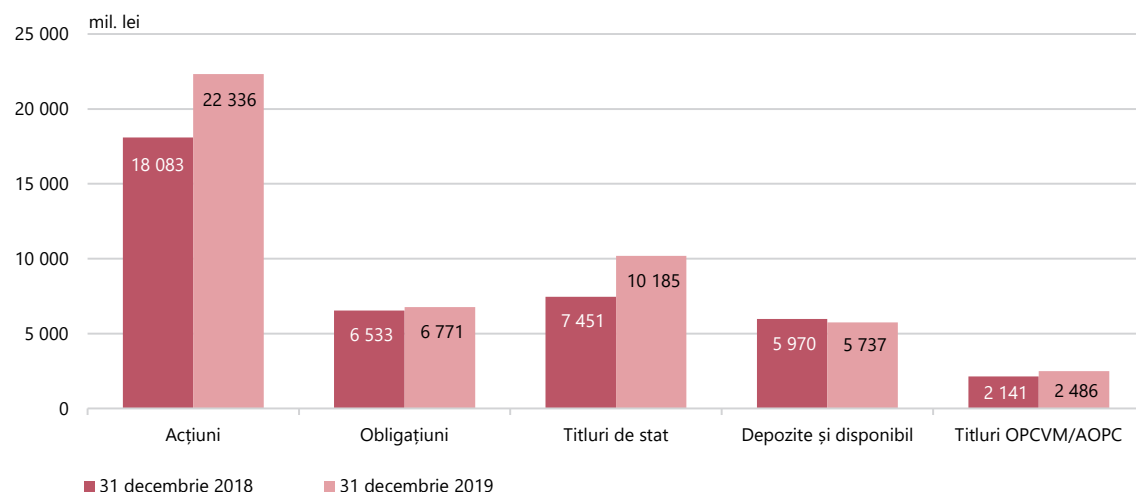
Pe ansamblul pieței, structura consolidată a investițiilor tuturor organismelor de plasament colectiv indică totuși o preferință pentru instrumentele cu venit fix/instrumente ale pieței monetare a căror valoare totală este de circa 22,69 miliarde lei, consemnând o pondere de circa 49 la sută din activul cumulat al OPC. Investițiile în acțiuni la nivelul întregii piețe sunt

Grafic 2.15. Modificarea activelor totale pe categorii de OPC la 31.12.2019 față de 31.12.2018

Sursa: ASF

Grafic 2.16. Evoluția alocării strategice a portofoliilor OPC

Sursa: ASF

în valoare de 22,34 miliarde lei, reprezentând aproximativ 48 la sută din activul total al OPC (Grafic 2.16).

La 31 decembrie 2019, față de finalul anului 2018, se constată o majorare a investițiilor în acțiuni (+23,5 la sută), titluri de stat (+36,7 la sută) și în titluri OPCVM/AOPC (+16,1 la sută), concomitent cu o reducere a depozitelor și disponibilităților (-3,9 la sută).

Tabel 2.4. Structura portofoliilor investiționale pe categorii de OPC și pe clase de active

Active totale (milioane lei) 31.12.2019	Fonduri deschise	Fonduri închise	SIF	FP
Acțiuni	1 060,2	1 196,6	8 666,2	11 413,1
Obligațiuni	6 491,4	53,9	225,7	-
Titluri de stat	10 047,4	-	-	137,3
Depozite și disponibil	4 865,2	109,1	392,0	370,3
Titluri OPCVM/AOPC	1 122,5	168,5	1 195,4	-
Altele	-1 064,9	73,1	44,4	0,7
Total	22 521,8	1 601,2	10 523,7	11 921,3

Sursa: ASF

Din structura portofoliilor prezentată anterior rezultă că riscul de piață (în special privind variația prețurilor acțiunilor și obligațiunilor) și riscul de contagiune sunt relevante nu doar pentru piața de capital în ansamblu, ci deopotrivă pentru segmentul organismelor de plasament colectiv, cât și pentru cel al pieței bursiere. Pe parcursul anului 2019, indicii bursieri locali și internaționali au înregistrat creșteri semnificative (Tabel 2.5), Bursa de Valori București oferind posibilitatea unor randamente superioare altor burse, pe fondul unei volatilități reduse¹⁷.

¹⁷ Volatilitatea BVB a înregistrat o creștere puternică la finalul anului 2018, care s-a redus ulterior și s-a stabilizat la niveluri scăzute pe parcursul anului 2019.

Tabel 2.5. Randamentele burselor de acțiuni

Indici internaționali (%)	3M	6M	12M	Indici BVB (%)	3M	6M	12M
EA (EUROSTOXX)	5,14	7,48	22,97	BET	4,21	13,19	35,13
FR (CAC 40)	5,29	7,93	26,37	BET-BK	6,67	13,75	29,68
DE (DAX)	6,61	6,86	25,48	BET-FI	11,59	22,54	37,27
IT (FTSE MIB)	6,33	10,70	28,28	BET-NG	1,53	8,95	30,26
GR (ASE)	5,56	5,55	49,47	BET-TR	4,22	13,21	46,90
IE (ISEQ)	15,04	16,75	31,09	BET-XT	5,67	14,79	34,45
ES (IBEX)	3,29	3,81	11,82	BET-XT-TR	5,77	14,90	45,57
UK (FTSE 100)	1,81	1,57	12,10	BETPlus	4,29	13,16	34,26
US (DJIA)	6,02	7,29	22,34	ROTX	4,69	13,63	36,12

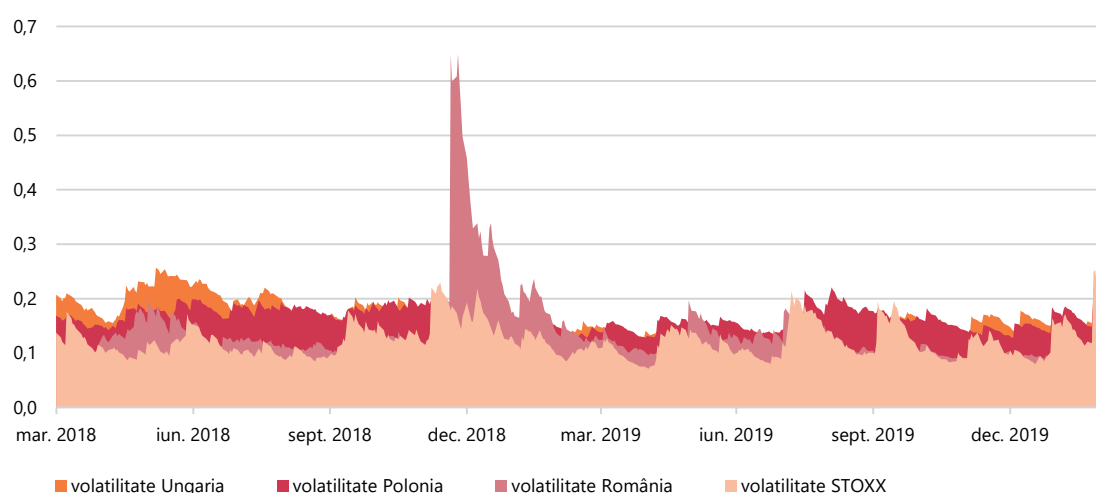
Notă: 3 luni = 31 decembrie 2019/30 septembrie 2019; 6 luni = 31 decembrie 2019/28 iunie 2019; 12 luni = 31 decembrie 2019/31 decembrie 2018; culorile închise reprezintă valori maxime, iar cele deschise valori minime și sunt fixate la ± 4 la sută (3 luni), ± 8 la sută (6 luni) și ± 15 la sută (12 luni).

Sursa: Thomson Reuters Datastream, calcule ASF

În cea mai simplă formă, volatilitatea reprezintă gradul în care prețul unei investiții fluctuează într-o anumită perioadă de timp, fiind adesea asociată cu riscul, astfel că o volatilitate mai ridicată este caracterizată de o incertitudine mai mare. În trimestrul IV din 2019 volatilitatea pieței de capital din România a rămas în jurul valorii de 10 la sută (Grafic 2.17).

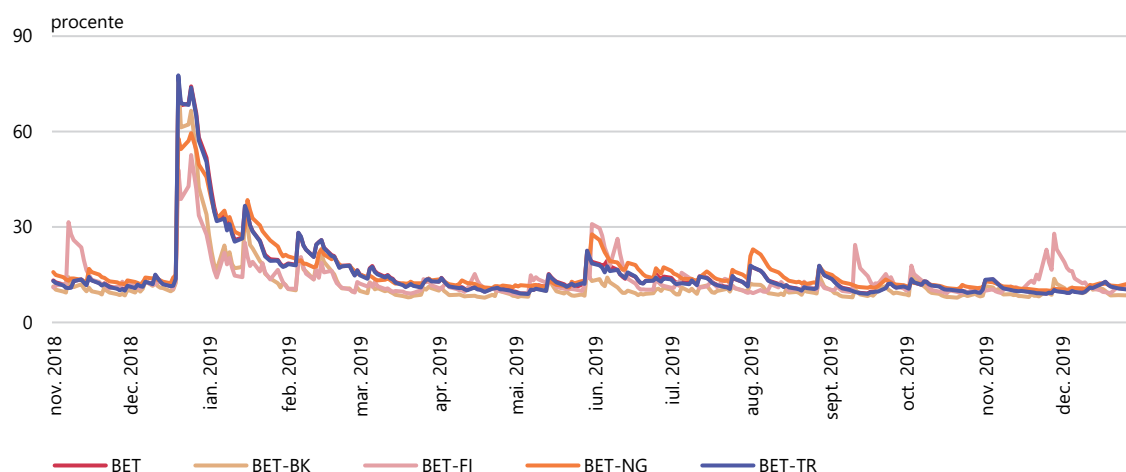
Indicele de contagiune pentru piața de capital din România este calculat pe baza randamentelor celor mai importante burse europene. Contagiunea dintre piețele europene a crescut ușor în prima parte a trimestrului IV 2019 pentru ca apoi să descrească ca urmare a reducerii tensiunilor comerciale dintre SUA și China (Grafic 2.19).

Grafic 2.17. Evoluția indicilor bursieri din perspectiva volatilității

Sursa: Datastream, calcule ASF

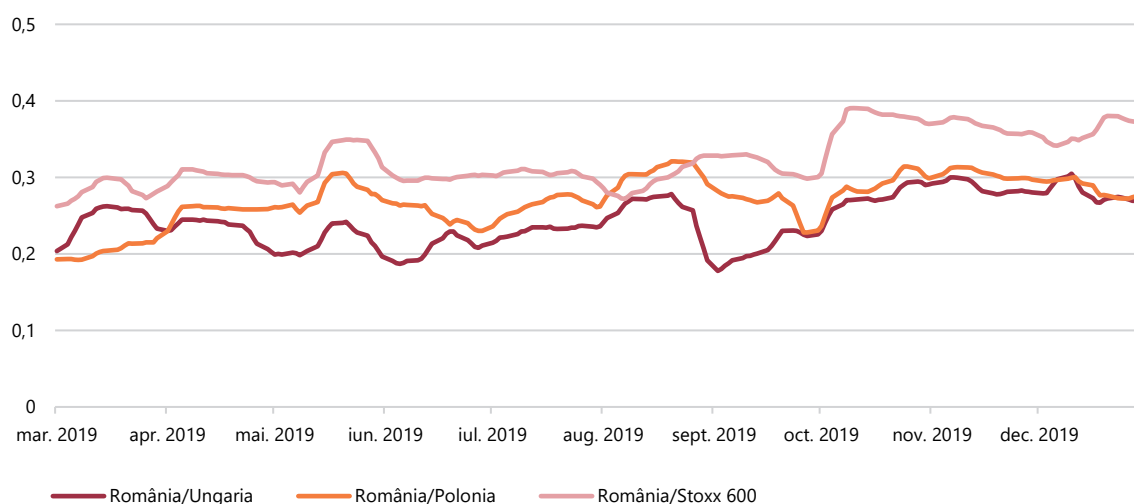
Grafic 2.18. Volatilitatea indicilor bursieri locali

Notă: Volatilitatea este estimată utilizând un model GARCH (1,1).

Sursa: ASF

Grafic 2.19. Corelațiile pieței de capital din România cu cele regionale (HU, PL) și STOXX 600

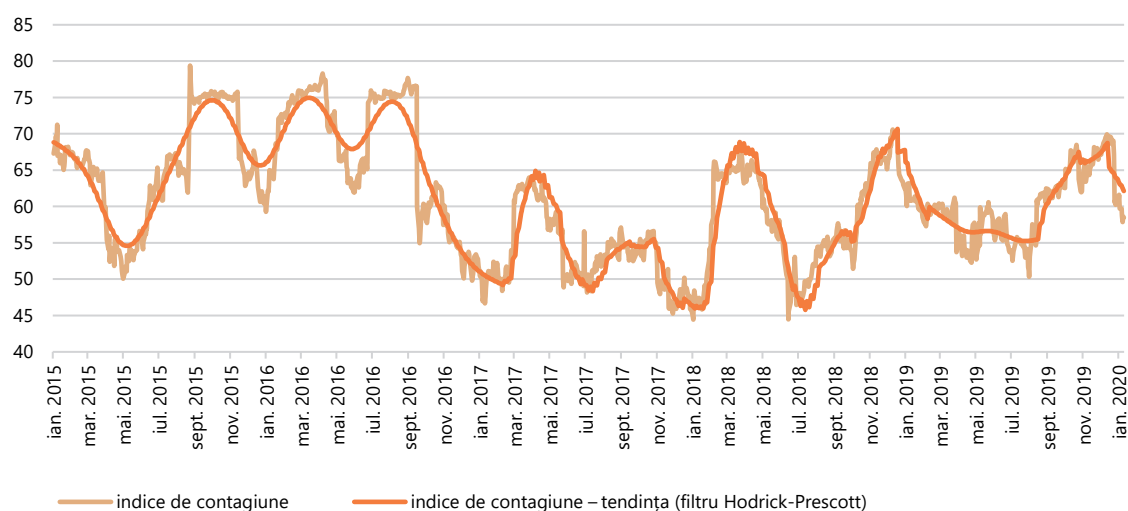
Sursa: Datastream, calcule ASF

În anul 2019, valoarea cumulată a tranzacțiilor de pe toate piețele a înregistrat o scădere de 14,55 la sută, de la 14,23 miliarde lei în 2018 la 12,15 miliarde lei în 2019. Lipsa ofertelor derulate pe piața românească a determinat în mare parte această scădere a tranzacțiilor pe bursă.

Tranzacțiile cu titluri de stat emise de Ministerul Finanțelor Publice au reprezentat 0,03 la sută din totalul tranzacțiilor derulate în anul 2019. Acțiunile rămân clasa dominantă de active financiare, cu o pondere de 81,54 la sută din totalul valorii tranzacționate la BVB în anul 2019 (Tabel 2.6).

La finele anului 2019 pe piața BVB își desfășurau activitatea un număr total de 26 de intermediari, dintre care 18 Societăți de Servicii de Investiții Financiare, 3 instituții de credit locale și 5 entități autorizate în alte state membre ale UE (Tabel 2.7).

Grafic 2.20. Evoluția indicelui de contagiune pe piețele de capital europene

Sursa: Bloomberg, calcule ASF

Tabel 2.6. Structura tranzacțiilor derulate la BVB (Piața principală și Sistemul Alternativ de Tranzacționare – ATS) în anul 2019 după valoarea corespunzătoare fiecărui tip de instrument

Tip de instrument	31 decembrie 2018			31 decembrie 2019			Variație (%)	
	Nr. tranzacții	Valoare (milioane lei)	%	Nr. tranzacții	Valoare (milioane lei)	%	Nr. tranzacții	Valoare
Acțiuni, inclusiv drepturi	566 601	11 672,8	82,06	512 807	9 911,0	81,54	-9,49	-15,1
Alte obligațiuni, inclusiv EUR-BOND, EUR-TBILLS	2 758	2 073,0	14,57	6 218	2 047,4	16,84	125,45	-1,2
Produce structurate	74 306	335,5	2,36	56 861	185,9	1,53	-23,48	-44,5
Titluri de stat	313	134,4	0,94	91	4,1	0,03	-70,93	-96,9
Unități de fond	2 747	9,5	0,07	2 719	7,0	0,06	-1,02	-26,4
Total	646 725	14 225,2	100	578 696	12 155,3	100	-10,52	-14,5

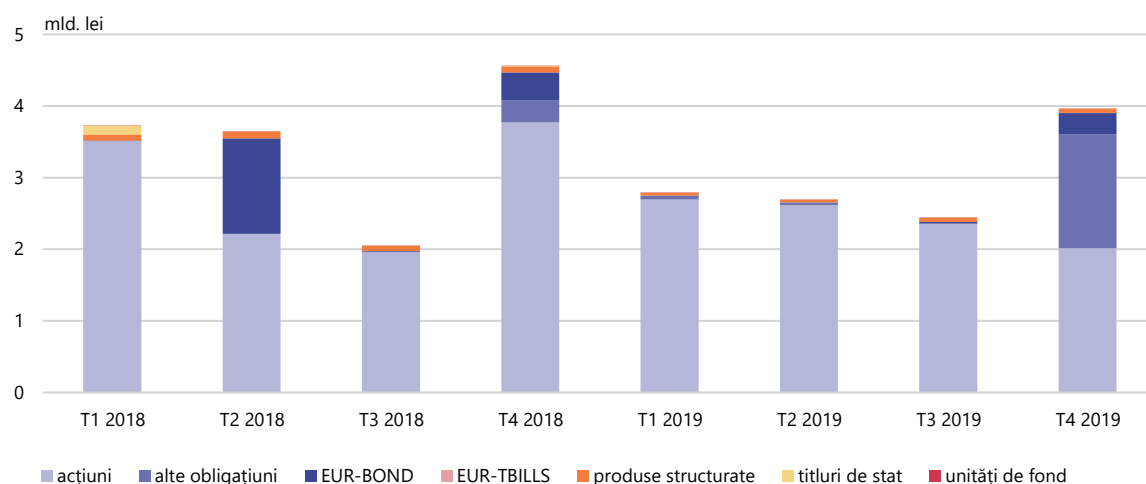
Sursa: ASF

Tabel 2.7. Categoriile de intermediari pe piața reglementată administrată de BVB

Categorie	BVB-piața la vedere
Societăți de Servicii de Investiții Financiare	18
Instituții de credit locale	3
Firme de investiții din alte state membre ale UE	2
Instituții de credit din alte state membre ale UE	2
Sucursale a unei instituții de credit din alte state membre ale UE	1
Total	26

Sursa: BVB, calcule ASF

Grafic 2.21. Structura trimestrială a tranzacțiilor derulate pe piața principală BVB în perioada ianuarie 2017 – decembrie 2019

Sursa: ASF

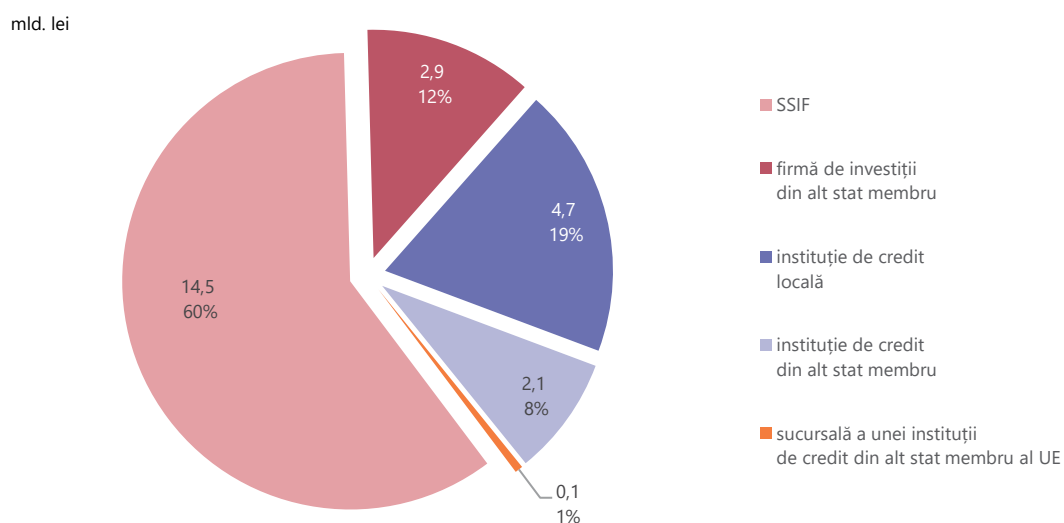
În cadrul SMT au activat la finalul anului 2019 un număr total de 20 de intermediari, dintre care 16 Societăți de Servicii de Investiții Financiare (SSIF), 3 instituții de credit locale și o firmă de investiții autorizată într-un alt stat membru al UE (Tabel 2.8).

Tabel 2.8. Categoriile de intermediari pe sistemul multilateral de tranzacționare administrat de BVB

Categorie	SMT - BVB
Societăți de Servicii de Investiții Financiare	16
Instituții de credit locale	3
Firme de investiții din alte state membre ale UE	1
Total	20

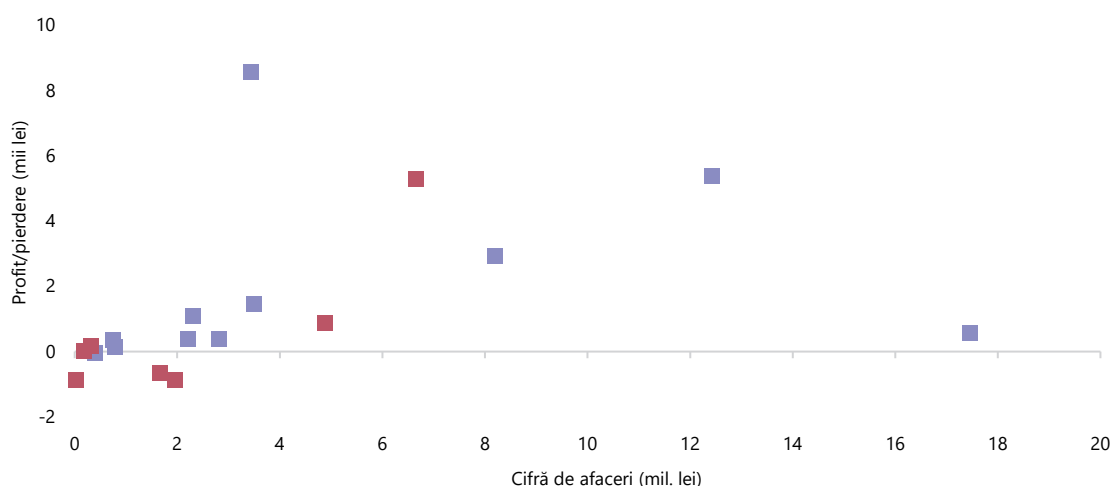
Sursa: BVB, calcule ASF

Grafic 2.22. Valoarea intermediată pe piețe la vedere pe categorii de intermediari la 31 decembrie 2019

Sursa: ASF

Grafic 2.23. Rezultatele financiare ale SSIF (31 decembrie 2019)

Sursa: ASF

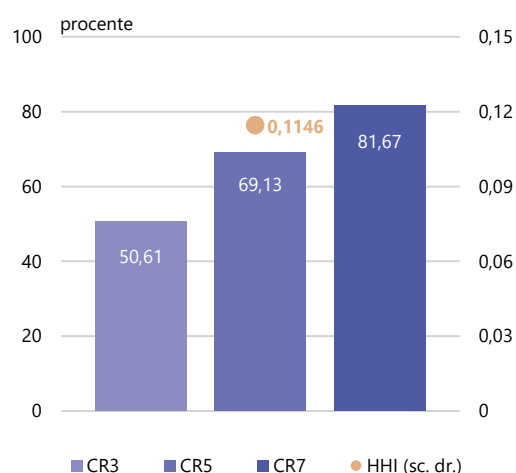
Cei mai activi intermediari pe BVB (piața reglementată și Sistemul Multilateral de Tranzacționare – SMT) la finalul anului 2019 au fost SSIF, valoarea intermediată de acestea fiind de aproximativ 14,55 miliarde lei. Intermediarii locali (SSIF și instituțiile de credit) au realizat aproximativ 79 la sută din valoarea totală a tranzacțiilor. Dintre intermediarii autorizați în alte state membre ale UE care au efectuat tranzacții pe piețele la vedere cele mai active au fost firmele de investiții, acestea cumulând o cotă de piață de 12 la sută (Grafic 2.22).

Pe piața serviciilor de intermediere a tranzacțiilor bursiere, riscul de profitabilitate s-a menținut la nivel mediu, similar anului anterior. Astfel, pe parcursul anului 2019 dintr-un total de 18 SSIF, un număr de 14 SSIF au obținut profit, valoarea totală a profiturilor acestora fiind de circa 27,56 milioane lei. Pierdere cumulată a celor 4 SSIF care au avut rezultate negative a fost de aproximativ 2,46 milioane lei.

Din perspectiva riscului de solvabilitate pentru această categorie de intermediari, fondurile proprii cumulate ale SSIF înregistrau o valoare de aproximativ 173 milioane lei la 31 decembrie 2019, în vreme ce valoarea cumulată a activelor în custodie era de aproximativ 11,02 miliarde lei (aproximativ 2,31 miliarde euro), reprezentând atât disponibilități ale clienților, cât și titluri financiare deținute de aceștia.

Riscul de concentrare se menține la nivel mediu pe piața serviciilor de intermediere a tranzacțiilor la BVB, cotele de piață ale primilor 3 intermediari în funcție de valoarea totală tranzacționată în anul 2019 însumând o pondere de peste 50 la sută (Grafic 2.24).

Grafic 2.24. Gradul de concentrare pe piața serviciilor de intermediere la BVB în anul 2019

Sursa: ASF

2.2.3. Piața asigurărilor

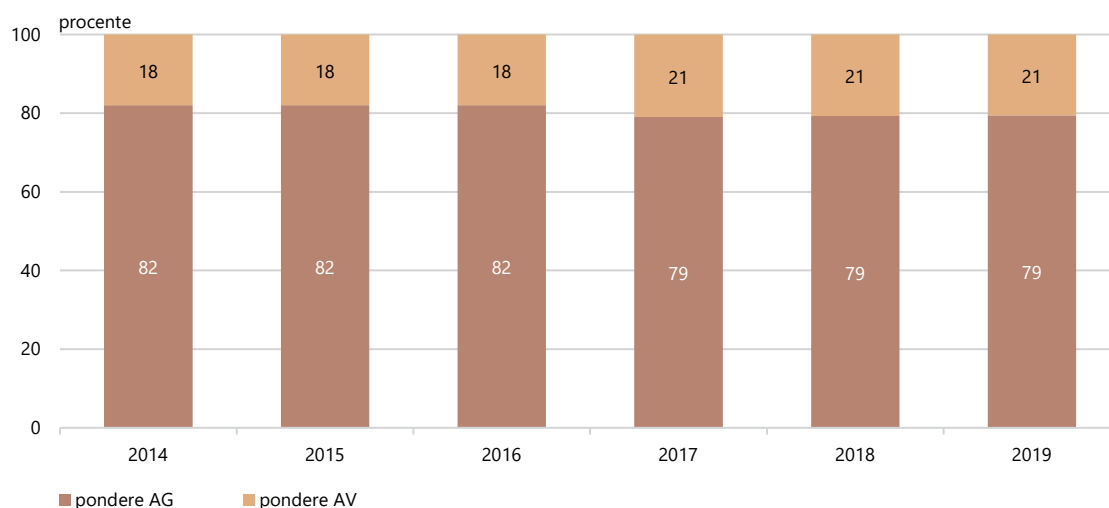
Piața locală de asigurări reprezintă un segment important al pieței financiare nebankare și are un impact semnificativ asupra populației și operatorilor economici atât din perspectiva numărului de asigurați și de contracte de asigurare încheiate anual (circa 22,4 milioane de contracte noi încheiate în 2019), cât și din perspectiva rolului pe care asigurările îl au în gestionarea riscurilor și derularea operațiunilor economice.

Rata SCR¹⁸ se determină ca raport între fondurile proprii eligibile și cerința de capital de solvabilitate (calculată în funcție de riscurile existente în portofoliile asigurătorilor, atât pe partea de activ și de pasiv, cât și din perspectivă operațională) și arată gradul de acoperire a acestora de către fondurile proprii de care dispun societățile de asigurare, în vreme ce rata MCR¹⁹ arată gradul de acoperire a cerinței minime de capital. Soliditatea financiară a sectorului de asigurări din România este confirmată de faptul că pe parcursul anului 2019 ratele SCR și MCR calculate la nivelul pieței s-au situat confortabil peste nivelul unitar (minim prevăzut de legislație).

În trimestrul IV 2019, rata SCR aferentă întregii piețe a asigurărilor din România s-a situat la nivelul de 1,78, iar rata MCR a avut valoarea de 4,18. Ambii indicatori se află în ușoară creștere comparativ cu trimestrul IV 2018.

De asemenea, la 31 decembrie 2019, cu o singură excepție (o societate cu cotă de piață extrem de redusă), toate societățile de asigurare îndeplineau cerințele privind coeficientul de lichiditate.

Grafic 2.25. Evoluția concentrării primelor brute subscrise pe tipuri de activități de asigurare

Sursa: ASF

¹⁸ Solvency Capital Requirement.

¹⁹ Minimum Capital Requirement.

Coeficientul de lichiditate se calculează ca raport între activele lichide și obligațiile pe termen scurt ale societăților de asigurare. Indicatorul are o valoare de 2,24 pe totalul pieței asigurărilor generale, în ușoară scădere comparativ cu valoarea înregistrată în luna decembrie 2018 (2,32). Coeficientul de lichiditate pentru societățile care practică și activitate de asigurări de viață s-a situat în decembrie 2019 la un nivel de 4,44, comparativ cu 4,55 (decembrie 2018).

Tabel 2.9. Concentrarea primelor brute subscrise pe clase de asigurare ale activității de asigurări generale

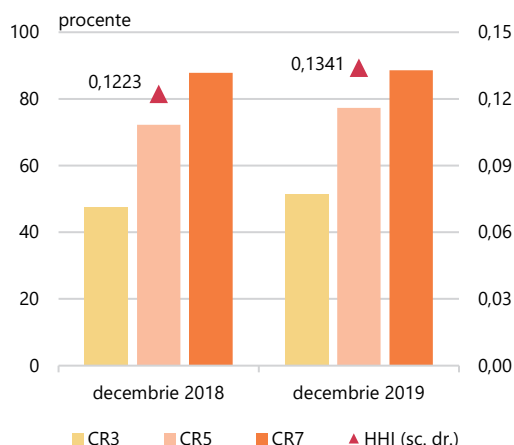
Clasa	PBS 2018	PBS 2019	Modificare 2019 față de 2018 (%)	Pondere PBS pe clase de AG 2019 în total PBS AG (%)
A10	3 741 919 989	3 985 812 855	6,52	45,68
A3	2 073 377 389	2 317 589 590	11,78	26,56
A8	1 064 538 857	1 165 500 203	9,48	13,36
Total primele 3 clase de asigurare	6 879 836 235	7 468 902 648	8,56	85,60
A15	229 727 434	276 369 543	20,30	3,17
A13	251 353 918	272 887 529	8,57	3,13
A2	230 012 472	213 944 495	-6,99	2,45
A9	155 437 814	176 161 384	13,33	2,02
A18	121 289 342	138 011 170	13,79	1,58
A1	53 459 232	58 103 069	8,69	0,67
A7	34 917 692	36 808 149	5,41	0,42
A16	25 134 327	27 762 568	10,46	0,32
A11	16 764 951	18 405 424	9,79	0,21
A6	22 210 800	14 918 828	-32,83	0,17
A5	10 716 567	12 101 680	12,92	0,14
A12	5 972 149	6 131 988	2,68	0,07
A4	3 921 994	3 609 295	-7,97	0,04
A14	1 242 816	556 099	-55,25	0,01
A17	73 395	218 439	197,62	0,00

Sursa: ASF

Riscul de profitabilitate pentru societățile de asigurare se situează în creștere în anul 2019 comparativ cu 2018, ca urmare a creșterii ratei combinate a daunei atât la nivelul pieței de asigurări generale (108,26 la sută în anul 2019, față de 102,28 la sută în anul anterior), cât și pentru asigurările auto (clasele A3 și A10).

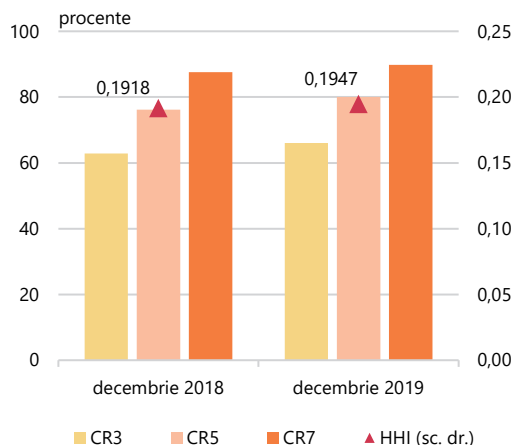
Piața asigurărilor din România este tradițional dominată de activitatea de asigurări generale, aceasta deținând o pondere de 79 la sută din perspectiva volumului de prime brute subscrise. De asemenea, se menține dependența pieței asigurărilor din România de asigurările auto (clasa A10 – ce include asigurarea RCA și clasa A3 – aferentă asigurării CASCO), ce dețin cumulativ o pondere de aproximativ 72 la sută în totalul primelor brute

Grafic 2.26. Riscul de concentrare în asigurări generale (după valoarea PBS la data de 31 decembrie 2019)

Sursa: ASF

Grafic 2.27. Riscul de concentrare în asigurări de viață (după valoarea PBS la data de 31 decembrie 2019)

Sursa: ASF

subscrise pentru activitatea de asigurări generale și 57 la sută în totalul primelor brute subscrise de societățile de asigurare autorizate și reglementate de ASF (Tabel 2.9).

Riscul de concentrare²⁰ a asigurătorilor pe piața asigurărilor generale se situează în creștere pe parcursul ultimului an, inclusiv în ceea ce privește evoluția pe segmentul RCA (Graficele 2.26 și 2.27).

2.2.4. Piața pensiilor private

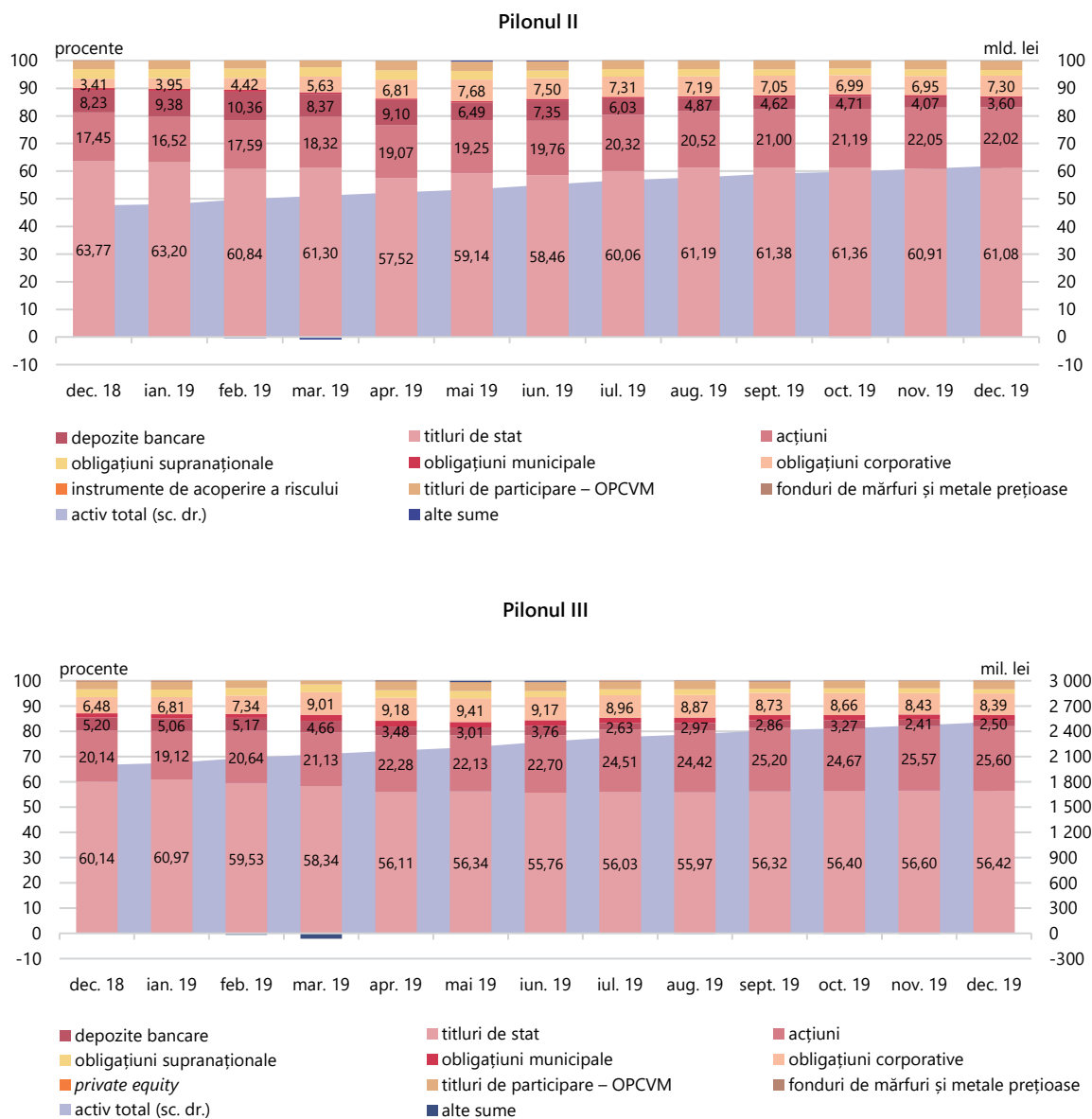
Segmentul fondurilor de pensii private (Pilonul II și Pilonul III), cel mai important dintre cele supravegheate de ASF din punctul de vedere al valorii activelor, s-a menținut la un nivel foarte redus de risc din perspectiva riscului de credit (ca urmare a structurii plasamentelor dominate de investiții în obligațiuni suverane).

Evoluția sistemului de pensii private a fost pozitivă pe tot parcursul funcționării sale, numărul de participanți și valoarea activelor personale ale acestora crescând constant. Cadrul de reglementare și supraveghere a urmărit asigurarea unui raport echilibrat între siguranța și performanța investițiilor în beneficiul viitorilor pensionari, precum și protejarea intereselor acestora. La finalul anului 2019, valoarea totală a activelor din sistemul de pensii private a ajuns la 64,5 miliarde lei.

La 31 decembrie 2019, ponderea cea mai mare în structura portofoliilor fondurilor de pensii private era deținută de titlurile de stat, valoarea acestor plasamente în total active reprezentând 61,08 la sută în Pilonul II și 56,42 la sută în Pilonul III. Tendința administratorilor în anul 2019 a fost de creștere graduală a plasamentelor în acțiuni raportat la total active (Grafic 2.28).

²⁰ Pentru măsurarea gradului de concentrare prezentăm în graficele de mai jos evoluția valorilor pentru ratele de concentrare CR3, CR5 și CR7 calculate prin însumarea cotelor de piață ale primelor 3, 5 și respectiv 7 companii în funcție de valoarea primelor brute subscrise în perioada analizată. De asemenea, este prezentată evoluția valorii indicelui HHI (Herfindahl-Hirschman Index) calculat prin însumarea valorilor ridicate la puterea a doua ale cotelor de piață pentru toate companiile.

Grafic 2.28. Evoluția alocării strategice a portofoliilor fondurilor de pensii din Pilonul II și Pilonul III

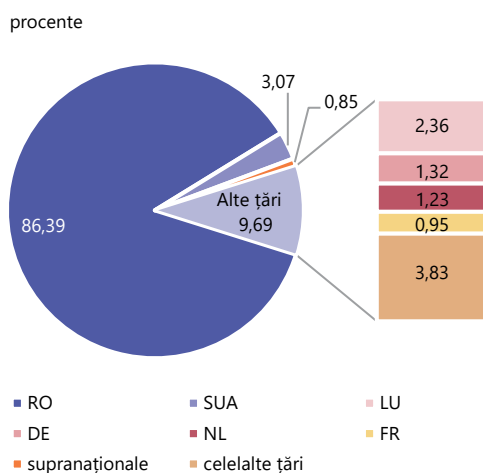
Sursa: ASF

La 31 decembrie 2019, fondurile de pensii private dețineau 86,39 la sută din active în instrumente financiare românești, iar 12,76 la sută din activele fondurilor de pensii private au fost investite în active străine, majoritatea acestor instrumente financiare fiind emise în SUA (3,07 la sută) și Luxemburg (2,36 la sută) (Grafic 2.29).

Structura portofoliului și valoarea, în continuare, foarte scăzută a plăților în raport cu contribuțiile încasate fac ca riscul de lichiditate pentru fondurile de pensii private să fie inexistent.

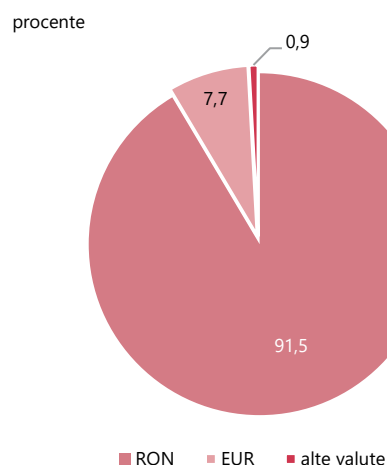
La 31 decembrie 2019, investițiile fondurilor de pensii private în titluri de stat înregistrau 39,28 miliarde lei. Din punct de vedere al scadențelor, 67,73 la sută dintre investițiile în titluri de stat emise de România deținute de fondurile de pensii private ajung la maturitate în perioada 2020-2024, iar 32,27 la sută au scadențe cuprinse între anii 2025-2048.

Grafic 2.29. Fonduri de pensii private – structura pe țări la 31 decembrie 2019

Sursa: ASF

Grafic 2.30. Fonduri de pensii private – structura pe valută la 31 decembrie 2019

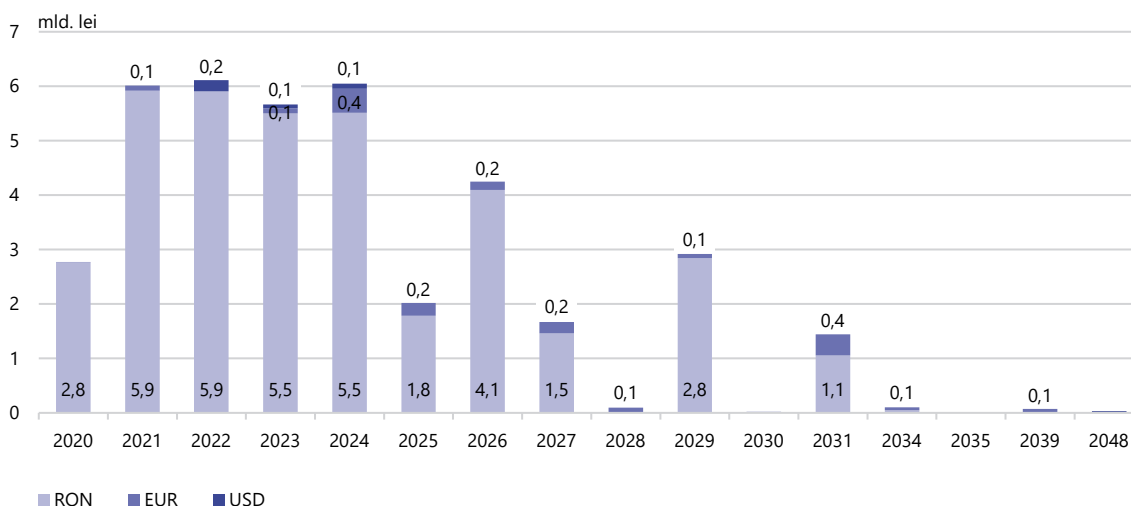

Sursa: ASF

Riscul valutar este de asemenea unul redus, ca urmare a faptului că 91,5 la sută dintre activele sistemului de pensii private sunt denuminate în moneda națională (Grafic 2.30). Expunerea valutară a sistemului de pensii private în monede străine a fost de 8,55 la sută din totalul activelor sistemului de pensii private, dintre care plasamentele în euro reprezentau 7,67 la sută din active.

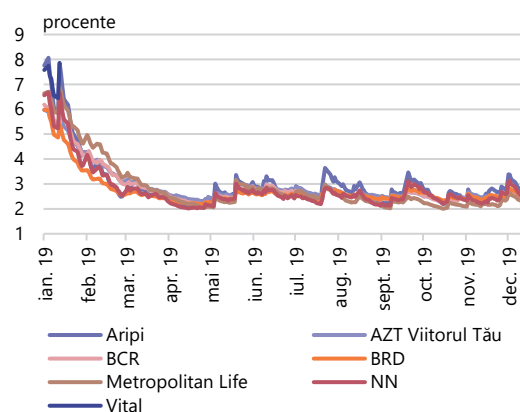
Volatilitatea anualizată a unităților de fond a debutat la un nivel crescut în luna ianuarie 2019, scăzând gradual ulterior până în luna mai și menținându-se semnificativ mai redusă comparativ cu cea a piețelor de instrumente financiare în care fondurile realizează plasamente, ca efect al diversificării portofoliilor (Graficele 2.32 și 2.33). Din totalul acțiunilor deținute de către fondurile de pensii private la 31 decembrie 2018, 90,8 la sută erau

Grafic 2.31. Titluri de stat emise de România – structura pe valute și maturități la 31 decembrie 2019

Sursa: ASF

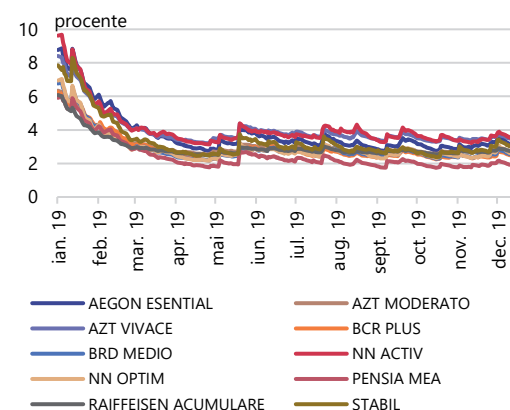
Grafic 2.32. Evoluția volatilității zilnice anualizate a fondurilor de pensii din Pilonul II în anul 2019

Notă: Modelul utilizat este GARCH (1,1) pentru volatilitate condiționată.

Sursa: calcule ASF

Grafic 2.33. Evoluția volatilității zilnice anualizate a fondurilor de pensii din Pilonul III în anul 2019

Notă: Modelul utilizat este GARCH (1,1) pentru volatilitate condiționată.

Sursa: calcule ASF

acțiuni tranzacționate la Bursa de Valori București, astfel încât volatilitatea prețurilor acțiunilor listate la BVB s-a propagat și asupra valorii unitare a activului net al fondurilor de pensii.

Rentabilitatea VUAN s-a apreciat în raport cu anii anteriori, astfel încât la data de 31 decembrie 2019, comparativ cu 31 decembrie 2018, rata nominală medie de rentabilitate a fondurilor de pensii administrate privat (Pilonul II) a crescut de la 2,72 la sută la 6,34 la sută. Niciunul dintre fondurile de pensii private nu a înregistrat o rată de rentabilitate inferioară ratei minime pentru categoria sa de risc.

La data de 31 decembrie 2019, comparativ cu 31 decembrie 2018, rata nominală de rentabilitate a fondurilor de pensii facultative (Pilonul III) care fac parte din categoria de risc mediu a crescut de la 1,6 la sută la 4,77 la sută, iar rata nominală de rentabilitate a fondurilor de pensii facultative care fac parte din categoria de risc ridicat s-a majorat de la 2,58 la sută la 5,82 la sută. Niciunul dintre fondurile de pensii private nu a înregistrat o rată de rentabilitate inferioară ratei minime pentru categoria sa de risc.

3. Măsuri implementate pentru îndeplinirea obiectivelor macroprudențiale naționale

Anul 2019 a adus o serie de modificări în cadrul de reglementare la nivelul UE cu relevanță pentru formularea și implementarea politicii macroprudențiale:

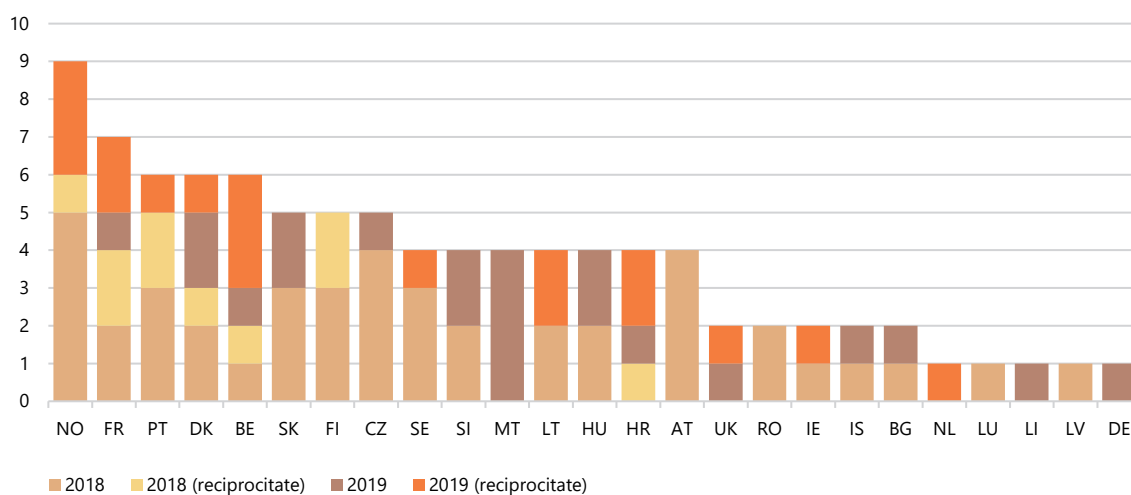
- Sistemul European de Supraveghere Financiară (SESF): revizuirea cadrului de supraveghere la nivelul UE, dar și întărirea unor mecanisme de consultare și de responsabilizare sau conferirea unor funcții de supraveghere noi. Acest amplu pachet a vizat modificarea regulamentelor ABE, AEVMP și AEAPO, a Regulamentului (UE) 600/2014 privind piețele instrumentelor financiare (MIFIR), precum și a regulamentului CERS (detaliat la punctul următor).
- Comitetul European pentru Riscul Sistemic: Prin modificările aduse statutului CERS s-a urmărit consolidarea eficienței și a eficacității activității CERS în domeniul politicilor macroprudențiale și al identificării riscurilor sistemice. De asemenea, amendamentele aduse au ca scop adaptarea structurii acestei instituții în funcție de evoluțiile cadrului instituțional în domeniile micro și macroprudențial la nivelul statelor membre, ținând cont totodată de schimbările instituționale recente la nivelul Uniunii Europene legate de Uniunea Bancară și de eforturile de construire a unei uniuni a piețelor de capital. Totodată este clarificat mandatului instituției, respectiv monitorizarea riscurilor sistemice indiferent de sursa acestora (cum ar fi factori tehnologici sau sociali) sau de răspândirea geografică.
- Adoptarea măsurilor de reducere a riscurilor în sectorul bancar (*banking package*): pachetul de măsuri aduce modificări importante cadrului de reglementare a politicii macroprudențiale, în principal prin: (i) separarea clară a instrumentelor micro și macroprudențiale (Pilonul II devine instrument exclusiv microprudențial), (ii) creșterea flexibilității amortizorului de capital pentru riscul sistemic (mai multe detalii se regăsesc în subsecțiunea 3.2.1.3 dedicată acestui instrument) și (iii) consolidarea rolului CERS în monitorizarea consistenței și suficienței măsurilor macroprudențiale adoptate la nivel național (mai multe detalii se regăsesc în Caseta A).
- Aplicarea CRD IV/CRR în țările care fac parte din acordul SEE (Spațiul Economic European): de la 1 ianuarie 2020 instrumentele macroprudențiale din CRD IV sunt aplicabile și în Islanda, Liechtenstein și Norvegia (statele participante la Asociația Europeană a Liberului Schimb).

- Revizuirea regulilor prudențiale pentru sectorul asigurărilor (*Solvency II*): în urma consultărilor realizate de AEAPD pe parcursul anului 2019, Consiliul general al CERS a aprobat emiterea unui răspuns²¹ ce cuprinde propuneri de măsuri care pot fi implementate pentru limitarea prociclicității, creșterea rezilienței în contextul mediului cu rate de dobândă scăzute și pentru crearea unui cadru armonizat de redresare și rezoluție la nivelul UE.

3.1. Măsuri macroprudențiale adoptate la nivel european pe parcursul anului 2019

Conduita politicii macroprudențiale la nivel european a continuat să fie restrictivă (Tabel 3.1), însă intensitatea, cuantificată prin numărul de măsuri macroprudențiale notificate la CERS, a scăzut considerabil comparativ cu anul precedent (Grafic 3.1). În ceea ce privește tipologia măsurilor macroprudențiale implementate la nivel european în 2019 se remarcă o intensificare a utilizării instrumentelor de natură ciclică care au un impact asupra ofertei – amortizorul anticiclic de capital – dar și asupra cererii pentru credite – măsuri adresate debitorilor precum limitarea raportului dintre credit și garanții (*Loan-to-Value* sau LTV) ori limitarea gradului de îndatorare (*Debt Service-to-Income* sau DSTI).

Grafic 3.1. Numărul de măsuri macroprudențiale notificate în anii 2018 și 2019

Sursa: CERS, *A Review of Macroprudential Policy in the EU in 2019*

²¹ ESRB Response to the EIOPA Consultation Paper on the 2020 Review of Solvency II, 2020.

Tabel 3.1. Conduita politicii macroprudențiale în anul 2019

	AT	BE	BG	HR	CY	CZ	DK	EE	FI	FR	DE	GR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SK	SI	ES	UK	SE	NO
CCyB																													
Sect. imobiliar																													
SyRB																													
O-SII/G-SII																													
Altele																													

Notă: Culoarea portocalie indică o întărire a politicii macroprudențiale, în timp ce culoarea verde marchează o relaxare a politicii.

Sursa: CERS, *A Review of Macroprudential Policy in the EU in 2019*

Alte instrumente macroprudențiale utilizate într-o proporție mai redusă au fost reprezentate de măsuri de flexibilitate cuprinse în art. 458 din CRR privind ponderile de risc, expunerile mari sau modificări intervenite în metodologiile de calibrare a amortizoarelor de capital structurale (amortizorul pentru instituțiile de importanță sistemică sau amortizorul de capital pentru riscul sistemic).

Totuși, numărul de măsuri macroprudențiale implementate trebuie analizat în raport cu vulnerabilitățile și riscurile sistemice specifice fiecărui stat pentru a putea formula concluzii robuste privind conduita politicii macroprudențiale. Prin urmare, numărul mai ridicat de măsuri aplicate în țările nordice pentru diminuarea vulnerabilităților asociate piețelor imobiliare nu poate fi comparat, în termeni absoluți, cu lipsa măsurilor macroprudențiale din țări precum Italia, Grecia sau Spania, în situația în care contextul macro-financiar și faza ciclului financiar sunt complet diferite.

În ceea ce privește activitatea de recunoaștere prin reciprocitate voluntară a măsurilor adoptate de alte state membre, se observă o concentrare a acestor măsuri la nivelul statelor cu sectoare financiare dezvoltate care au expuneri transfrontaliere semnificative. Pe cale de consecință, este de așteptat ca statele din regiunea central și est-europeană să nu utilizeze opțiunea de recunoaștere prin reciprocitate voluntară a măsurilor aplicate în alte state membre, având în vedere faptul că majoritatea expunerilor sectoarelor bancare din această regiune sunt îndreptate către jurisdicțiile în care activează.

În 2019 au fost adoptate noi amendamente ale directivei și regulamentului privind cerințele de capital (CRD V/CRR II), ce vor intra în vigoare de la finalul anului 2020. Prin intermediul acestor noi reguli se dorește ca CERS să dețină un rol central în coordonarea măsurilor macroprudențiale, să monitorizeze dacă politicile macroprudențiale ale statelor membre sunt suficiente și consecvente, și dacă implementarea acestora se realizează în mod coerent, fără a duce la suprapuneri de reglementare (detalii suplimentare se regăsesc în Caseta A. „Rolul CERS de coordonare a măsurilor macroprudențiale și centralizare a notificărilor, conform noilor prevederi CRD V/CRR II”).

Caseta A. Rolul CERS de coordonare a măsurilor macroprudențiale și centralizare a notificărilor, conform noilor prevederi CRD V²²/CRR II²³

Una dintre cele mai importante modificări aduse cadrului de reglementare se referă la canalele de transmisie a informațiilor. Conform CRD IV, autoritățile macroprudențiale sau desemnate naționale aveau obligația de a raporta măsurile planificate la CERS, Comisia Europeană, ABE, precum și autorităților naționale competente și desemnate relevante (respectiv autorităților din țara de origine care realizează supravegherea micro- și macroprudențială asupra băncilor-mamă care dețin filiale în statele membre respective). Ca urmare a modificărilor aduse prin CRD V, autoritățile naționale vor avea obligația de a notifica doar CERS cu privire la măsurile macroprudențiale adoptate sau planificate, această instituție urmând a avea responsabilitatea centralizării și transmiterii notificărilor către celelalte autorități europene și naționale relevante. Ca urmare, CERS devine un intermediar în transmiterea informațiilor de la autoritățile macroprudențiale naționale către instituțiile europene relevante. Astfel, notificările privind măsurile care vizează amortizorul de conservare a capitalului (CCoB), amortizorul anticiclic de capital (CCyB), amortizorul pentru instituții de importanță sistemică (O-SII) și amortizorul de capital pentru riscul sistemic (SyRB) vor fi redirecționate de CERS către Comisia Europeană, Autoritatea Bancară Europeană și autoritățile competente sau desemnate relevante. Excepția de la cele de mai sus o constituie aplicarea măsurilor de reciprocitate pentru amortizorul SyRB care trebuie transmise și către autoritățile macroprudențiale ale statelor membre. Referitor la informațiile privind măsurile/instrumentele macroprudențiale naționale sau măsurile de flexibilitate (art. 458 din CRR) aplicate de către statele membre, acestea vor fi redirecționate de CERS către Parlamentul European, Consiliul Uniunii Europene și Autoritatea Bancară Europeană.

O altă modificare adusă de noul cadru de reglementare vizează informațiile pe care CERS este obligat să le publice. Conform CRD IV, autoritatea macroprudențială europeană avea obligația să publice doar ratele CCyB practicate în statele membre. Odată cu amendamentele din CRD V, în plus față de cerințele anterioare, CERS va trebui să publice: numele tuturor instituțiilor de importanță sistemică din statele membre, ponderile de risc și criteriile stabilite pentru expunerile aferente, precum și indicatorul privind pierderea în caz de nerambursare (*Loss Given Default* sau LGD) în cazul măsurilor adoptate de statele membre care au în vedere ajustarea parametrilor de risc prevăzuți de CRR II privind expunerile garantate cu ipotecă asupra unor bunuri imobile.

Un alt element important se referă la obligația CERS de a-și exprima opinia în cazul în care autoritatea competentă sau desemnată a unui stat membru intenționează să aplice

²² Directiva (UE) 2019/878 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 de modificare a Directivei 2013/36/UE în ceea ce privește entitățile exceptate, societățile financiare holding, societățile financiare holding mixte, remunerarea, măsurile și competențele de supraveghere și măsurile de conservare a capitalului.

²³ Regulamentul (UE) 2019/876 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2019 de modificare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 în ceea ce privește indicatorul efectului de levier, indicatorul de finanțare stabilă netă, cerințele privind fondurile proprii și pasivele eligibile, riscul de credit al contrapărții, riscul de piață, expunerile față de contrapărți centrale, expunerile față de organisme de plasament colectiv, expunerile mari și cerințele referitoare la raportare și la publicarea informațiilor, și a Regulamentului (UE) nr. 648/2012.

unei instituții de credit: (i) un amortizor O-SII cu o rată de peste 3 la sută, (ii) un amortizor SyRB de peste 5 la sută sau (iii) un amortizor pentru riscul sistemic de natură structurală (O-SII + SyRB) de peste 5 la sută. Măsura va face obiectul unei proces de autorizare din partea Comisiei Europene. În cadrul acestui proces, CERS transmite Comisiei un avis în care se precizează dacă amortizorul este considerat adecvat.

Totodată, rolul CERS în evoluția cadrului politicii macroprudențiale va crește prin colaborarea cu ABE pentru dezvoltarea unor orientări privind metodologia de calibrare a ratelor amortizorului O-SII sau pentru definirea expunerilor pentru aplicarea amortizorului SyRB sectorial.

3.2. Măsurile macroprudențiale adoptate în România pe parcursul anului 2019

3.2.1. Amortizoarele de capital

Pe parcursul anului 2019 Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială a evaluat necesitatea recalibrării sau implementării instrumentelor macroprudențiale de care dispune conform cadrului de reglementare în vigoare și a emis 5 recomandări adresate Băncii Naționale a României referitoare la amortizoarele de capital (4 recomandări privind amortizorul anticiclic de capital și o recomandare privind amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică).

Tabel 3.2. Situația implementării amortizoarelor de capital în anul 2019

	T1 2018	T2 2018	T3 2018	T4 2018	T1 2019	T2 2019	T3 2019	T4 2019
Amortizorul de conservare a capitalului (CCoB)								
Amortizorul anticiclic de capital (CCyB)								
Amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII)								
Amortizorul de capital pentru riscul sistemic (SRB)								

0% 0-1% 1-2% 2-3% >3%

Sursa: BNR

În ansamblu, cerințele privind amortizoarele de capital macroprudențiale au rămas neschimbate față de anul 2018, cu excepția amortizorului aferent instituțiilor de importanță sistemică (amortizorul O-SII), care se aplică diferențiat începând cu 1 ianuarie 2019 (mai

multe detalii se regăsesc în subsecțiunea 3.2.1.2 dedicată instrumentului macroprudențial), și a celui de conservare a capitalului, care a atins nivelul maxim de 2,5 la sută, conform prevederilor cadrului de reglementare european CRD IV (Tabel 3.2).

Amortizorul de conservare a capitalului (CCoB) a atins nivelul-țintă de 2,5 la sută începând cu 1 ianuarie 2019, după o implementare în trepte anuale de 0,625 puncte procentuale, care a avut în vedere: (i) evitarea unei presiuni asupra băncilor din punct de vedere al costurilor de capital, precum și (ii) evitarea afectării activității de creditare a sectorului real. Amortizorul de conservare a capitalului este destinat creșterii rezilienței instituțiilor de credit, respectiv a capacității acestora de a absorbi eventualele pierderi rezultate din activitatea bancară.

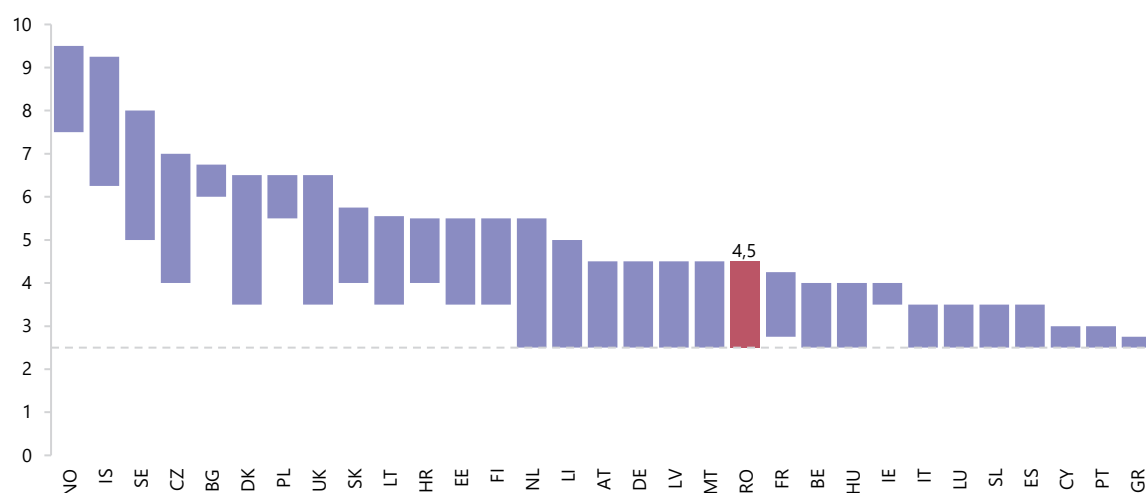
În ceea ce privește amortizorul anticiclic de capital (CCyB), analizele efectuate pe parcursul anului 2019 au furnizat semnale mixte privind oportunitatea majorării cerinței aferente acestui instrument macroprudențial (mai multe detalii referitoare la experiența României și eterogenitatea implementării la nivelul UE se regăsesc în subsecțiunea 3.2.1.1).

În cazul amortizorului pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII), au fost identificate 9 instituții de importanță sistemică cărora li se aplică un amortizor diferențiat cuprins între 1 și 2 la sută din valoarea totală a expunerii la risc (detalii suplimentare în subsecțiunea 3.2.1.2). Pentru anul 2020, lista băncilor de importanță sistemică nu a suferit modificări, fiind majorată cerința de capital în cazul unei singure instituții de credit, în linie cu cea aplicabilă băncii-mamă în țara de origine.

Amortizorul de capital pentru riscul sistemic (SyRB) a fost menținut pe parcursul anului 2019 la același nivel la care a fost introdus în iunie 2018, urmărindu-se obiectivele privind asigurarea unei administrări adecvate a riscului de credit din perspectivă macroprudențială și menținerea stabilității financiare, în ipoteza în care tensionarea echilibrelor macroeconomice interne și incertitudinile regionale și mondiale persistă. Având în vedere îmbunătățirea constantă a indicatorilor privind creditele neperformante și gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante, cerințele efective privind amortizorul de capital pentru riscul sistemic au înregistrat o dinamică descendentă pe parcursul anului 2019 (detalii suplimentare în subsecțiunea 3.2.1.3).

Anul 2020 aduce noi provocări pentru politica macroprudențială, concretizate prin efectele șocului global indus de pandemia SARS-CoV-2 asupra cadrului macro-financiar intern și extern. În acest sens, Banca Națională a României a implementat o decizie privind posibilitatea nerespectării temporare a amortizoarelor de capital constituite și a cerințelor privind lichiditatea, cu menținerea respectării cerințelor prevăzute de cadrul legal pentru aceste flexibilizări. Rezervele de capital constituite pe parcursul anilor precedenți, prin recomandările emise de CNSM, vor putea fi utilizate de sectorul bancar pentru a evita o întrerupere bruscă a finanțării și pentru a susține economia reală într-o perioadă marcată de incertitudine, îndeplinindu-și astfel obiectivul fundamental.

Grafic 3.2. Amortizorul de capital combinat aplicabil în octombrie 2019 – comparație la nivel european

Sursa: CERS

Prin urmare, se conturează primul episod de la crearea cadrului politicii macroprudențiale, ca răspuns la criza financiară globală, în care se va putea evalua eficiența implementării instrumentelor macroprudențiale din perspectiva rezilienței sistemului financiar și a finanțării economiei reale.

Comparația la nivel european relevă o tendință generală de creștere a cerințelor privind amortizorul combinat față de anul precedent (Grafic 3.2). În aceste condiții, dacă în *Raportul anual* precedent al CNSM s-a menționat că România se plasa în apropierea mediei la nivel european, cele mai recente date disponibile indică faptul că cerințele privind amortizorul combinat aplicabil în România se plasează în a doua treime a clasamentului țărilor din Uniunea Europeană (inclusiv SEE). Evoluția este în principal determinată de creșterea cerințelor aferente amortizorului anticiclic de capital într-o serie de țări, dar și de introducerea treptată a cerințelor privind amortizoarele structurale (*phase-in*), în timp ce în România amortizoarele aplicabile în 2019 au rămas la același nivel ca în anul anterior. Prin comparație, statele din regiunea centrală și est-europeană se plasează în general în prima treime a clasamentului (Cehia, Bulgaria sau Polonia), având în vedere faptul că economiile mici și deschise sunt mai vulnerabile la șocuri externe și au nevoie de rezerve de capital mai ridicate pentru a parcurge cu succes perioadele nefavorabile.

3.2.1.1. Amortizorul anticiclic de capital

Cadrul de implementare a instrumentului macroprudențial

Unul dintre principalele instrumente macroprudențiale recalibrate în sens pozitiv pe parcursul ultimului an de către unele state membre este amortizorul anticiclic de capital (*Countercyclical Capital Buffer, CCyB*). Implementarea acestui instrument la nivelul tuturor statelor membre ale Uniunii Europene este realizată în conformitate cu Recomandarea CERS/2014/1 cu privire la orientări privind stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital. Aceasta este împărțită în patru subrecomandări, subrecomandarea A enunțând principiile care stau la baza implementării instrumentului macroprudențial (Tabel 3.3).

Tabel 3.3. Principiile implementării amortizorului anticiclic de capital (CCyB)

A(1)	deciziile referitoare la CCyB trebuie să aibă drept scop protejarea sistemului bancar față de pierderile asociate componentei ciclice a riscului sistemic și să asigure o ofertă sustenabilă de creditare către economia reală
A(2)	abaterea ponderii creditului în PIB de la tendința sa pe termen lung este definită ca fiind punctul de pornire comun al procesului decizional din fiecare stat membru, însă autoritățile desemnate ar trebui să țină cont și de alte informații calitative și cantitative relevante
A(3)	în vederea calibrării nivelului CCyB, autoritățile desemnate ar trebui să evalueze informațiile cuprinse în abaterea ponderii creditului în PIB și în oricare alte variabile relevante sau modele care combină variabile
A(4)	eliberarea amortizorului, promptă sau graduală, trebuie să aibă loc în funcție de gradul de materializare a riscurilor
A(5)	autoritățile desemnate trebuie să-și dezvolte o strategie clară de comunicare a deciziilor referitoare la CCyB, coordonată cu celelalte autorități desemnate și cu CERS
A(6)	aplicarea prin reciprocitate a ratelor CCyB trebuie să reprezinte o regulă generală, pe lângă acordurile obligatorii de reciprocitate prevăzute de legislația Uniunii
A(7)	autoritățile desemnate trebuie să aibă în vedere faptul că amortizorul anticiclic de capital face parte dintr-un set de instrumente macroprudențiale și trebuie să analizeze când folosesc izolat acest instrument, când folosesc alte instrumente în locul său și când combină amortizorul cu alte instrumente

Sursa: CERS

În luna mai 2019 CERS a publicat prima evaluare a modului de implementare a Recomandării 2014/1 de către statele membre și Banca Centrală Europeană. Potrivit rezultatelor evaluării, România a primit calificativul maxim (*Fully Compliant*), atât la nivelul întregii Recomandări, cât și pentru subrecomandările A, B și C. Pentru subrecomandarea D, o mare parte a statelor europene, inclusiv România, au primit calificativul *Sufficiently Explained*, întrucât nivelul CCyB se situa la nivelul de zero la sută la momentul raportării și, de aceea, metodologia de reducere sau eliberare a amortizorului nu fusese încă stabilită.

Utilizarea instrumentului CCyB are ca scop prevenirea creșterii excesive a creditării, acesta reprezentând unul dintre obiectivele intermediare ale politicii macroprudențiale de la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene. Acest demers este realizat cu scopul de a majora nivelul de reziliență a sectorului bancar românesc la potențiale pierderi generate de dinamica nefavorabilă a ciclului de creditare a economiei reale. Efectele utilizării amortizorului anticiclic de capital au impact asupra instituțiilor de credit, prin ajustarea ofertei de credit din sectorul bancar, care dispun de capital suplimentar pentru a furniza în continuare finanțare economiei reale, astfel încât să se evite amplificarea volatilității ciclului financiar.

După cum reiese din denumirea instrumentului, acesta își manifestă efectul în scopul diminuării riscurilor sistemice de natură ciclică. Astfel, este oportună majorarea acestuia în perioadele de expansiune a ciclului financiar, atunci când creditul din economie crește mai rapid decât tendința sa pe termen lung, dar și decât ciclul economic, iar în perioadele de contracție, cărora le corespunde o restrângere a creditării, este recomandată diminuarea amortizorului. Efectul acestor măsuri anticiclice este unul de netezire a ciclului creditului, prin constituirea de rezerve în perioadele de expansiune și utilizarea acestora ca stimulent în perioadele de recesiune.

Pe lângă amortizorul anticiclic de capital există și alte instrumente macroprudențiale care pot fi utilizate în scopul diminuării riscului privind creditarea excesivă a economiei. Printre acestea se numără: (i) efectul de pârgie macroprudențial, (ii) cerințele de capital la nivel sectorial sau (iii) instrumente care se adresează debitorilor. Ca o limitare a utilizării CCyB trebuie menționat faptul că impactul unei măsuri aplicate la nivelul acestui amortizor nu are un efect imediat asupra sectorului financiar și asupra economiei reale, deoarece Regulamentul nr. 2/2017 al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială prevede implementarea măsurilor la un interval de 12 luni de la data anunțului acestora, perioada putând fi diminuată doar în baza unor circumstanțe excepționale.

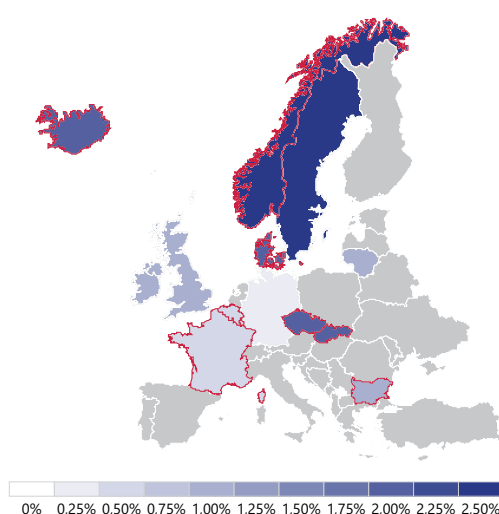
Experiența la nivelul UE

Pe parcursul anului 2019 o parte dintre statele membre și-au menținut nivelul amortizorului anticiclic de capital, în timp ce altele au majorat nivelul acestuia, comparativ cu nivelul înregistrat la finalul anului precedent. Decizia privind implementarea acestor măsuri a avut ca scop îndeplinirea condițiilor de creditare și constituirea unor rezerve de capital.

Două dintre statele care au realizat modificări au decis pentru prima dată implementarea unei rate diferite de zero a amortizorului: Belgia (care a majorat nivelul acestui instrument macroprudențial la 0,5 la sută) și Germania (care a majorat nivelul amortizorului la nivelul de 0,25 la sută).

Dintre cele 14 state ilustrate în Graficul 3.3, trei și-au păstrat ratele CCyB neschimbate în anul 2019: este vorba despre Irlanda, Lituania și Norvegia. Bulgaria a decis în primul trimestru al anului 2019 creșterea nivelului amortizorului de la 0,5 la sută la 1 la sută, iar în trimestrul trei a revenit la această decizie majorând nivelul amortizorului cu încă 0,5 puncte procentuale, până la 1,5 la sută. Autoritatea macroprudențială din Cehia a hotărât la cea

Grafic 3.3. Ratele amortizorului anticiclic de capital aplicabile la nivel european

Notă: Statele conturate cu roșu au anunțat că urmează să implementeze o rată pozitivă a CCyB sau să o crească în perioada următoare.

Sursa: CERS

Țara	Rata amortizorului CCyB (%)	Aplicabil începând cu
Belgia	0,50	01.07.2020
Bulgaria	0,50	01.10.2019
	1,00	01.04.2020
Cehia	1,50	01.07.2019
	1,75	01.01.2020
	2,00	01.04.2020
Danemarca	1,00	30.09.2019
	1,50	30.06.2020
	2,00	30.12.2020
Franța	0,25	01.07.2019
	0,50	02.04.2020
Germania	0,25	01.07.2020
Islanda	1,75	29.06.2019
	2,00	01.02.2020
Irlanda	1,00	05.07.2019
Lituania	1,00	30.06.2019
Luxemburg	0,25	01.01.2020
Norvegia	2,00	31.12.2017
	2,50	31.12.2019
Slovacia	1,50	01.08.2019
	2,00	01.08.2020
Suedia	2,50	19.09.2019
Marea Britanie	1,00	28.11.2018

de-a doua întâlnire din anul 2019 majorarea nivelului amortizorului de la 1,75 la sută la 2 la sută, o decizie similară fiind luată și în Islanda în primul trimestru al anului. Danemarca a adoptat două creșteri succesive, de la 1 la sută la 1,5 la sută și de la 1,5 la sută la 2 la sută, măsuri care vor intra în aplicare din trimestrul doi al anului 2020. O situație similară a fost identificată și în cazul Marii Britanii, care însă a realizat majorarea de la 1 la sută la 2 la sută în urma unei singure decizii a autorității macroprudențiale.

Franța a decis la cea de-a doua întâlnire a autorității macroprudențiale din anul 2019 majorarea amortizorului anticiclic de capital de la 0,25 la sută la 0,5 la sută, aceeași măsură fiind luată și de către autoritatea din Luxemburg în ultima întâlnire a anului 2019. Un alt stat care a hotărât majorarea nivelului acestui amortizor este Slovacia, majorarea propusă fiind de 0,5 puncte procentuale, de la 1,5 la sută la 2 la sută. Statul membru al Uniunii Europene cu cel mai ridicat nivel al amortizorului anticiclic de capital rămâne Suedia, cu un nivel de 2,5 la sută încă din trimestrul patru al anului 2019. Același nivel maxim urmează să fie implementat și de Norvegia începând cu primul trimestru al anului 2020.

De menționat că informațiile prezentate mai sus se referă la deciziile și măsurile planificate ale statelor membre privind implementarea amortizorului anticiclic de capital notificate CERS la finalul anului 2019.

Conform Recomandării CERS/2014/1, decizia cu privire la modificarea nivelului amortizorului anticiclic de capital are la bază analiza indicatorului care măsoară deviația ponderii creditului în PIB de la tendința acestuia pe termen lung (denumit indicatorul *Basel*). Tendința pe termen lung a ponderii creditului în PIB se calculează folosind un filtru Hodrick-Prescott printr-o metodă recursivă, unilaterală, utilizând ipoteza conform căreia ciclul financiar este semnificativ mai lung decât cel economic. Pe lângă acest indicator, care este urmărit pentru fundamentarea deciziilor de calibrare a amortizorului anticiclic de capital din fiecare stat membru, există și un set de indicatori suplimentari care oferă informații specifice privind situația riscurilor de natură ciclică. Însă cele mai multe state care au decis modificări la nivelul acestui amortizor au utilizat într-o măsură mai mică indicatorul *Basel*, punând accent mult mai mult pe indicatori adiționali ce oferă semnale privind creditarea sectorului real. Ținând cont de faptul că există diferențe semnificative între metodologiile alternative utilizate pentru calibrarea amortizorului, putem concluziona că există un grad ridicat de eterogenitate în metodologia de calibrare a măsurilor macroprudențiale la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene (Caseta B prezintă experiența Marii Britanii în calibrarea amortizorului anticiclic de capital).

Caseta B. Experiența altor state membre în aplicarea amortizorului anticiclic de capital – studiu de caz Marea Britanie

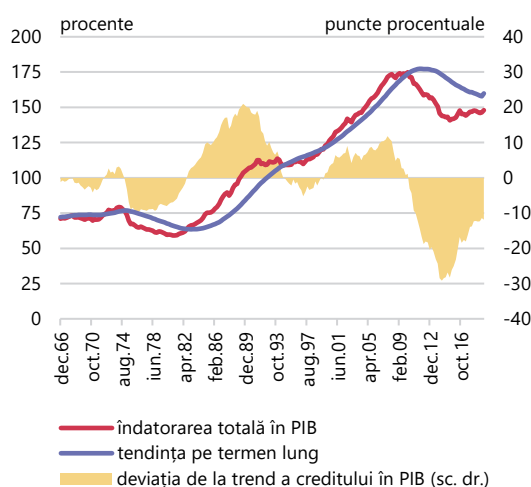
Unul dintre statele care utilizează o procedură inovativă în mecanismul de calibrare a nivelului amortizorului anticiclic de capital este Marea Britanie. În cazul acestui stat, autoritatea macroprudențială a pornit de la premisa că nivelul de echilibru, materializat în punctul de pornire al amortizorului anticiclic de capital nu trebuie să fie de 0 la sută așa

cum este utilizat de cea mai mare parte a statelor, ci trebuie să fie de 1 la sută. Această perspectivă oferă un spațiu de manevră mai ridicat privind măsurile macroprudențiale încă de la începutul intervalului de analiză a acestora. Această perspectivă are în vedere faptul că atât timp cât amortizorul anticiclic de capital nu poate scădea sub zero, deciziile cu privire la utilizarea amortizorului trebuie să aibă în vedere aspectul menționat anterior pe întregul spectru al ciclului financiar.

Prin intermediul acestei măsuri preventive, Comitetul pentru Stabilitate Financiară din Marea Britanie are posibilitatea să reducă nivelul acestui amortizor gradual, diminuând în acest fel costurile economice generate în momentul apariției unui șoc în economie.

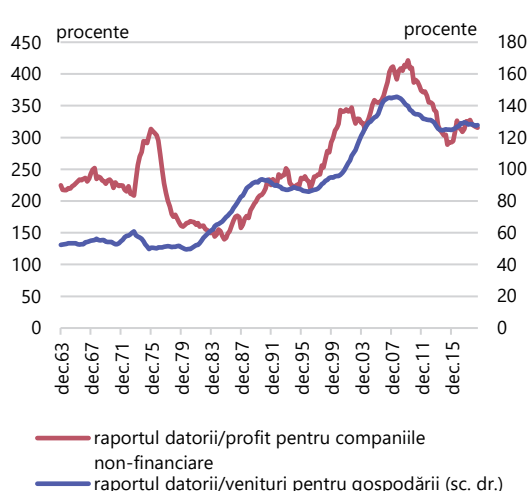
Nivelul de echilibru de 1 la sută, luat ca etalon pentru contextul macro-financiar cu un nivel moderat al riscului, a fost stabilit ținând cont de faptul că băncile din sistem au capacitatea de constituire a rezervei de capital la acest nivel, fără a le fi periclitată activitatea curentă și prin urmare își pot îndeplini rolul în finanțarea activității economice. Pe baza acestor considerente și ținând cont de contextul macroeconomic favorabil, Comitetul pentru Stabilitate Financiară a hotărât la finalul anului 2019 creșterea amortizorului anticiclic de capital de la 1 la sută la 2 la sută începând din primul trimestru al anului 2021, respectiv după o perioadă de 12 luni de la momentul deciziei de modificare.

Grafic B.1. Indicatorul *Basel* pentru Marea Britanie (ciclu financiar lung)

Sursa: Banca Angliei

Grafic B.2. Indicatori adiționali utilizați pentru calibrarea amortizorului anticiclic

Sursa: Banca Angliei

Printre semnalele pe care autoritatea macroprudențială le ia în considerare atunci când decide recalibrarea amortizorului anticiclic de capital se numără:

- (i) analiza dezechilibrelor financiare atât interne, cât și externe, pentru identificarea situațiilor al căror impact poate avea un efect semnificativ asupra activității economice domestice,

- (ii) analiza modului în care șocurile financiare se pot traduce în pierderi cauzate gospodăriilor populației și companiilor nefinanciare,
- (iii) analiza capacității băncilor din sistem de a absorbi pierderi prin prisma expunerilor interne și
- (iv) sensibilitatea băncilor la șocuri ce se propagă dinspre economia reală.

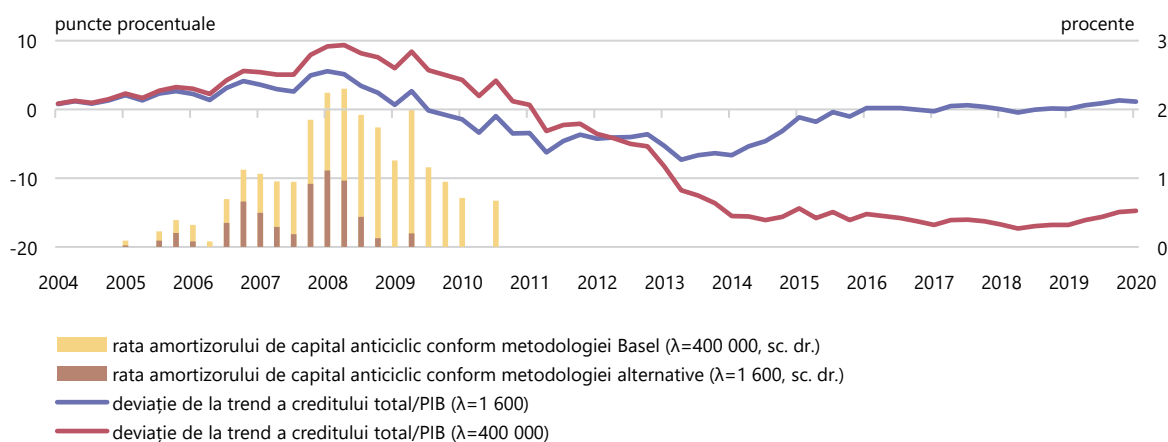
Indicatorul *Basel*, care cuantifică deviația îndatorării totale de la tendința pe termen lung, este unul dintre elementele analizate, însă nu reprezintă baza în luarea deciziei de recalibrare a amortizorului. Analizând dinamica indicatorului, se observă faptul că Marea Britanie utilizează o rată pozitivă a amortizorului CCyB în condițiile în care deviația de la tendința a creditului în PIB se plasează în continuare în teritoriul negativ (Grafic B.1).

Pe lângă acesta, în calibrarea amortizorului se mai iau în considerare o serie de indicatori suplimentari precum: rata de creștere a creditului din economie, poziția netă a activului extern în PIB, datoria externă ca pondere în PIB, contul curent ca pondere în PIB, rata de dobândă reală pe termen lung, indicele VIX, ecartul aferent randamentelor obligațiunilor corporative, cerințele de capital, efectul de levier, rentabilitatea activelor, rata de finanțare pe termen scurt sau indicatori ce exprimă gradul de îndatorare a gospodăriilor populației și companiilor nefinanciare (Grafic B.2).

Implementarea amortizorului anticiclic de capital în România

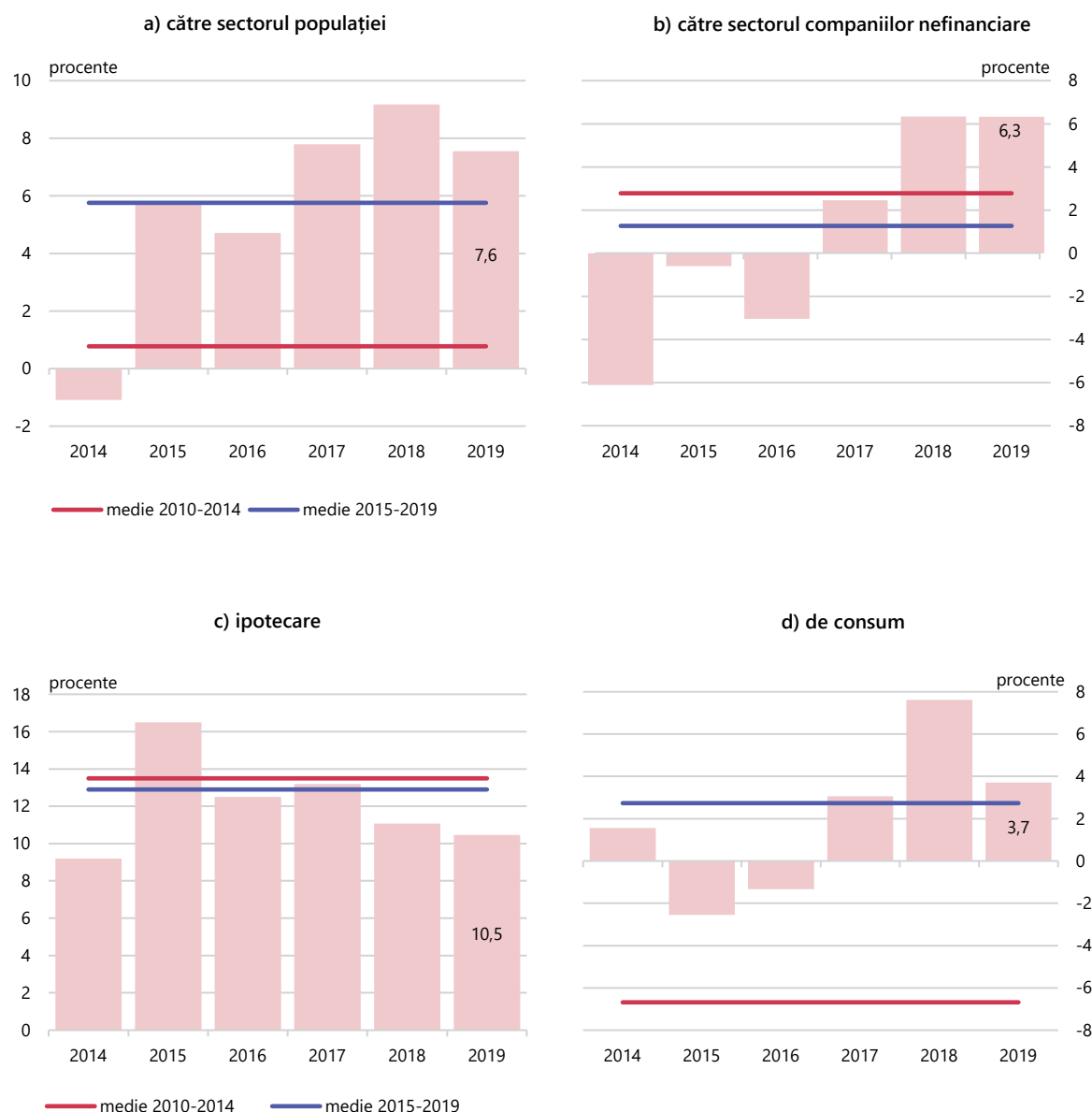
În cadrul ședințelor Consiliului general al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială sunt discutate rezultatele analizelor trimestriale cu privire la recalibrarea amortizorului anticiclic de capital, în urma cărora sunt emise recomandări adresate Băncii Naționale a României, în calitate de autoritate competentă, responsabilă pentru supravegherea sectorului bancar.

Grafic 3.4. Analiza deviației de la tendința pe termen lung a ponderii îndatorării totale în PIB (indicatorul *Basel* și cel adițional) și rata amortizorului anticiclic de capital pentru România

Sursa: BNR

Grafic 3.5. Creșterea anuală nominală a creditării

Sursa: BNR

Pe parcursul anului 2019, amortizorul anticiclic de capital a rămas la nivelul de 0 la sută, luând în considerare faptul că rezultatele indicatorului *Basel* ilustrează că îndatorarea totală se află încă sub nivelul potențial calculat prin filtrul Hodrick-Prescott. Totuși, indicatorul *Basel* adițional, cel aferent unui ciclu financiar scurt, a trecut încă din trimestrul trei al anului 2019 peste pragul de alertă de 1 punct procentual, indicând posibilitatea acumulării unor presiuni pe termen scurt în dinamica creditării (Grafic 3.4).

Rezultatele ultimei evaluări a amortizorului anticiclic de capital, bazate pe datele disponibile la 31 decembrie 2019, au relevat faptul că deviația de la tendința pe termen lung a îndatorării totale se menține în continuare în teritoriul pozitiv în ipoteza unui ciclu financiar scurt (1,11 puncte procentuale în decembrie 2019), la un nivel mai scăzut față de valoarea

înregistrată în trimestrul anterior (1,28 puncte procentuale în septembrie 2019). În cazul utilizării definiției *Basel*, conform căreia ciclul financiar are o lungime de aproximativ 30 de ani, deviația este în continuare negativă (-14,76 puncte procentuale), dar dinamica acesteia pe parcursul anului 2019 a fost una pozitivă, în sensul apropierii de tendința sa pe termen lung. În ceea ce privește creditarea populației, analiza indicatorului *Basel* adițional calculat la finalul anului 2019 relevă că deviația de la tendința pe termen lung a îndatorării populației este de 0,27 puncte procentuale, nivel care s-a aflat pe un trend ascendent pe parcursul anului analizat, însă sub pragul de alertă de 1 punct procentual. În privința creditării companiilor nefinanciare, indicatorul *Basel* calculat pe baza unui ciclu financiar scurt a înregistrat, la finalul anului 2019, o deviație de la tendința pe termen lung de 0,84 puncte procentuale, nivel care de asemenea se plasează în continuare sub cel de alertă de 1 punct procentual.

Din punct de vedere metodologic, în cadrul analizelor au fost utilizate atât referințele recomandate de către Comitetul de la Basel, cât și indicatori care să reflecte specificul sectorului bancar național. Printre aceștia se numără o serie de indicatori suplimentari care pot surprinde ciclul financiar (îndatorarea sectorului privat, îndatorarea totală a populației, îndatorarea totală a companiilor nefinanciare sau pe categorii de credite, Graficul 3.5 alături de unii indicatori structurali (piața imobiliară, situația financiară a sectorului bancar și standardele de creditare, cadrul macroeconomic). Acești indicatori au rolul de a reflecta particularitățile activității de creditare la nivel național și de a completa perspectiva generală obținută prin aplicarea metodologiei recomandate la nivel european.

Astfel, pe lângă indicatorii ce țin de analiza deviației de la tendința pe termen lung a îndatorării, care s-au situat pe parcursul anului 2019 sub pragurile de semnal indicate la nivel european, există și alți indicatori ce pot oferi informații relevante pentru fundamentarea unei decizii privind majorarea nivelului amortizorului. Una dintre categoriile importante este cea a indicatorilor structurali, prețul proprietăților imobiliare rezidențiale fiind unul dintre aceștia. În septembrie 2019 acesta a crescut în termeni nominali față de aceeași lună a anului trecut cu 3,95 la sută. În termeni reali creșterea în aceeași perioadă a fost de doar 0,44 la sută, ambele valori fiind cu mult sub pragul de alertă de 6 la sută și cel de semnal de 10 la sută.

3.2.1.2. Amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică

Amortizorul de capital adresat altor instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII) este instrumentul macroprudențial recomandat de Comitetul European pentru Risc Sistemic în vederea atingerii obiectivului cu privire la „limitarea impactului sistemic al stimulentelelor nealiniat în vederea reducerii hazardului moral”.

Prin aplicarea unei cerințe suplimentare de capital instituțiilor de credit de dimensiuni mari, instrumentul conduce la o diminuare a riscului sistemic structural antrenat de mărimea acestora.

Aplicarea amortizorului O-SII are ca obiectiv întărirea capacității băncilor de absorbție a posibilelor pierderi, reducerea probabilității de confruntare cu perioade marcate de dificultăți financiare, diminuarea severității acestora și asigurarea continuității activității în perioade de stres.

Experiența la nivelul UE

Identificarea instituțiilor de importanță sistemică este bazată pe o metodologie comună la nivel european, elaborată de Autoritatea Bancară Europeană (ABE), prevăzută de Ghidul privind criteriile de stabilire a condițiilor de aplicare a art. 131 (3) din Directiva 2013/36/UE (CRD) în ceea ce privește evaluarea altor instituții de importanță sistemică.

Metodologia ABE asigură, pe de o parte, comparabilitatea și transparența procesului de identificare a instituțiilor de importanță sistemică la nivelul fiecărui stat membru (prin obligativitatea autorităților naționale de a utiliza un set obligatoriu de indicatori), iar pe de altă parte, oportunitatea surprinderii particularităților sistemelor financiare naționale, oferind statelor membre posibilitatea de a identifica respectivele instituții financiare prin utilizarea unui mix de indicatori opționali (aleși de autoritățile naționale dintr-o listă predefinită, elaborată de ABE), pentru o cuantificare cât mai fidelă a legăturii între sistemul financiar, sectorul bancar și economia reală. Toate statele membre ale UE raportează la CERS rezultatele evaluărilor anuale efectuate în conformitate cu metodologia armonizată la nivel european. În ceea ce privește stabilirea nivelului amortizorului O-SII, nu există încă o metodologie unitară la nivelul UE, cadrul de reglementare lăsând o anumită marjă de flexibilitate autorităților naționale, cu condiția respectării nivelului maxim aplicabil instituțiilor cu capital autohton (2 la sută din valoarea totală a expunerii la risc) și, respectiv, instituțiilor având capital străin (cea mai mare valoare dintre: a) 1 la sută și b) nivelul aplicat băncii-mamă, identificată ca instituție sistemică în țara de origine). În noul cadru de reglementare CRD V limitele aplicabile amortizorului O-SII au fost relaxate, mai multe detalii fiind prezentate în Caseta C.

Caseta C. Modificările cadrului de operaționalizare a amortizorului de capital pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII) prin implementarea pachetului CRD V/CRR II

Conform prevederilor CRD IV, ratele amortizorului O-SII sunt, în prezent, subiectul unor limitări semnificative, deoarece nu pot depăși pragul de 2 la sută din valoarea totală a expunerii la risc sau chiar mai puțin în cazul filialelor băncilor străine, niveluri care nu sunt corelate cu gradul de importanță sistemică a instituției. În conformitate cu reglementările UE, în cazul unei instituții sistemice la nivel național, care este o filială a unei instituții de tip G-SII/O-SII înmatriculată în UE și care face obiectul unui amortizor G-SII/O-SII pe o bază consolidată în țara de origine, rata amortizorului O-SII aplicabilă în țara-gazdă nu poate depăși valoarea mai mare dintre: a) 1 la sută din valoarea totală a expunerii la risc și b) rata amortizorului G-SII sau O-SII aplicabil grupului la nivel consolidat. Prin

urmare, o serie de state membre au considerat că aceste praguri sunt insuficiente pentru o acoperire adecvată a riscurilor ce provin din dimensiunea instituțiilor de credit și au utilizat alte instrumente pentru completarea acestor cerințe (amortizorul de capital pentru riscul sistemic sau cerințe privind Pilonul II). Într-un cadru limitativ acționează în prezent și autoritățile competente/desemnate din țările-gazdă (printre care și România), în situația în care filialele înființate într-un stat gazdă au o importanță sistemică mai mare pentru sectorul bancar național comparativ cu importanța sistemică a băncii-mamă în țara de origine.

În conformitate cu prevederile noului cadru de reglementare CRD V, aceste limitări sunt relaxate sensibil, cu scopul de a oferi statelor membre posibilitatea de a utiliza în mod exclusiv acest instrument macroprudențial pentru acoperirea riscurilor care decurg din dimensiunea instituțiilor de credit, în contextul modificărilor aduse cadrului de implementare a amortizorului de capital pentru riscul sistemic (mai multe detalii în Caseta din subsecțiunea 3.2.1.3 dedicată acestui instrument). Pragul aferent ratei amortizorului O-SII este ridicat cu 1 punct procentual, până la 3 la sută din valoarea totală a expunerii la risc, autoritățile naționale competente având totodată opțiunea de a aplica o rată mai mare de 3 la sută cu aprobarea Comisiei Europene, care va ține de asemenea cont de opiniile CERS și ABE. În plus, limita aplicabilă în țara-gazdă filialelor băncilor străine este de asemenea relaxată, amortizorul care poate fi aplicat pe bază individuală sau subconsolidată pentru băncile sistemice fiind cuantumul mai mic dintre următoarele: a) suma dintre cuantumul cel mai mare dintre rata amortizorului G-SII sau O-SII aplicabilă grupului pe bază consolidată și 1 la sută din cuantumul total al expunerii la risc calculat în conformitate cu art. 92 alin. (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013; și (b) 3 la sută din cuantumul total al expunerii la risc calculat în conformitate cu art. 92 alin. (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 sau rata mai mare de 3 la sută din valoarea totală a expunerii la risc, astfel cum aceasta a fost autorizată de Comisie, potrivit celor menționate anterior.

Raportul anual CNSM, ediția 2018, a prezentat într-o casetă tematică faptul că eterogenitatea metodelor utilizate de statele membre privind calibrarea amortizorului O-SII este una ridicată. Prin urmare grupul de experți care a contribuit la elaborarea Raportului CERS privind utilizarea instrumentelor macroprudențiale structurale în UE²⁴ a recomandat formalizarea unor recomandări sau metodologii unitare pentru calibrarea amortizorului O-SII, inclusiv sub forma unui Ghid ABE similar celui utilizat pentru determinarea scorurilor instituțiilor de importanță sistemică. CRD V concretizează recomandarea prin faptul că ABE va prezenta Comisiei Europene, până la data de 31 decembrie 2020, un raport privind metodologia adecvată de calibrarea a ratelor amortizorului O-SII pentru a impulsiona procesul de armonizare a implementării instrumentului la nivelul UE.

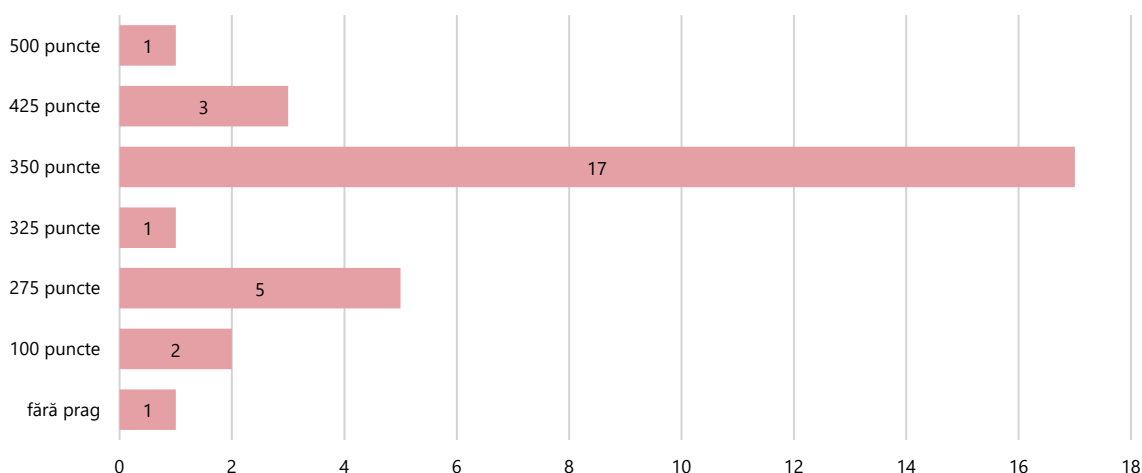
²⁴ *Final Report on the Use of Structural Macroprudential Instruments in the EU*, decembrie 2017, disponibil la adresa https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/esrb.report180227_finalreportmacroprudentialinstruments.en.pdf?e4bc0b82d37c7be4d32ca15fd9cd90ff

Măsurile adoptate de autoritățile europene sunt de natură să contribuie la creșterea nivelului de omogenitate între grupurile bancare și filialele lor, înființate în alte state membre, în privința cerințelor de capital aferente importanței sistemice și, totodată, să permită asigurarea unui echilibru între acoperirea adecvată a riscurilor sistemice derivate din dimensiunea instituțiilor și asigurarea condițiilor pentru respectarea principiului privind libera circulație a capitalurilor în UE.

La nivelul SEE, pentru anul 2019 au fost identificate 195 de instituții de importanță sistemică, cu trei mai puține comparativ cu anul precedent. Numărul instituțiilor de tip O-SII variază de la 15 în Marea Britanie până la 2 în Norvegia, în funcție de gradul de concentrare și nivelul de dezvoltare al fiecărui sistem bancar național. În ceea ce privește instituțiile de importanță sistemică globală (G-SII), numărul lor s-a menținut constant față de anul precedent, cele 11 instituții fiind concentrate în cele mai mari 6 state membre după volumul PIB (Germania, Spania, Franța, Italia, Olanda și Marea Britanie).

Din 2016, primul an de implementare la nivelul UE a amortizorului de capital pentru instituțiile de importanță sistemică, se observă o ușoară diminuare a numărului instituțiilor cu caracter sistemic din cadrul țărilor membre, consemnându-se la acel moment 199 de instituții de tip O-SII, cu 12 mai mult decât în prezent (neincluzând Norvegia, Islanda și Liechtenstein). Ghidul ABE acordă flexibilitate statelor membre în alegerea unui prag de semnificație pentru identificarea instituțiilor de importanță sistemică, cuprins între 275 și 425 puncte de bază, astfel încât acestea să poată ține seama de particularitățile sectorului bancar autohton și de distribuția statistică a scorurilor. În timp ce majoritatea statelor utilizează pragul standard de 350 de puncte de bază, 4 state au optat pentru un prag mai ridicat, iar 9 state, printre care și România, au optat pentru praguri mai reduse, în vederea asigurării omogenității grupului de instituții de importanță sistemică (Grafic 3.6).

Grafic 3.6. Distribuția țărilor în funcție de pragul de identificare pentru instituțiile de importanță sistemică

Sursa: CERS

În 2019, 5 state membre au deviat de la prevederile ghidului prin excluderea unor indicatori obligatorii, acordarea unor ponderi diferite unor indicatori în cadrul scorului agregat sau alegerea unor praguri situate în afara intervalului standard de la care instituțiile sunt declarate în mod automat ca fiind sistemice.

Implementarea în România

Evaluarea periodică a sectorului bancar național se realizează în conformitatea cu prevederile art. 21 alin. (1) din Regulamentul CNSM nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente. Metodologia, aplicată de BNR, în calitate de autoritate competentă, este armonizată cu recomandările Ghidului ABE privind criteriile de stabilire a condițiilor de aplicare a art. 131 alin. (3) din Directiva 2013/36/UE (CRD) în ceea ce privește evaluarea altor instituții de importanță sistemică (O-SII).

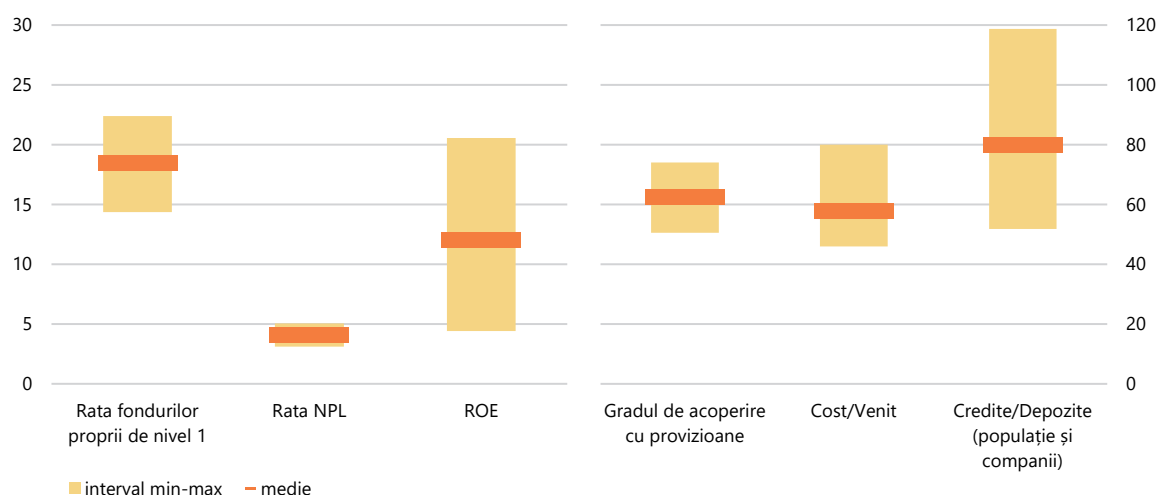
În cursul anului 2019 au fost aplicabile prevederile Recomandării CNSM nr. R/6/2018 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România²⁵, adresată băncii centrale, care a fost implementată prin Ordinul BNR nr. 9/2018 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII)²⁶. Recomandarea CNSM a avut în vedere analiza efectuată de banca centrală pe baza datelor raportate de instituțiile de credit pentru 30 iunie 2018, care a relevat faptul că un număr de 9 bănci au obținut un scor de peste 275 puncte de bază în etapa calculării indicatorilor obligatorii. În acest context, CNSM a recomandat ca Banca Națională a României să impună, începând cu data de 1 ianuarie 2019, un amortizor de capital aferent altor instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII), pe bază individuală sau consolidată, după caz, calculat pe baza valorii totale a expunerii la risc, pentru toate instituțiile de credit identificate ca având un caracter sistemic, după cum urmează: (i) 2 la sută pentru Banca Comercială Română S.A. (nivel consolidat), Raiffeisen Bank S.A. (nivel consolidat), Banca Transilvania S.A. (nivel consolidat) și CEC Bank S.A. (nivel individual), (ii) 1,5 la sută pentru OTP Bank România S.A. (nivel consolidat) și (iii) 1 la sută pentru UniCredit Bank S.A. (nivel consolidat), BRD – Groupe Société Générale S.A. (nivel consolidat), Alpha Bank România S.A. (nivel individual) și Garanti Bank S.A. (nivel individual).

În anul 2019 a fost elaborată o nouă analiză în vederea identificării băncilor având caracter sistemic, care s-a bazat pe informațiile disponibile aferente trimestrului IV 2018. În cadrul primei etape de evaluare, reprezentată de calculul indicatorilor obligatorii, 9 instituții de credit, persoane juridice române, au înregistrat un scor mai mare de 275 puncte de bază c superior pragului desemnat pentru selectarea automată a entităților având un caracter sistemic – respectiv: Banca Transilvania, UniCredit Bank, BCR, BRD – Groupe

²⁵ Recomandarea CNSM nr. R/6/2018 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România a fost publicată pe *website*-ul CNSM (<http://www.cnsmro.ro/politica-macroprudentiala/lista-recomandarilor/>).

²⁶ Ordinul BNR nr. 9/2018 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII) a fost publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 1110 din 28 decembrie 2018 (Intrare în vigoare: 28 decembrie 2018).

Grafic 3.7. Indicatori de prudență și eficiență ai instituțiilor de importanță sistemică (T4 2019)

Sursa: BNR

Société Générale, Raiffeisen Bank, Alpha Bank, CEC Bank, OTP Bank și Garanti Bank. Grupul instituțiilor de credit identificate ca având un caracter sistemic are aceeași componență precum cea rezultată din evaluarea anterioară. Evaluarea a fost realizată la cel mai înalt nivel de consolidare, în conformitate cu prevederile Ghidului ABE.

Procesul de calculare a indicatorilor suplimentari, reprezentând cea de a doua etapă a evaluării, a oferit același rezultat, nefiind identificate alte entități sistemice în afara celor stabilite în etapa determinării scorului pe baza indicatorilor obligatorii. Coerența rezultatelor obținute este asigurată de utilizarea pragului minim de 2,75 la sută pentru indicatorii suplimentari, care este echivalent cu pragul de 275 puncte de bază stabilit pentru prima etapă de analiză. Prin urmare, rezultatele obținute în cele două etape de evaluare sunt omogene.

Analiza efectuată în anul 2019 a relevat faptul că grupul instituțiilor de credit având un caracter sistemic are un rol determinant pentru sectorul bancar românesc din perspectiva tuturor criteriilor de evaluare recomandate de Autoritatea Bancară Europeană, astfel: (i) deține 77,9 la sută din activele bancare la data de 31 decembrie 2018, (ii) asigură o proporție semnificativă a serviciilor financiare către economia reală (76,5 la sută din creditele în stoc; 78,5 la sută din depozitele atrase; 58,4 la sută din plățile efectuate), (iii) din perspectiva complexității derulează 95,5 la sută din tranzacțiile cu instrumente financiare derivate pe piețe extrabursiere, plasează 91,4 la sută din activele transfrontaliere și atrage 82,6 la sută din pasivele externe, iar (iv) în privința interconectivității cu celelalte entități care activează în domeniul financiar furnizează 70,9 la sută din activele intrafinanciare, utilizează 80,7 la sută din pasivele intrafinanciare și deține 97,6 la sută din stocul de obligațiuni emise.

Din perspectivă prudențială, grupa instituțiilor de credit identificate ca având un caracter sistemic la nivel național (*Other Systemically Important Institutions – O-SII*) este bine capitalizată (consemnând o medie a ratei fondurilor proprii de nivel 1 de peste 18 la sută), dispune de o calitate bună a activelor (reflectată de un nivel scăzut a ratei creditelor neperformante – NPL de 4 la sută și un grad ridicat de acoperire a creditelor neperformante

cu provizioane de peste 60 la sută), iar eficiența activității desfășurate este corespunzătoare (profitabilitate – ROE este de peste 12 la sută, iar indicatorul cost/venit se situează la nivelul de 55 la sută) (Grafic 3.7). Totodată, raportul credite/depozite, calculat în relația cu clientela reprezentată de companiile nefinanciare și gospodăriile populației (80 la sută la 31 decembrie 2019), reflectă potențialul instituțiilor sistemice de a credita în continuare economia reală.

Art. 269 alin. (1) din Regulamentul BNR nr. 5/2013 privind cerințe prudențiale pentru instituțiile de credit, cu modificările și completările ulterioare, stipulează faptul că instituțiile de credit identificate drept instituții de tip O-SII trebuie să mențină, la nivel consolidat, subconsolidat sau individual, după caz, un amortizor O-SII, impus prin ordin emis de Banca Națională a României, la recomandarea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială. Potrivit art. 23 alin. (1) din Regulamentul CNSM nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizorilor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente, CNSM poate recomanda autorităților naționale de supraveghere financiară sectorială să impună instituțiilor de tip O-SII menținerea unui amortizor de până la 2 la sută din valoarea totală a expunerii la risc, calculată în conformitate cu art. 92 alin. (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013. Amortizorul respectiv trebuie să fie constituit din fonduri proprii de nivel 1 de bază și să fie suplimentar celorlalte cerințe aferente fondurilor proprii de nivel 1 de bază.

Dintre cele nouă bănci identificate ca fiind de importanță sistemică pe baza raportărilor aferente datei de 31 decembrie 2018, 7 sunt filiale ale unor bănci străine din alte state membre, toate de importanță sistemică în țara de origine, respectiv Franța (BRD), Italia (UniCredit), Ungaria (OTP Bank), Grecia (Alpha Bank), Spania (Garanti Bank) și Austria (BCR, Raiffeisen Bank). Pentru situația în care o instituție de tip O-SII este filială a unei instituții de tip G-SII sau o filială a unei instituții de tip O-SII, instituție de credit-mamă la nivelul UE și face obiectul unui amortizor O-SII la nivel consolidat, amortizorul care se aplică filialei în țara-gazdă (la nivel individual sau subconsolidat) nu poate depăși valoarea mai mare dintre următoarele: a) 1 la sută din valoarea totală a expunerii la risc calculată în conformitate cu art. 92 alin. (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 și b) rata amortizorului G-SII sau O-SII aplicabil grupului la nivel consolidat. Din grupul celor 9 bănci sistemice de la nivel local, două au capital autohton, respectiv CEC Bank (capital de stat) și Banca Transilvania (capital majoritar românesc).

În acest context, limitarea impusă de art. 23 alin. (3) din Regulamentul CNSM nr. 2/2017²⁷ face ca nivelul maxim al amortizorului O-SII ce poate fi aplicat instituțiilor de credit sistemice din România pe parcursul anului 2020 să fie de 2 la sută în cazul BCR, Raiffeisen Bank, OTP Bank, CEC Bank și Banca Transilvania și 1 la sută în cazul UniCredit Bank, BRD, Alpha Bank și Garanti Bank.

²⁷ Această limitare reprezintă implementarea la nivel național a prevederilor alin. (8) al art. 131 – Instituții globale de importanță sistemică și alte instituții de importanță sistemică din Directiva 2013/36/UE a parlamentului european și a consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE.

Având în vedere elementele de analiză menționate mai sus, Consiliul general al CNSM a emis Recomandarea CNSM nr. R/4/2019 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România²⁸, prin care se recomandă Băncii Naționale a României să impună, începând cu data de 1 ianuarie 2020, pe bază individuală sau consolidată, după caz, un amortizor de capital aferent altor instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII), calculat pe baza valorii totale a expunerii la risc, fiecărei instituții de credit identificate ca având un caracter sistemic pe baza datelor raportate pentru 31 decembrie 2018, după cum urmează: (i) 2 la sută pentru Banca Comercială Română (nivel consolidat), Raiffeisen Bank S.A. (nivel consolidat), Banca Transilvania (nivel consolidat), CEC Bank (nivel individual) și OTP Bank România (nivel consolidat) și (ii) 1 la sută pentru UniCredit Bank (nivel consolidat), BRD – Groupe Société Générale (nivel consolidat), Alpha Bank (nivel individual) și Garanti Bank (nivel individual).

Rezultatele privind identitatea băncilor sistemice, scorurile obținute de acestea conform analizei efectuate pe baza informațiilor aferente datei de 31 decembrie 2018 și nivelul amortizorului O-SII aplicabil începând cu 1 ianuarie 2020 sunt sintetizate în Tabelul 3.4. Aceste informații au fost publicate pe *website*-ul CNSM²⁹, în conformitate cu cerințele de transparență prevăzute de cadrul de reglementare național și european.

Tabel 3.4. Instituțiile de importanță sistemică identificate pentru anul 2020

Instituția de credit	Scorul conform indicatorilor obligatorii (Ghidul ABE)	Cerința privind amortizorul O-SII (% din valoarea totală a expunerii la risc)	Nivelul de aplicare a amortizorului O-SII
UniCredit Bank S.A.	1 839	1	consolidat
Banca Transilvania S.A.	1 527	2	consolidat
Banca Comercială Română S.A.	1 229	2	consolidat
BRD – Groupe Société Générale S.A.	1 137	1	consolidat
Raiffeisen Bank S.A.	879	2	consolidat
Alpha Bank România S.A.	468	1	individual
OTP Bank Romania S.A.	357	2	consolidat
CEC Bank S.A.	324	2	individual
Garanti Bank S.A.	287	1	individual

Sursa: CNSM

Secretariatul CNSM a notificat Comisia Europeană, CERS, ABE, BCE, autoritățile naționale competente/desemnate relevante, precum și instituțiile de credit vizate în legătură cu cerința de menținere a amortizorului O-SII, conform prevederilor cadrului de reglementare CRD IV/CRR implementat la nivel național. Nu au fost primite observații sau comentarii cu privire la măsura macroprudențială recomandată de autoritatea macroprudențială din România.

²⁸ Recomandarea CNSM nr. R/4/2019 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România a fost publicată pe *website*-ul CNSM (<http://www.cnsmro.ro/politica-macroprudentia/lista-recomandarilor/>).

²⁹ <http://www.cnsmro.ro/politica-macroprudentia/lista-recomandarilor/lista-actualizata-a-bancilor-sistemice-si-amortizorul-pentru-alte-institutii-de-importanta-sistemica-amortizorul-o-sii-aplicabil-in-anul-2020/>.

În urma emiterii de către CNSM a Recomandării nr. R/4/2019 privind implementarea instrumentelor macroprudențiale pentru îndeplinirea obiectivelor intermediare cuprinse în cadrul de ansamblu privind strategia politicii macroprudențiale a Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială, BNR și-a asumat implementarea instrumentului macroprudențial, constând în amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII), în vederea îndeplinirii obiectivului intermediar reprezentat de limitarea impactului sistemic al stimulentei nealiniate în vederea reducerii hazardului moral. În acest context, Banca Națională a României a pus în aplicare Recomandarea CNSM nr. R/4/2019 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România prin emiterea Ordinului BNR nr. 10/2019 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII)³⁰.

De la introducerea amortizorului O-SII în România, nivelul aplicat instituțiilor autohtone a înregistrat o tendință ascendentă având în vedere abordarea autorităților din țările de origine ale băncilor mamă care dețin filiale în România, constând în implementarea etapizată a acestui instrument macroprudențial la nivelul entităților aflate în aria de supraveghere. În acest context, și având în vedere limitările impuse prin reglementările europene autorităților din țările-gazdă în ceea ce privește nivelul maxim al amortizorului O-SII care putea fi aplicat filialelor băncilor străine, riscurile ce decurgeau din importanța sistemică a instituțiilor de credit nu puteau fi acoperite în mod corespunzător.

Astfel, începând cu data de 1 ianuarie 2016 și până la 31 decembrie 2018, a fost aplicată o rată a amortizorului O-SII de 1 la sută tuturor celor 9 instituții de credit având un caracter sistemic, identificate la acea perioadă. În perioada următoare, pe măsură ce politica macroprudențială a devenit mai restrictivă în țările de origine ale băncilor-mamă care dețin filiale în România, CNSM a început să dispună de o marjă de flexibilitate în stabilirea nivelului amortizorului de capital pentru instituțiile sistemică, astfel încât acesta să poată fi calibrat și în funcție de importanța sistemică a entităților. Astfel, în anul 2019, 4 bănci trebuiau să se conformeze unei cerințe privind amortizorul O-SII de 2 la sută, în cazul unei bănci cerința era de 1,5 la sută, iar restul de 4 instituții trebuiau să mențină o rată de 1 la sută. Începând cu ianuarie 2020, numărul băncilor cărora li se aplică o rată O-SII de 2 la sută a crescut la 5, după majorarea de la 1,5 la sută la 2 la sută a amortizorului O-SII aplicabil OTP Bank, în corelare cu nivelul amortizorului pe care banca-mamă trebuie să îl constituie în țara de origine.

3.2.1.3. Amortizorul de capital pentru riscul sistemic

Cadrul de implementare a instrumentului macroprudențial

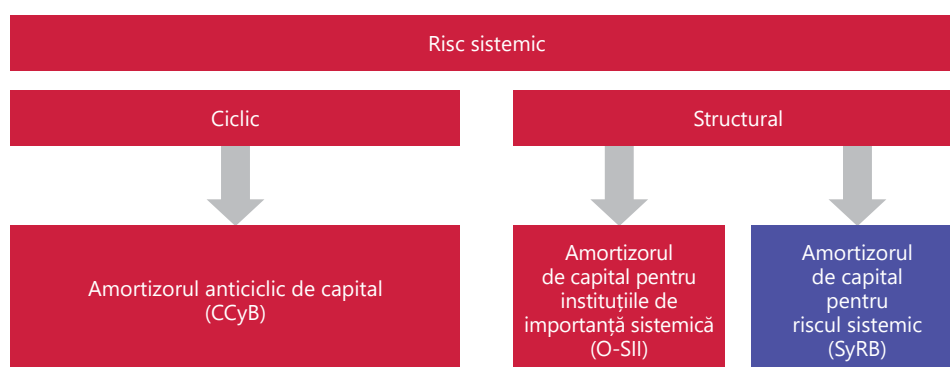
Amortizorul de capital pentru riscul sistemic are scopul de a acoperi pierderile înregistrate ca urmare a manifestării unor riscuri structurale de natură sistemică, care pot afecta

³⁰ Ordinul BNR nr. 10/2019 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII) a fost publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 933 din 20 noiembrie 2019 (Intrare în vigoare la 20 noiembrie 2019).

stabilitatea financiară, cu efecte asupra economiei reale. În cadrul paletelor de măsuri disponibile autorităților macroprudențiale naționale, amortizorul de capital pentru riscul sistemic poate fi utilizat în scopul îndeplinirii obiectivului intermediar privind „consolidarea rezilienței infrastructurilor financiare”. Alte instrumente utilizate în atingerea aceluiași obiectiv intermediar sunt, de exemplu, cerințele privind marjele și factorii de ajustare pentru compensarea prin contrapărți centrale, dar și raportarea sporită³¹.

Amortizorul de capital pentru riscul sistemic (SyRB), la fel ca și amortizorul de capital pentru instituțiile de importanță sistemică (O-SII), are rolul de a contribui la diminuarea riscului sistemic structural. Distincția dintre ele constă în faptul că amortizorul O-SII are rolul de a diminua riscul sistemic generat de dimensiunea instituțiilor de credit, în timp ce SyRB își manifestă caracterul structural în privința distribuției riscului la nivelul sistemului financiar, pe categorii de expuneri, instituții, sectoare sau orice alte forme de manifestare a vulnerabilităților de natură structurală. Poziția fiecărui amortizor în arhitectura politicii macroprudențiale europene/naționale este ilustrată în Figura 3.1.

Figura 3.1. Arhitectura politicii macroprudențiale privind amortizoarele de capital

Sursa: CERS

Amortizorul de capital pentru riscul sistemic a fost conceput ca un instrument flexibil aflat la îndemâna autorităților macroprudențiale naționale, având în vedere faptul că pachetul legislativ european CRD IV nu prevede limitări pentru aplicarea acestuia. Ca urmare, autoritățile naționale, ținând cont de particularitățile sistemului financiar, au posibilitatea de a selecta indicatorii în funcție de care se decide calibrarea amortizorului. Acest instrument macroprudențial poate fi aplicat asupra expunerilor instituțiilor, asupra grupurilor de instituții sau sectorului bancar în ansamblu, pe bază individuală, consolidată sau subconsolidată. În acest sens, ținând cont de vulnerabilitățile specifice identificate la nivelul sistemului financiar național, Banca Națională a României, la recomandarea CNSM, poate impune rate distincte ale amortizorului pentru diferite subcomponente ale sistemului financiar.

³¹ Recomandarea CERS din 4 aprilie 2013 privind obiectivele intermediare și instrumentele politicii macroprudențiale (CERS/2013/1) – https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/recommendations/ESRB_2013_1.ro.pdf.

În privința operaționalizării amortizorului de capital pentru riscul sistemic, CERS recomandă trei categorii specifice de riscuri care pot fi acoperite în urma calibrării instrumentului: (i) riscurile de propagare și amplificare a șocurilor în cadrul sistemului financiar, (ii) riscurile privind caracteristicile structurale ale sistemului bancar și (iii) riscurile sectorului bancar provenite din economia reală.

Experiența la nivelul UE

Experiența acumulată până în prezent la nivel european demonstrează un interes crescut al statelor membre pentru utilizarea amortizorului pentru riscul sistemic, având în vedere gradul ridicat de flexibilitate în implementarea și calibrarea acestuia. Astfel, la finalul anului 2019, bilanțul ilustrează că 17 state deja au operaționalizat acest instrument macroprudențial (Tabel 3.5). Finlanda și Marea Britanie au introdus un amortizor pentru riscul sistemic în cursul anului 2019, în timp ce alte state precum Ungaria, Austria, Danemarca sau Olanda au ajustat ratele aferente amortizorului. În ceea ce privește nivelul amortizorului, majoritatea țărilor optează pentru o limită de 3 la sută având în vedere complexitatea mai ridicată a procedurilor de notificare și autorizare pentru valorile care depășesc acest prag. Singura excepție este reprezentată de Norvegia, care aplică rate de până la 5 la sută pentru băncile identificate ca fiind de importanță sistemică, aceasta urmând a aplica prevederile cadrului de reglementare CRD IV începând cu anul 2020.

Tabel 3.5. Aplicarea amortizorului de capital pentru riscul sistemic în Europa

Stat membru	Rata (%)	Modul de aplicare	Categoria de risc sistemic
Austria	1 – 2	Expuneri totale	I + II
Bulgaria	3	Expuneri domestice	III
Croația	1,5 – 3	Expuneri totale	I + III
Cehia	1 – 3	Expuneri totale	I + II + III
Danemarca	1 – 3	Expuneri totale	I
Danemarca	3	Expuneri domestice (Insulele Feroe)	III
Estonia	1	Expuneri domestice	II + III
Finlanda	1 – 3	Expuneri totale	I + II + III
Ungaria	0	Expuneri domestice	II
Islanda	3	Expuneri domestice	III
Liechtenstein	2,5	Expuneri totale	I + II + III
Olanda	3	Expuneri totale	I
Norvegia	2 – 5	Expuneri totale	I + II + III
Polonia	3	Expuneri domestice	III
România	1 – 2	Expuneri totale	I + III
Slovacia	1	Expuneri domestice	I + III
Suedia	3	Expuneri totale	I + II
Marea Britanie	1 – 2	Expuneri totale	I

Notă: Categoria de risc sistemic se referă la: I - Caracteristicile structurale ale sectorului bancar; II - Propagarea și amplificarea șocurilor în sectorul financiar; III - Riscuri pentru sectorul bancar provenind din economia reală.

Sursa: CERS

La nivelul statelor membre se observă un nivel ridicat de eterogenitate atât în privința nivelului acestui amortizor (care variază de regulă între 0,5 și 3 la sută), cât și în privința riscurilor în funcție de care se iau deciziile privind calibrarea acestuia. Totuși, autoritățile naționale utilizează cu prioritate amortizorul de capital pentru riscul sistemic în scopul diminuării vulnerabilităților generate de caracteristicile structurale ale sectorului bancar (riscul din categoria I), urmate de riscurile ce provin din economia reală (categoria III). Această ultimă categorie de risc este invocată de majoritatea țărilor din regiunea Europei Centrale și de Est (România, Cehia, Polonia, Slovacia, Croația), având în vedere faptul că volatilitatea macroeconomică internă mai ridicată sau apariția unor șocuri externe poate avea un impact semnificativ asupra sectoarelor bancare din această regiune.

Unele state au decis aplicarea aceleiași rate pentru toate instituțiile, în timp ce altele au aplicat cote distincte în funcție de anvergura riscului sistemic al fiecărei instituții financiare, similar modului de implementare a amortizorului de capital pentru instituțiile de importanță sistemică. Totuși, practica de a acoperi riscurile privind importanța sistemică a instituțiilor de credit utilizând amortizorul de capital pentru riscul sistemic nu va mai fi posibilă în perioada următoare, ca urmare a modificărilor aduse CRD IV prin pachetul legislativ de reducere a riscurilor în sectorul bancar (mai multe detalii despre principalele modificări se regăsesc în Caseta D. Modificările cadrului de operaționalizare a amortizorului de capital pentru riscul sistemic (SyRB) prin implementarea pachetului CRD V/CRR II).

Caseta D. Modificările cadrului de operaționalizare a amortizorului de capital pentru riscul sistemic (SyRB) prin implementarea pachetului CRD V/CRR II

Amortizorul de capital pentru riscul sistemic (SyRB) a fost introdus în pachetul legislativ CRD IV în anul 2013 cu scopul de a preveni sau atenua riscurile non-ciclice pe termen lung, altele decât cele antrenate de creșterea excesivă a creditării. Cu toate acestea, practica ultimilor ani a oferit o serie de indicii cu privire la problema suprapunerii celor trei amortizoare structurale (G-SII, O-SII și SyRB). S-a creat astfel o nevoie de îngustare, specializare și separare a acestor instrumente macroprudențiale.

Setul de măsuri din noul pachet legislativ CRD V își propune să acorde o flexibilizare în utilizarea amortizorului SyRB la nivel sectorial, oferind astfel oportunitatea unei țintiri exclusive a unui sector în care se acumulează dezechilibre, cum ar fi cel imobiliar – demonstrat istoric ca o sursă importantă a episoadelor de stres financiar. Astfel, chiar dacă și prin versiunea anterioară a amortizorului SyRB se putea avea în vedere o țintire a expunerilor către un anumit sector al economiei, noul cadru legislativ îmbunătățește aspectele ce țin de calibrarea amortizorului în funcție de risc, reciprocitate, transparență și viteză de implementare a acestuia. Totodată, având în vedere posibilitatea utilizării țintite a amortizorului, a fost introdusă și posibilitatea explicită de a aplica rate multiple ale amortizorului pentru toate expunerile sau pentru seturi/subseturi de expuneri, pentru a acoperi surse diferite de risc sistemic structural, rezultând astfel o rată combinată a amortizorului pentru riscul sistemic. CRD V menționează un set de expuneri sectoriale asupra cărora se poate aplica SyRB, urmând ca, până la data de 30 iunie 2020, ABE să

emită un ghid, după consultarea cu CERS, privind subseturile de expuneri pe care va putea fi aplicat amortizorul SyRB.

Cu scopul de a crea o delimitare clară între amortizorul O-SII și SyRB, noul cadru CRD V nu mai permite utilizarea acestuia din urmă pentru a acoperi riscurile ce provin din importanța sistemică a instituțiilor. Prin urmare, ratele celor două amortizoare structurale vor fi aditive în noul cadru de reglementare, opțiunea de aplicare a ratei maxime fiind eliminată. Totodată, noul pachet legislativ prevede o serie de schimbări legate de pragul cumulat al amortizoarelor și notificările aferente. Noua legislație impune un prag nou de 5 la sută, compus din ratele celor două amortizoare structurale: G-SII/O-SII și SyRB. În cazul în care suma dintre rata amortizorului pentru riscul sistemic și rata amortizorului O-SII/G-SII aplicabil unei instituții de credit va depăși acest nivel, autoritatea competentă sau desemnată care intenționează să implementeze măsura va trebui să obțină o autorizare în acest sens din partea Comisiei Europene, după ce ABE și CERS și-au expus opinia.

Pentru că o disociere clară între componenta structurală și cea ciclică este greu de realizat în practică, exista riscul ca anumite intervenții oportune să fie întârziate de lipsa unei argumentații solide privind caracterul structural al riscului sistemic. Astfel, CRD V precizează că amortizorul de capital pentru riscul sistemic nu trebuie să aibă arii de suprapunere cu amortizorul anticiclic de capital, și anume acesta trebuie să se adreseze altor riscuri decât cele privind creșterea excesivă a creditării în perioade de accelerare economică.

În scopul coordonării măsurilor macroprudențiale la nivel european, atunci când un stat solicită aplicarea prin reciprocitate a amortizorului de capital pentru riscul sistemic, se va stabili dacă riscul sistemic este deja avut în vedere în calibrarea propriului amortizor SyRB de către celelalte state membre. În cazul în care se constată că sunt riscuri distincte, amortizorul pentru care s-a solicitat reciprocitatea se adună cu cel aplicabil la nivel național, iar în cazul în care este vorba de țintirea aceluiași risc, se va aplica rata mai mare dintre cele două amortizoare de capital pentru riscul sistemic.

În ceea ce privește cerințele de notificare, în situația în care rata combinată a amortizorului SyRB este sub 3 la sută, autoritatea competentă sau desemnată trebuie să notifice CERS cu o lună înainte de publicarea deciziei. În cazul în care nivelul ratei combinate este între 3 la sută și 5 la sută, autoritatea competentă sau desemnată trebuie să ceară opinia Comisiei Europene, să o respecte sau să argumenteze de ce nu o respectă, iar dacă rata cumulată depășește pragul de 5 la sută, este necesară primirea unei autorizări din partea Comisiei Europene, după ce a fost primită, în prealabil, opinia CERS. De asemenea, ABE poate transmite o opinie către Comisia Europeană. În cazul sucursalelor instituțiilor de credit din alte state membre, autoritățile naționale care stabilesc o rată a amortizorului pentru riscul sistemic pot solicita CERS să emită o recomandare adresată unuia sau mai multor state membre care pot recunoaște rata amortizorului pentru riscul sistemic.

La nivelul comunicării, fiecare autoritate competentă sau desemnată trebuie să publice pe *website*-ul propriu cel puțin următoarele informații: rata sau ratele amortizorului SyRB, instituțiile cărora li se aplică, expunerile asupra cărora se aplică, o justificare cu privire la stabilirea sau restabilirea ratei sau a ratelor amortizorului, data de la care instituțiile trebuie să se conformeze și țările unde expunerile sunt recunoscute.

Implementarea în România

În România, implementarea amortizorului de capital pentru riscul sistemic s-a realizat în decembrie 2017, în urma emiterii de către Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială a Recomandării nr. 9/2017 privind amortizorul de capital pentru risc sistemic în România. Această recomandare a fost adresată Băncii Naționale a României, cu aplicare începând cu data de 30 iunie 2018. În acest context, Banca Națională a României a inițiat procesul de implementare prin emiterea Ordinului BNR nr. 4/2018 privind amortizorul de capital pentru risc sistemic, care a fost publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 433 din 22 mai 2018.

Obiectivele care au stat la baza acestei recomandări sunt legate de administrarea adecvată a riscului de credit la nivel macroprudențial, dar și de creșterea rezilienței sectorului bancar împotriva unor potențiale șocuri neanticipate. La nivelul fiecărei instituții de credit, gradul de îndeplinire a obiectivelor mai sus menționate este cuantificat prin intermediul indicatorilor care reflectă calitatea activelor (rata creditelor neperformante și gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante). Totodată, introducerea amortizorului de capital pentru riscul sistemic s-a realizat și pe fondul unui context financiar național caracterizat de următoarele vulnerabilități: (i) problema creditelor neperformante, un subiect intens dezbătut atât la nivelul Uniunii Europene, cât și la nivel global de către factorii de decizie, (ii) tensionarea echilibrelor macroeconomice interne și (iii) un context regional și internațional care și-a menținut caracterul incert.

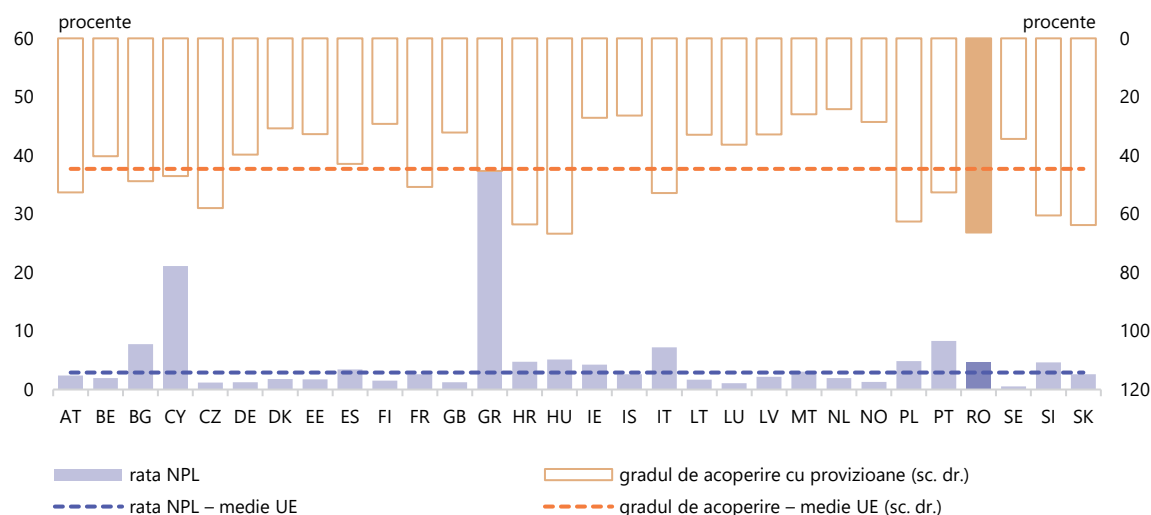
Conform metodologiei, amortizorul poate fi stabilit la nivelul de zero, 1 la sută sau 2 la sută, în funcție de valoarea indicatorilor privind rata creditelor neperformante și gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante, raportate la pragurile de referință. Metodologia utilizată pentru încadrarea la fiecare nivel a amortizorului este ilustrată în Tabelul 3.6.

Tabel 3.6. Metodologia de calcul a nivelului amortizorului de capital pentru riscul sistemic

Rata creditelor neperformante	Gradul de acoperire cu provizioane	Nivelul amortizorului (% din expunerile totale)
< 5%	> 55%	0
> 5%	> 55%	1
< 5%	< 55%	1
> 5%	< 55%	2

Sursa: CNSM, BNR

Grafic 3.8. Rata NPL și gradul de acoperire cu provizioane – comparație la nivelul UE (septembrie 2019)

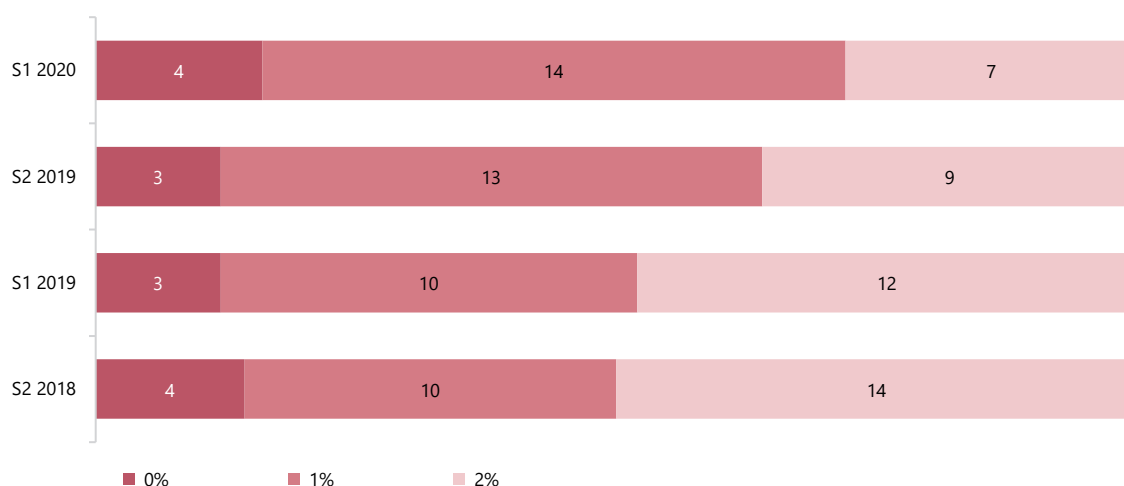

Sursa: ABE

Un aspect metodologic important este faptul că baza de calcul a acestor indicatori utilizați în calibrarea amortizorului constă într-o valoare medie înregistrată într-o perioadă de 12 luni anterioare perioadei de menținere a amortizorului, determinată potrivit unei standardizări stabilite prin Ordinul BNR nr. 8/2018 privind amortizorul de capital pentru risc sistemic (publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1031 din 5 decembrie 2018). În concordanță cu Recomandarea nr. 7/2018 privind amortizorul de capital pentru riscul sistemic în România, recalibrarea amortizorului se realizează semestrial, astfel încât procesul de monitorizare să se realizeze în timp real pentru a putea evalua progresele înregistrate atât la nivel individual, cât și agregat. Un alt aspect metodologic constă în faptul că baza asupra căreia este aplicat amortizorul de capital pentru riscul sistemic este reprezentată de expunerile totale ale instituției de credit, implementarea amortizorului fiind efectuată la cel mai înalt nivel de consolidare.

Astfel, amortizorul de capital pentru riscul sistemic (SyRB) și amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII) se aplică asupra aceleiași baze de calcul, respectiv nivelul expunerilor totale ale instituțiilor de credit. Prin urmare, în conformitate cu prevederile cadrului de reglementare în vigoare, cerința de capital pentru fiecare instituție de credit se determină ca valoarea maximă dintre ratele celor două amortizoare structurale de capital. Din acest motiv, cerințele de capital aferente amortizorului SyRB sunt mai importante pentru instituțiile de credit de dimensiuni medii sau reduse, deoarece, pentru instituțiile de importanță sistemică, cerința suplimentară față de cea privind amortizorul O-SII este de regulă redusă sau chiar inexistentă (în cazul în care rata SyRB coincide sau este mai redusă decât rata O-SII). Astfel, cerința maximă de capital care poate fi solicitată unei instituții de credit, ținând cont de cele două amortizoare structurale implementate în România, este de 2 la sută din nivelul expunerilor totale la risc.

Grafic 3.9. Numărul de instituții de credit în funcție de rata amortizorului SyRB

Sursa: BNR

Pe parcursul ultimilor ani, ca urmare a eforturilor susținute ale instituțiilor de credit în procesul de curățare a bilanțurilor, rata creditelor neperformante a înregistrat o tendință descendentă, coborând sub pragul de 5 la sută în 2019 (Grafic 3.8). În pofida dinamicii pozitive a acestui indicator, România încă se situează peste nivelul mediu înregistrat la nivelul Uniunii Europene, de 2,9 la sută.

În schimb, România se poziționează în topul țărilor din UE în privința gradului de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante. În septembrie 2019, gradul de acoperire cu provizioane a ajuns la 66,7 la sută, cu mult peste valoarea medie înregistrată de acest indicator la nivelul Uniunii Europene, unde se plasează în continuare sub 45 la sută.

Dinamica distribuției instituțiilor de credit în funcție de rata amortizorului de capital pentru riscul sistemic relevă o tendință pozitivă, înregistrată încă de la introducerea instrumentului macroprudențial, numărul de instituții cărora le este aplicabilă o rată de 2 la sută înjumătățindu-se până la finalul anului 2019 (Grafic 3.9). În pofida reîncadrării unui număr important de instituții de credit din categoria cea mai slabă în grupa băncilor cărora le este aplicabilă o cerință aferentă amortizorului SyRB de 1 la sută, numărul instituțiilor cărora li se aplică nivelul de 0 la sută a rămas relativ constant. Prin urmare, deși la nivel agregat, indicatorii privind creditele neperformante și gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante au consemnat o dinamică pozitivă pronunțată, la nivel individual situația rămâne eterogenă și necesită eforturi suplimentare în procesul de curățare a bilanțurilor pentru a asigura o distribuție a ratelor amortizorului SyRB cât mai apropiată de zero.

3.2.2. Alte instrumente macroprudențiale

Instrumentele prezentate în continuare sunt implementate de BNR în urma recomandării CNSM, fiind aplicabile sectorului bancar.

3.2.2.1. Aplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de alte state membre

În scopul de a evita arbitrajul de reglementare la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene, CERS recomandă autorităților relevante din fiecare stat recunoașterea măsurilor macroprudențiale adoptate la nivelul celorlalte state membre. Prin intermediul mecanismului de reciprocitate se asigură faptul că expunerile caracterizate de un risc similar beneficiază de același tratament macroprudențial, indiferent de statul în care sunt localizate. În acest sens, în momentul în care un stat adoptă o măsură macroprudențială, poate transmite o solicitare de reciprocitate, iar CERS, în calitate de autoritate macroprudențială la nivel european, poate emite o recomandare către alte state membre.

La o recomandare de acest tip, autoritățile macroprudențiale naționale pot răspunde în două moduri, respectiv fie prin implementarea recomandării, fie prin justificarea motivelor pentru care nu este necesară implementarea acesteia. Principalul factor care ghidează această decizie este nivelul expunerilor instituțiilor de credit din acel stat membru față de o categorie specifică de debitori din statul care solicită reciprocitatea. În scopul facilitării acestui demers, odată cu transmiterea solicitării de reciprocitate, statul în cauză transmite și pragurile de semnificație, exprimate atât în măsură absolută, cât și relativă, începând de la care este recomandată implementarea măsurii prin reciprocitate.

Statele pentru care nivelul expunerilor în jurisdicția care a transmis solicitarea se situează peste pragul de semnificație sunt cele vizate pentru implementarea prin reciprocitate a măsurii. Totuși, în cazul în care măsura este considerată oportună, în scopul asigurării stabilității financiare și celelalte state membre pot decide aplicarea prin reciprocitate voluntară a acesteia. Măsurile care fac obiectul recunoașterii prin reciprocitate voluntară pot fi impuse băncilor care dețin expuneri în jurisdicția care solicită aplicarea unei măsuri prin reciprocitate, fie în mod direct (expuneri transfrontaliere), fie prin intermediul sucursalelor acestora. Recomandarea CERS/2/2015 privind evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor de politică macroprudențială și aplicarea prin reciprocitate voluntară a acestor măsuri (Recomandarea CERS/2/2015) reprezintă cadrul care stă la baza aplicării principiului reciprocității.

În anul 2019, CNSM a analizat și a aprobat două decizii cu privire la oportunitatea recunoașterii măsurilor macroprudențiale adoptate de Franța, respectiv Suedia. Măsura macroprudențială a Franței a făcut obiectul Recomandării CERS/8/2018 de modificare a Recomandării CERS/2/2015, publicată în *Jurnalul Oficial* al Uniunii Europene la data de 1 februarie 2019. Măsura constă în restrângerea, la 5 la sută din capitalul eligibil, a limitei pentru expunerile mari prevăzute la art. 395 alin. (1) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013, expuneri față de societăți nefinanciare de dimensiuni mari, cu grad ridicat de îndatorare, cu sediul social în Franța. Această măsură este aplicată tuturor instituțiilor de importanță sistemică (O-SII sau G-SII) la cel mai înalt nivel de consolidare. Pentru aplicarea acestei măsuri, o societate nefinanciară mare este definită drept cea față de care o instituție de credit are expuneri de cel puțin 300 milioane euro, iar o societate financiară foarte îndatorată este definită drept cea al cărei efect de levier este supraunitar și care are o rată de acoperire

a cheltuielilor financiare mai mică de 3. Pragul de semnificație propus pentru expunerile instituțiilor financiare (O-SII sau G-SII), considerate la cel mai înalt nivel de consolidare față de sectorul societăților nefinanciare din Franța, este de 2 miliarde euro.

Măsura macroprudențială a Suediei a făcut obiectul Recomandării CERS/1/2019 din 15 ianuarie 2019 de modificare a Recomandării CERS/2/2015. Măsura constă în impunerea unei limite inferioare de 25 la sută a ponderii de risc medie aplicate expunerilor imobiliare de tip retail față de debitori rezidenți în Suedia, garantate cu bunuri imobile locative. Această măsură este aplicabilă tuturor instituțiilor de credit autorizate în Suedia și care utilizează abordarea bazată pe modele interne de rating (IRB). Totodată, autoritatea suedeză a propus ca băncile din statele membre cu expuneri pe piața imobiliară suedeză, fie prin sucursale, fie prin expuneri directe transfrontaliere, să utilizeze același tratament. Pragul de materialitate pentru expunerile unei instituții de credit dintr-un stat membru pe piața imobiliară suedeză de tip *retail* este de 5 miliarde SEK.

Luând în considerare faptul că expunerile instituțiilor de credit (O-SII) din România față de sectorul societăților nefinanciare din Franța se situează cu mult sub nivelul pragului de materialitate, iar expunerile de tipul creditelor imobiliare ale instituțiilor de credit românești, acordate debitorilor rezidenți în Suedia, sunt mult inferioare pragului propus de autoritatea macroprudențială suedeză, CNSM a luat decizia de a nu aplica prin reciprocitate măsurile macroprudențiale implementate de Franța și Suedia³². În acest context, CNSM a recomandat Băncii Naționale a României să monitorizeze periodic expunerile transfrontaliere ale instituțiilor de credit față de alte state membre și să adopte măsurile care se impun, dacă acestea devin semnificative.

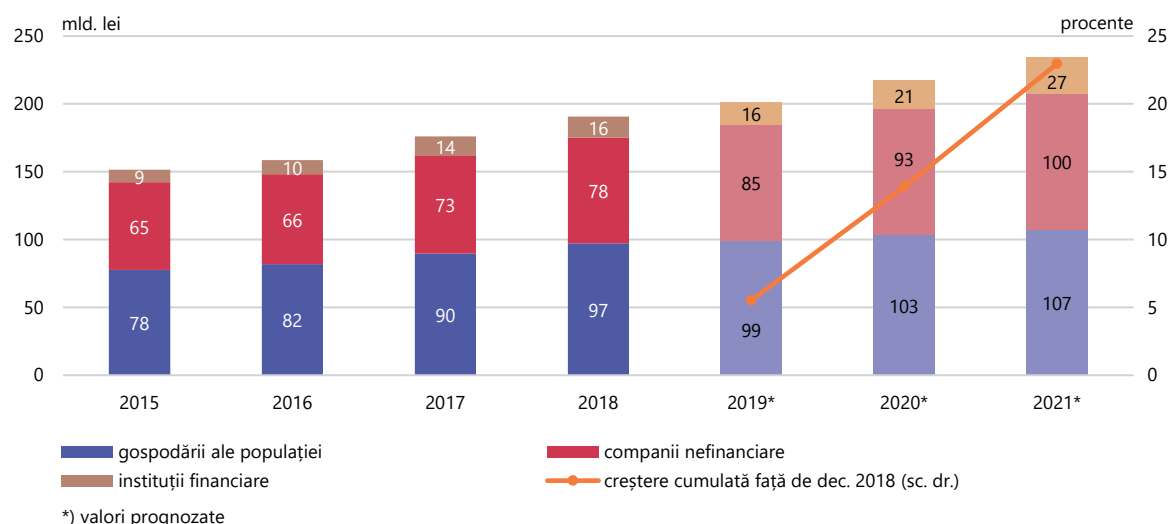
3.2.2.2. Evaluarea impactului planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală

Responsabilitatea principală a Comitetul European pentru Risc Sistemic este aceea de a realiza supravegherea macroprudențială a sistemului financiar de la nivelul UE în scopul prevenirii și diminuării potențialului de acumulare a riscurilor sistemice. În acest sens, unul dintre aspectele importante ce trebuie analizate este cel legat de modul în care evoluează creditarea economiei reale realizată prin intermediul sectorului financiar. Ca urmare, CERS a emis în data de 20 decembrie 2012 Recomandarea CERS/2012/2 privind finanțarea instituțiilor de credit, în scopul asigurării sustenabilității planurilor de finanțare și a gestionării adecvate a riscului de finanțare de către bănci. În cadrul acesteia, subrecomandarea A3, adresată autorităților naționale de supraveghere și altor autorități cu mandat macroprudențial, vizează evaluarea impactului planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală.

În acest context, la nivel național, ca urmare a emiterii Recomandării CNSM nr. 10/2017 privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite

³² Decizia CNSM nr. D/1/2019 privind neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de Franța și Suedia.

Grafic 3.10. Activitatea de creditare prognozată, la nivel agregat și pe componente

Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

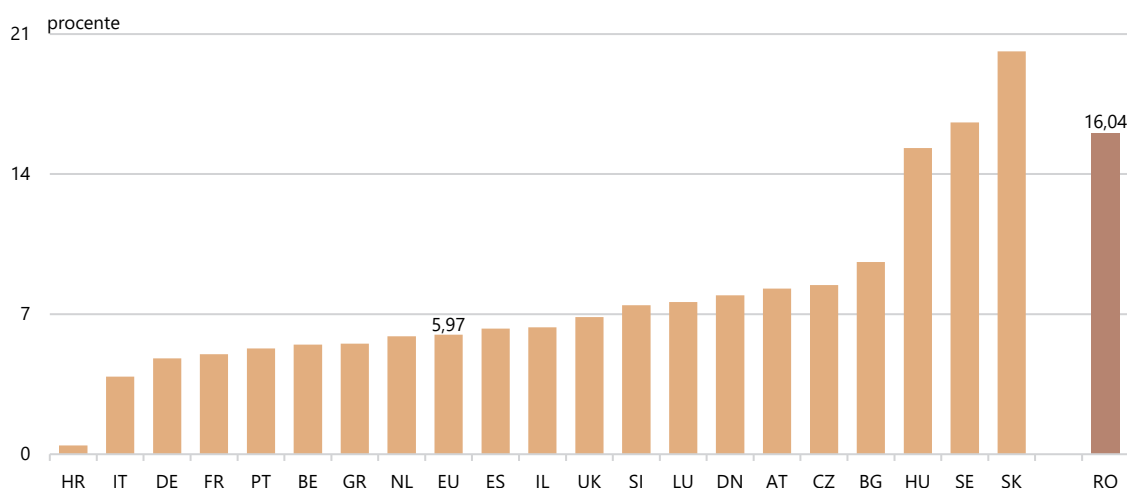
către economia reală, Banca Națională a României realizează evaluări anuale privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală, pe care le supune discuției Consiliului general al CNSM. Rezultatele analizei derulate în anul 2019 au fost incluse pe ordinea de zi a ședinței CNSM din data de 16 decembrie 2019.

Evaluarea la nivelul sectorului bancar românesc se face având la bază datele raportate de cele mai mari 7 bănci din sistem, respectiv: Banca Transilvania, BCR, BRD, Raiffeisen Bank, UniCredit Bank, CEC Bank, Alpha Bank.

Conform planurilor de finanțare transmise de instituțiile de credit în anul 2019, activitatea bancară va avea un impact pozitiv asupra economiei reale în următoarea perioadă, pe toate categoriile de credite analizate. Analiza planurilor de finanțare pentru un orizont de trei ani (decembrie 2018 – decembrie 2021) ale instituțiilor de credit raportoare relevă următoarele evoluții previzionate pentru activitatea de creditare: (i) creșterea finanțării atât a sectorului real, cât și a celui financiar, (ii) o majorare cu 18,5 la sută, cumulată pe trei ani, a creditului acordat sectorului real, creștere estimată atât pe segmentul populației (+10,4 la sută), cât și pe cel al societăților nefinanciare (+28,6 la sută), (iii) un ritm mai rapid de creștere a creditării către societățile financiare (+73,3 la sută cumul pe trei ani) și (iv) creșterea activului cu 16 la sută în trei ani, în principal pe seama activității de creditare a sectorului real.

Creditul ipotecar acordat rezidenților va continua să joace un rol important în politica de creditare a băncilor (+11,5 la sută), menținându-și constantă ponderea în totalul creditelor acordate gospodăriilor populației (66 la sută la finalul anului 2021). Pentru următorii trei ani se întrevide o ușoară schimbare în strategia băncilor în ceea ce privește creditarea companiilor, proporția creditelor către IMM continuând să scadă, de la 54,1 la sută în decembrie 2018 până la 51,4 la sută la finalul anului 2020, pe fondul unui ritm de creștere mai ridicat al creditului pentru întreprinderile mari.

Grafic 3.11. Evoluția prognozată a creșterii cumulate a activelor la nivelul UE³³ (2019-2021)

Sursa: ABE, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

Analiza pe componente a evoluției bilanțiere indică faptul că principalele elemente de activ care contribuie la creșterea cumulată pe trei ani (în cuantum de 16 la sută) a bilanțului celor 7 bănci sunt creditele acordate sectorului real. Creditele pentru gospodăriile populației contribuie cu 3 puncte procentuale la creșterea activului total, în timp ce activitatea de creditare a societăților nefinanciare contribuie cu 6,5 puncte procentuale. Această dinamică s-a schimbat față de raportările precedente. În 2017, băncile raportau o structură echilibrată a creșterii între creditarea populației și cea companiilor nefinanciare, ambele situându-se în jurul valorii de 5 puncte procentuale. Ultimele date indică o orientare sporită a băncilor către creditarea societăților, atât a celor nefinanciare, cât și a celor financiare. Acest lucru poate indica o schimbare a modelului de afaceri al principalelor instituții de credit din România.

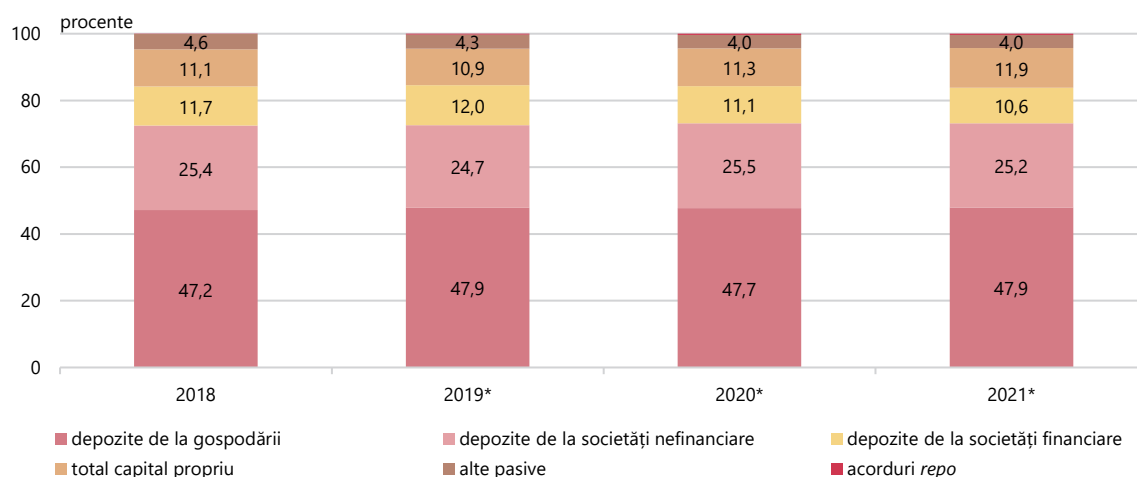
Comparațiile la nivel european plasează România pe una dintre primele poziții în ceea ce privește creșterea cumulată a activelor pe perioada celor trei ani, respectiv pe locul trei după Slovacia și Suedia. În ceea ce privește ritmul creditării populației, România se află sub media europeană în anul 2019, însă la un nivel foarte apropiat de aceasta în 2020 și 2021. În schimb, ratele de creștere a creditării acordate societăților nefinanciare situează România pe poziții fruntașe la nivel european, pe toți cei trei ani de analiză.

Structura pasivelor și sursele de finanțare a creditării

Potrivit planurilor de finanțare, băncile își propun să acopere creșterea de aproximativ 32 miliarde lei a creditului acordat sectorului privat în primul rând prin majorarea: (i) depozitelor de la gospodăriile populației, (ii) a depozitelor societăților nefinanciare și (iii) a capitalului propriu.

³³ Conform datelor prezentate în *EBA Report on Funding Plans* publicat în august 2019, România a fost exclusă din analiza aferentă anului 2019 deoarece două din cele trei mari bănci românești consolidează informațiile la nivel de grup european. Într-o situație similară se mai află alte opt state membre ale UE. Pentru a completa informația au fost folosite planurile de finanțare raportate la nivel național de cele 7 bănci.

Grafic 3.12. Structura actuală și previzionată a pasivului

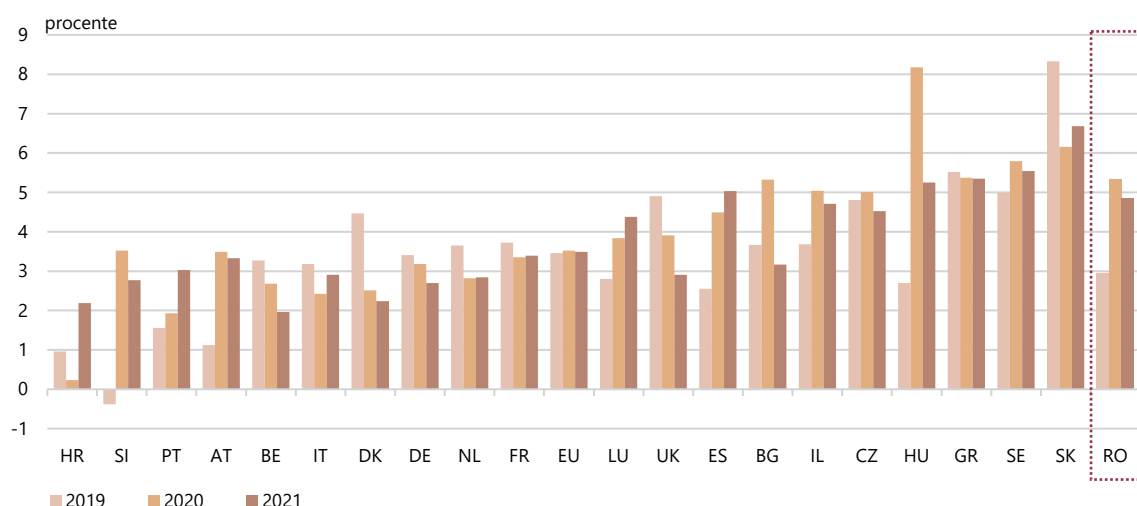
*) valori prognozate

Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

Pentru perioada 2018-2021, principalele surse de finanțare a activității de creditare vor continua să fie depozitele, care își vor menține ponderea în pasiv la circa 80 la sută. Finanțarea prin emisiune de titluri de creanță pe termen lung va rămâne la un nivel nesemnificativ în termeni absoluți, deși previziunile arată o triplare a acesteia în următorii trei ani, până la 2 la sută din pasiv.

La nivel european, România se află printre primele zece poziții în ceea ce privește ponderea depozitelor în total pasive, precum și a ratelor de creștere a acestora pentru următorii trei ani, care se situează peste media europeană. Planurile de finanțare ale instituțiilor de credit ar putea fi folosite pentru stabilirea liniilor directe privind politicile macroprudențiale. Pe baza datelor furnizate de instituțiile de credit pot fi extrase informații de tip *forward*

Grafic 3.13. Creșterea prognozată a depozitelor de la populație și de la companii nefinanciare

Sursa: ABE

looking cu privire la evoluția creditării sau pentru identificarea într-o fază incipientă a unor vulnerabilități și acumularea unor eventuale riscuri la adresa stabilității financiare, fapt care ar putea permite pregătirea și activarea/dezactivarea timpurie a instrumentelor macroprudențiale, crescând astfel eficiența și eficacitatea acestora.

În plus față de planurile de finanțare ale celor 7 bănci de importanță sistemică raportoare, Banca Națională a României monitorizează atent și activitatea de creditare a băncilor nerezidente față de companiile românești. Activitatea de monitorizare a fluxurilor de credite ale acestor bănci are rolul de a preveni potențialele efecte asupra stabilității financiare, printre care se numără: creșterea excesivă a datoriei externe private, menținerea intermedierei financiare la un nivel mai redus, păstrarea în bilanțurile băncilor rezidente a unei structuri mai riscante din perspectiva capacității debitorilor de rambursare a creditelor.

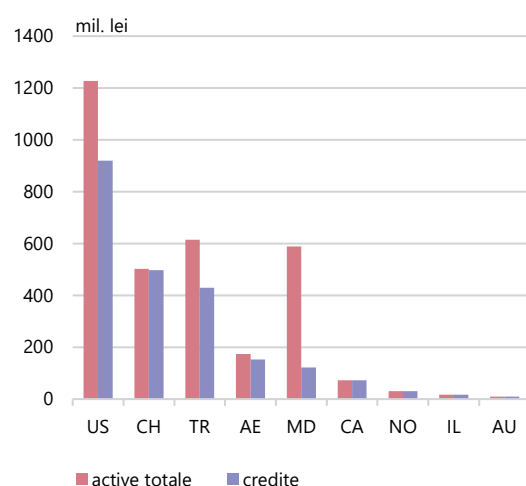
3.2.2.3. Evaluarea semnificației țărilor terțe pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital

Ca urmare a Recomandării CERS/2015/1 privind recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice pentru expunerile față de țări terțe (CERS/2015/1), transpusă la nivel național prin Recomandarea CNSM nr. 2/14.06.2017 referitoare la țările terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, BNR derulează periodic evaluări privind expunerile sectorului bancar românesc către statele terțe pe care le supune analizei CNSM.

Analiza privind identificarea statelor terțe semnificative se realizează atât la nivel național, de către autoritățile competente, cât și la nivel european, de către CERS. În cazul în care se constată faptul că unul dintre statele monitorizate prezintă evoluții excesive ale creditării, Directiva 2013/36/UE (CRD IV) permite ca, în anumite circumstanțe, autoritățile desemnate să stabilească o rată a amortizorului anticiclic pentru expunerile față de o țară terță pe care instituțiile autorizate la nivel național trebuie să îl aplice în scopul calculării amortizorului anticiclic de capital specific instituției.

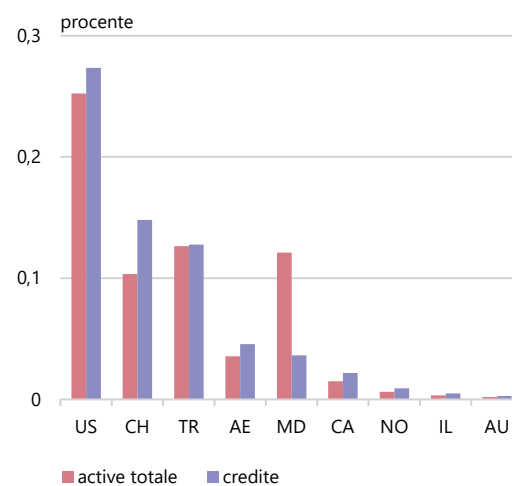
Metodologia de stabilire statelor terțe semnificative recomandată de către CERS constă în analiza următorilor trei indicatori: (1) activele ponderate la risc; (2) expunerea inițială; (3) expunerile în stare de nerambursare. Conform metodologiei armonizate la nivel european, pentru calculul acestor indicatori sunt utilizate formulare specifice raportărilor COREP. Pentru ca o țară terță să fie considerată semnificativă, aceasta trebuie să îndeplinească unul dintre următoarele două criterii: (i) valoarea expunerilor să depășească nivelul de 1 la sută pentru cel puțin unul dintre indicatorii menționați mai sus, în fiecare dintre cele două trimestre anterioare datei de referință și (ii) media aritmetică a expunerilor față de țara terță respectivă, în cele opt trimestre anterioare datei de referință, să fi fost de cel puțin 1 la sută pentru cel puțin unul dintre cei trei indicatori.

Grafic 3.14. Expuneri totale și din credite față de state terțe – valoric

Sursa: BNR

Grafic 3.15. Expuneri totale și din credite față de state terțe – procentual

Sursa: BNR

CERS desfășoară această analiză la nivel european, folosind date agregate provenite din raportările instituțiilor de credit. De asemenea, CERS centralizează situația statelor terțe identificate la nivelul fiecărei autorități naționale. Pentru anul 2019 au fost identificate următoarele state terțe semnificative la nivel european: Statele Unite ale Americii, Hong Kong, Singapore, Elveția, China, Turcia, Brazilia și Rusia.

Metodologia CERS prezintă dezavantajul că instituțiile de credit au obligația de a completa formularele COREP referitoare la expunerile defalcate pe state doar în situația în care raportul între expunerile inițiale externe și totalul expunerilor inițiale (atât interne, cât și externe) este mai mare sau egal cu 10 la sută. Întrucât sistemul bancar românesc este marcat de o concentrare puternică a expunerilor către piața internă, analiza realizată la nivelul României, conform acestei metodologii, a oferit rezultate neconcludente.

În acest context, analiza la nivel național a inclus și o serie de indicatori suplimentari. Astfel, conform datelor provenite din raportările aferente bilanțului monetar al instituțiilor de credit, la data de referință 31 decembrie 2018 expunerile către statele terțe echivalau 0,7 la sută din totalul creditelor acordate. Defalcarea pe țări (prezentată în Graficele 3.14 și 3.15), arată că Statele Unite ale Americii reprezintă cel mai important partener financiar non-UE al băncilor românești, urmate de Elveția, Turcia, Emiratele Arabe Unite și Republica Moldova. De menționat însă, că majoritatea acestor expuneri nu provin din credite acordate sectorului real, ci din expuneri față de instituții financiare.

De asemenea, în analiză au fost folosite și seturi de date aferente raportărilor COREP, altele decât cele recomandate în metodologia CERS. Aceste date nu permit defalcarea expunerilor în funcție de statul de proveniență, însă oferă informații în ceea ce privește structura expunerilor băncilor autohtone. Astfel, la data de 31 decembrie 2018, ponderea expunerilor inițiale externe (atât către state membre, cât și față de state terțe) ale sectorului bancar românesc în totalul expunerilor era de aproximativ 7 la sută, iar expunerile totale față de state terțe generează o cerință redusă de capital (0,13 la sută). Aceste elemente ale analizei au fost coroborate și cu date provenite din raportările FINREP, care arată faptul că,

la sfârșitul anului precedent, creditele acordate companiilor nefinanciare și populației din România aveau o pondere de 99,4 la sută în totalul acestor tipuri de credite.

Având în vedere toate aceste considerente, Consiliul general al CNSM a emis Decizia CNSM nr. D/2/2019 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, conform căreia, pentru anul 2019, nu au fost identificate țări terțe semnificative pentru sectorul bancar din România.

4. Implementarea politici macroprudențiale

În vederea implementării la nivel național a măsurilor necesare în vederea prevenirii sau diminuării riscurilor sistemice, Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială este împuternicit, în conformitate cu prevederile art. 4 alin. (1) lit. a) și b) din Legea nr.12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național: (a) să emită recomandări și avertizări adresate Băncii Naționale a României și Autorității de Supraveghere Financiară, în calitate de autorități naționale de supraveghere financiară sectorială și (b) să emită recomandări adresate Guvernului, în scopul menținerii stabilității financiare. Destinatarii trebuie să informeze CNSM cu privire la măsurile adoptate sau, în cazul în care nu au adoptat astfel de măsuri, informarea va cuprinde motivele neadoptării acestora. În cazul în care CNSM constată că nu s-a dat curs recomandării sale sau că destinatarii nu au justificat în mod adecvat lipsa lor de acțiune, acesta informează, în condiții de strictă confidențialitate, destinatarii (art. 4 alin. (3) din Legea nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național).

Regulamentul nr. 1 din data de 9 octombrie 2017 privind organizarea și funcționarea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială acordă Consiliului general competența de a asigura monitorizarea măsurilor luate de destinatari, în urma avertizărilor și recomandărilor adoptate, prin intermediul celor două Comisii tehnice³⁴. Comisiile tehnice evaluează măsurile adoptate și/sau justificările în cazul neadoptării măsurilor care au fost comunicate de către destinatarii recomandărilor emise și prezintă Consiliului general o informare.

În acest context, se elaborează analize periodice cu privire la modul de implementare a recomandărilor emise de CNSM. Astfel, în perioada decembrie 2018 – decembrie 2019, CNSM a emis un număr de 6 recomandări, după cum urmează:

- în ședința din data de 17 decembrie 2018 – Recomandarea CNSM nr. R/8/2018 privind amortizorul anticiclic de capital în România;
- în ședința din data de 6 iunie 2019 – Recomandarea CNSM nr. R/1/2019 privind amortizorul anticiclic de capital în România și Recomandarea CNSM nr. R/2/2019 privind Strategia de implementare a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) de către instituțiile financiare nebankare ca bază a contabilității și pentru întocmirea situațiilor financiare individuale;

³⁴ În conformitate cu prevederile art. 5 din Legea nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național, CNSM include în structura sa organizațională Comisia tehnică privind riscul sistemic și Comisia tehnică privind gestiunea crizelor financiare.

- ➡ în ședința din data de 11 septembrie 2019 – Recomandarea CNSM nr. R/3/2019 privind amortizorul anticiclic de capital în România și Recomandarea CNSM nr. R/4/2019 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România;
- ➡ în ședința din data de 16 decembrie 2019 – Recomandarea CNSM nr. R/5/2019 privind amortizorul anticiclic de capital în România.

În vederea evaluării modului de îndeplinire a cerinței prevăzute de art. 4 alin. (2) din Legea nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național, Comisia tehnică privind riscul sistemic a inițiat analiza privind stadiul implementării recomandărilor emise de Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială în perioada decembrie 2018 – decembrie 2019, solicitând informații de la destinatari. Rezultatul analizei este sintetizat în Anexă (Tabel A.1), care include și recomandările emise în perioada anterioară, ce nu au fost finalizate sau care au un termen permanent pentru implementare, implicând elaborarea unor analize periodice.

Anexă

Situația privind stadiul implementării recomandărilor emise de CNSM în perioada decembrie 2018 – decembrie 2019, precum și a celor emise în perioada anterioară, care nu au fost finalizate sau care au un termen permanent pentru implementare

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării
Recomandarea CNSM nr. 2/14.06.2017 referitoare la țările terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital (termen permanent)	BNR	Recomandarea a fost implementată prin efectuarea unor evaluări periodice de către BNR, supuse analizei și deciziei Consiliului general al CNSM, în urma cărora au fost emise: (i) Decizia CNSM nr. D/8/2018 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital și (ii) Decizia CNSM nr. D/2/2019 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital. Prin acestea s-a stabilit că, aferent anilor 2018 și 2019, nu au fost identificate țări terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital.
Recomandarea CNSM nr. 3/14.06.2017 privind îmbunătățirea informațiilor statistice necesare analizelor privind piața imobiliară	BNR, ASF	BNR și ASF au implementat recomandarea CNSM prin elaborarea și derularea unui chestionar privind piețele imobiliare și comerciale din România, care a fost transmis către: (1) instituțiile de credit din România care dețin un rol important pentru sectorul imobiliar; (2) companii nefinanciare care participă în mod direct sau indirect la activitatea pieței imobiliare din România (77 de companii); (3) societățile de asigurare, fondurile de pensii și de investiții. Rezultatele chestionarului au fost publicate în <i>Raportul asupra stabilității financiare</i> , edițiile I și II din anul 2018 (publicate pe <i>website</i> -ul BNR http://www.bnr.ro/Publicatii-periodice-204.aspx). Având în vedere dificultățile întâmpinate de statele membre în colectarea informațiilor, în special a celor aferente pieței imobiliare comerciale, Comitetul European pentru Risc Sistemic a emis Recomandarea din 21 martie 2019 de modificare a Recomandării CERS/2016/14 privind acoperirea unor lacune la nivelul datelor privind bunurile imobile (CERS/2019/3), care stabilește noi termene limită pentru raportările către CERS privind disponibilitatea indicatorilor (autoritățile naționale macroprudențiale trebuie să transmită CERS și Consiliului un raport final cu privire la punerea în aplicare a recomandărilor până la 31 decembrie 2020).
Recomandarea CNSM nr. 10/18.12.2017 privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală (termen permanent)	BNR	Recomandarea a fost implementată prin analizele realizate pentru anul 2018 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2017) și pentru anul 2019 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2018) cu privire la impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală, inclusiv din perspectiva politicii macroprudențiale (analizele au relevat evoluția prognozată a creditului acordat sectorului real și a gradului de intermediere financiară, gradul total de îndatorare raportat la PIB, dinamica profilului de finanțare și de lichiditate al instituțiilor de credit, impactul planurilor de finanțare asupra indicatorilor de solvabilitate etc.).

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării
Recomandarea CNSM nr. R/4/2018 privind implementarea instrumentelor macroprudențiale pentru îndeplinirea obiectivelor intermediare cuprinse în Cadrul de ansamblu privind strategia politicii macroprudențiale a Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială (termen permanent)	BNR, ASF	BNR realizează analize periodice privind riscurile și vulnerabilitățile identificate la nivelul sistemului financiar și al economiei reale, precum și oportunitatea implementării/recalibrării/dezactivării instrumentelor macroprudențiale. Până în prezent, BNR a implementat următoarele instrumente macroprudențiale: amortizorul de conservare a capitalului; amortizorul anticiclic de capital (CCB); amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII); amortizorul pentru riscul sistemic (SRB); cerințe privind raportul împrumuturi/garanții (LTV); cerințe privind raportul serviciul datoriei/venituri (DSTI). ASF realizează analize periodice privind riscurile și vulnerabilitățile identificate la nivelul celor 3 piețe financiare nebankare supravegheate, precum și oportunitatea implementării instrumentelor macroprudențiale existente. Până în prezent, au fost implementate următoarele măsuri macroprudențiale: (i) la nivelul societăților de servicii de investiții financiare (SSIF): amortizorul de conservare a capitalului (implementat în 4 rate anuale egale de 0,625 la sută din valoarea totală a expunerilor ponderate la risc, în perioada 1 ianuarie 2016 – 1 ianuarie 2019); (ii) în cazul societăților de asigurare: indicele de lichiditate al societăților de asigurare; planul de redresare; (iii) în cazul pieței pensiilor private: restricții privind expunerile semnificative; (iv) în cazul administratorilor fondurilor de pensii private: limitarea expunerii față de un emitent la 5 la sută din activul net; expunerea față de un grup de emitenți și persoanele afiliate acestora nu poate depăși 10 la sută din activele fondului de pensii private; (v) pentru toate entitățile supravegheate ASF aplică cerințe privind siguranța sistemelor IT.
Recomandarea CNSM nr. R/6/2018 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România	BNR	Recomandarea CNSM a fost implementată prin Ordinul BNR nr. 9/2018 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII), care a fost publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 1110 din 28 decembrie 2018 (intrare în vigoare: 28 decembrie 2018).
Recomandarea CNSM nr. R/8/2018 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM prin menținerea ratei amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 0 la sută prevăzut de Ordinul BNR nr.12 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 980 din 30 decembrie 2015). De asemenea, BNR monitorizează atent evoluția cadrului macroeconomic și financiar, inclusiv din perspectiva îndatorării la nivel agregat și sectorial.
Recomandarea CNSM nr. R/1/2019 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM prin menținerea ratei amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 0 la sută prevăzut de Ordinul BNR nr. 12 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 980 din 30 decembrie 2015). De asemenea, BNR monitorizează atent evoluția cadrului macroeconomic și financiar, inclusiv din perspectiva îndatorării la nivel agregat și sectorial.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării
Recomandarea CNSM nr. R/2/2019 privind Strategia de implementare a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) de către instituțiile financiare nebankare ca bază a contabilității și pentru întocmirea situațiilor financiare individuale	BNR	Recomandarea CNSM a fost implementată prin Ordinul BNR nr. 8/2019 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară de către instituțiile financiare nebankare (publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 908 din 11 noiembrie 2019, cu intrare în vigoare la 11 noiembrie 2019).
Recomandarea CNSM nr. R/3/2019 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM prin menținerea ratei amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 0 la sută prevăzut de Ordinul BNR nr. 12 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 980 din 30 decembrie 2015). De asemenea, BNR monitorizează atent evoluția cadrului macroeconomic și financiar, inclusiv din perspectiva îndatorării la nivel agregat și sectorial.
Recomandarea CNSM nr. R/4/2019 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România	BNR	Recomandarea a fost implementată prin Ordinul BNR nr. 10/2019 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII), publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 933 din 20 noiembrie 2019 (intrare în vigoare: la 20 noiembrie 2019).
Recomandarea CNSM nr. R/5/2019 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM prin menținerea ratei amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 0 la sută prevăzut de Ordinul BNR nr. 12 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 980 din 30 decembrie 2015). De asemenea, BNR monitorizează atent evoluția cadrului macroeconomic și financiar, inclusiv din perspectiva îndatorării la nivel agregat și sectorial.

Abrevieri

ABE	Autoritatea Bancară Europeană
ASF	Autoritatea de Supraveghere Financiară
ATS	Sistemul Alternativ de Tranzacționare
BCE	Banca Centrală Europeană
BNR	Banca Națională a României
BVB	Bursa de Valori București
CCoB	Capital Conservation Buffer
CCyB	Contercyclical Capital Buffer
CE	Comisia Europeană
CERS	Comitetul European pentru Risc Sistemic
CET	Common Equity Tier
CNSF	Comitetul Național pentru Stabilitate Financiară
CNSM	Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială
CRD IV	Capital Requirements Directive IV
CRR	Capital Requirements Regulation
EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority
ESMA	European Securities Market Authority
Eurostat	Oficiul de Statistică al Comunităților Europene
INS	Institutul Național de Statistică
IRB	Internal Rating Based (abordarea bazată pe modele interne de rating)
MFP	Ministerul Finanțelor Publice
MUS	Mecanismul unic de supraveghere
NPL	credite neperformante (<i>non-performing loans</i>)
G-SII/O-SII	Global/Other Systemically Important Institutions
SyRB	Systemic Risk Buffer
SSIF	Societățile de Servicii de Investiții Financiare

Listă tabele

Tabel 2.1	Numărul de OPC și SAI	26
Tabel 2.2	Depozitarii activelor OPC	27
Tabel 2.3	Activele totale pe categorii de OPC	27
Tabel 2.4	Structura portofoliilor investiționale pe categorii de OPC și pe clase de active	29
Tabel 2.5	Randamentele burselor de acțiuni	30
Tabel 2.6	Structura tranzacțiilor derulate la BVB (Piața principală și Sistemul Alternativ de Tranzacționare – ATS) în anul 2019 după valoarea corespunzătoare fiecărui tip de instrument	32
Tabel 2.7	Categoriile de intermediari pe piața reglementată administrată de BVB	32
Tabel 2.8	Categoriile de intermediari pe sistemul multilateral de tranzacționare administrat de BVB	33
Tabel 2.9	Concentrarea primelor brute subscrise pe clase de asigurare ale activității de asigurări generale	36
Tabel 3.1	Conduita politicii macroprudențiale în anul 2019	43
Tabel 3.2	Situația implementării amortizoarelor de capital în anul 2019	45
Tabel 3.3	Principiile implementării amortizorului anticiclic de capital (CCyB)	48
Tabel 3.4	Instituțiile de importanță sistemică identificate pentru anul 2020	61
Tabel 3.5	Aplicarea amortizorului de capital pentru riscul sistemic în Europa	64
Tabel 3.6	Metodologia de calcul a nivelului amortizorului de capital pentru riscul sistemic	67

Listă figuri

Figura 3.1	Arhitectura politicii macroprudențiale privind amortizoarele de capital	63
------------	---	----

Listă grafice

Grafic 1.1	Autoritatea macroprudențială și cea desemnată, în cazul în care cele două coincid	9
Grafic 1.2	Autoritatea macroprudențială și cea desemnată, în cazul în care cele două diferă	9
Grafic 2.1	Evoluții economice la nivel internațional	16
Grafic 2.2	Datoria privată în PIB	17

Grafic 2.3	Datoria publică în PIB, T3 2019	17
Grafic 2.4	Factorii explicativi ai dinamicii PIB	18
Grafic 2.5	Îndatorarea companiilor și a populației în funcție de creditor	19
Grafic 2.6	Indicatorul de risc sistemic (IRS), pragul de alertă privind o posibilă perioadă de stres financiar și creșterea economică	19
Grafic 2.7	Distribuția regională a ratei șomajului (decembrie 2019)	20
Grafic 2.8	Structura datoriei publice după valută	20
Grafic 2.9	Indicatori specifici sectorului bancar	21
Grafic 2.10	Distribuția indicatorilor de adecvare a capitalului și a principalelor componente	22
Grafic 2.11	Structura activelor ponderate la risc	22
Grafic 2.12	Distribuția indicatorului cost/venit operațional pe bănci	23
Grafic 2.13	Gradul de concentrare pe piața fondurilor de investiții din România (după activul net la 31.12.2019)	27
Grafic 2.14	Evoluția activelor totale pe categorii de OPC	28
Grafic 2.15	Modificare a activelor totale pe categorii de OPC la 31.12.2019 față de 31.12.2018	28
Grafic 2.16	Evoluția alocării strategice a portofoliilor OPC	29
Grafic 2.17	Evoluția indicilor bursieri din perspectiva volatilității	30
Grafic 2.18	Volatilitatea indicilor bursieri locali	31
Grafic 2.19	Corelațiile pieței de capital din România cu cele regionale (HU, PL) și STOXX 600	31
Grafic 2.20	Evoluția indicelui de contagiune pe piețele de capital europene	32
Grafic 2.21	Structura trimestrială a tranzacțiilor derulate pe piața principală BVB în perioada ian. 2017 – dec. 2019	33
Grafic 2.22	Valoarea intermediată pe piețe la vedere pe categorii de intermediari la 31 decembrie 2019	33
Grafic 2.23	Rezultatele financiare ale SSIF (31 decembrie 2019)	34
Grafic 2.24	Gradul de concentrare pe piața serviciilor de intermediere la BVB în anul 2019	34
Grafic 2.25	Evoluția concentrării primelor brute subscrise pe tipuri de activități de asigurare	35
Grafic 2.26	Riscul de concentrare în asigurări generale (după valoarea PBS la data de 31 decembrie 2019)	37
Grafic 2.27	Riscul de concentrare în asigurări de viață (după valoarea PBS la data de 31 decembrie 2019)	37

Grafic 2.28	Evoluția alocării strategice a portofoliilor fondurilor de pensii din Pilonul II și Pilonul III	38
Grafic 2.29	Fonduri de pensii private – structura pe țări la 31 decembrie 2019	39
Grafic 2.30	Fonduri de pensii private – structura pe valută la 31 decembrie 2019	39
Grafic 2.31	Titluri de stat emise de România – structura pe valute și maturități la 31 decembrie 2019	39
Grafic 2.32	Evoluția volatilității zilnice anualizate a fondurilor de pensii din Pilonul II în anul 2019	40
Grafic 2.33	Evoluția volatilității zilnice anualizate a fondurilor de pensii din Pilonul III în anul 2019	40
Grafic 3.1	Numărul de măsuri macroprudențiale notificate în anii 2018 și 2019	42
Grafic 3.2	Amortizorul de capital combinat aplicabil în octombrie 2019 – comparație la nivel european	47
Grafic 3.3	Ratele amortizorului anticiclic de capital aplicabile la nivel european	49
Caseta B		
Grafic B.1	Indicatorul <i>Basel</i> pentru Marea Britanie (ciclu financiar lung)	51
Grafic B.2	Indicatori adiționali utilizați pentru calibrarea amortizorului anticiclic	51
Grafic 3.4	Analiza deviației de la tendința pe termen lung a ponderii îndatorării totale în PIB (indicatorul <i>Basel</i> și cel adițional) și rata amortizorului anticiclic de capital pentru România	52
Grafic 3.5	Creșterea anuală nominală a creditării	53
Grafic 3.6	Distribuția țărilor în funcție de pragul de identificare pentru instituțiile de importanță sistemică	57
Grafic 3.7	Indicatori de prudență și eficiență ai instituțiilor de importanță sistemică (T4 2019)	59
Grafic 3.8	Rata NPL și gradul de acoperire cu provizioane – comparație la nivelul UE (septembrie 2019)	68
Grafic 3.9	Numărul de instituții de credit în funcție de rata amortizorului SyRB	69
Grafic 3.10	Activitatea de creditare prognozată, la nivel agregat și pe componente	72
Grafic 3.11	Evoluția prognozată a creșterii cumulate a activelor la nivelul UE (2019-2021)	73
Grafic 3.12	Structura actuală și previzionată a pasivului	74
Grafic 3.13	Creșterea prognozată a depozitelor de la populație și de la companii nefinanciare	74
Grafic 3.14	Expuneri totale și din credite față de state terțe – valoric	76
Grafic 3.15	Expuneri totale și din credite față de state terțe – procentual	76

